

TEATMIK

1977. AASTAL

TARTU RIIKLIKU
ÜLICOOLI ÆSTUJÆILE

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TEATMIK

1977. AASTAL

TARTU RIIKLIKU
ÜLIKOOLI ASTUJAILE

TARTU 1977

Arh

Tartu Riikliku Ülikooli
Kõnealukogu

4378

СПРАВОЧНИК ДЛЯ ПОСТУПАЮЩИХ В ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ В 1977 ГОДУ. На эстонском и русском языках.
Тартуский государственный университет. ЭССР, г. Тарту,
ул. Ойякооли, 18.

Vastutav toimetaja H.Valgmaa. Korrektor V.Lang. Paljundamisele antud 11.04.1977. Trükipaber nr.1. 30x42 1/4. Trükipoognaid 10,0. Tingtrükipoognaid 9,3. Arvestuspoognaid 8,19. Trükiarv 2000. MB 03540. TRÜ trükikoda, ENSV, Tartu, Pälsoni, 14. Tell. nr. 457. Hind 27 kop.

SISSEJUHATUS

Tartu Riiklik Ülikool, meie vabariigi vanim kõrgem õppeasutus, valmistab ette kõrgema haridusega spetsialiste haridus-, kultuuri- ja haldusasutustele, majandusettevõtetele ja -organisatsioonidele ning on ka tähtis teadusliku töö keskus.

Alates 1802. aastast on Tartu ülikoolis saanud kõrgema hariduse tuhanded spetsialistid ja teadlased, kellest silmapaistvamad on arendanud edasi meie kodumaa ja maailma teadust uute leiutuste ja avastustega, rikastanud meie kultuuri, aidanud oma tööga kaasa tootlike jõudude arengule. Paljud ülikooli lõpetanud ja õppejõud on saavutanud maailmakuulsuse. Üksnes XIX sajandil võrsus Tartu ülikooli kasvandike seast ligikaudu kolmveerandsada akadeemikut. .

Kodanliku diktatuuri perioodil pidurdus ülikooli areng kodanluse reaktsioonilise poliitika ja majandusliku kitsikuse tõttu. Sidemed nõukogude teadusega katkesid. Hariduse andmist demokraatlikult meelestatud rahvahulkadele püüti piirata õppemaksu pideva tõstmise teel. Kuid hoolimata sellest andis rida õppejõude - neurokirurg L. Puusepp, ajaloolased H. Kruus, H. Moora jt. - hinnatava panuse teaduse varasalve ja ülikoolist sirgus rahvuslikku kaadrit, kellest eesrindlikum osa asus pärast nõukogude võimu taaskehtestamist aktiivselt uut elu ehitama.

Nõukogude võimu taaskehtestamine Eestis 1940. a. avas avarad perspektiivid ka Tartu ülikoolile. Kuid hitlerliku Saksamaa kallaletung Nõukogude Liidule 1941. a. juunis katkestas töö ülikoolis. Okupatsioonivõimud tahtsid ülikooli varad Saksamaale vedada ja ülikooli likvideerida. Tänu ülikooli progressiivselt meelestatud töötajate ja õppejõudude aktiivsele vastutegevusele hoiti see ära. Sõjakeerises hävis aga osa ülikooli hooneid ja varandusi, rida õppejõude ja üliõpilasi mõrvati.

Varsti pärast Tartu vabastamist Nõukogude armee poolt - juba 1944. a. novembris - algas ülikoolis jälle õppetöö. Suurt abi osutasid ülikoolile vennasvabariikide ülikoolid õpikute, teadusliku kirjanduse, õppevahendite ja vajaliku sisseseade saatmisega.

Sõjajärgsetel aastatel on ülikool kasvanud silmapaistvaks õppe- ja teadusliku töö keskuseks. 1946. a. rajati ülikooli baasil Eesti NSV Teaduste Akadeemia, 1951. a. Eesti Põllumajanduse Akadeemia. Alates aastast 1945 on Tartu Riikliku Ülikooli lõpetanud ligi 20000 spetsialisti. Tartus korraldatud hulk üleliidulise tähtsusega teaduslikke konverentse, nõupidamisi ja suvekoole annab tunnistust ülikooli õppejõudude ja ka üliõpilaste aktiivsest teaduslikust tööst. Seda kinnitab ka kandidaadi- ja doktoridissertatsioonide kaitsjate arvu pidev kasv ülikooli õppejõudude hulgas. Kõrgeks tunnustuseks Tartu Riiklikule Ülikoolile on autasustamine Tööpunalipu ordeniga 1967. a. jaanuaris ja juubelimärgiga NSV Liidu 50. aastapäeva puhul 1972. a.

Käesoleval ajal õpib Tartu Riiklikus Ülikoolis statsionaarselt üle 4700 üliõpilase ja kaugõppe teel ligi 1900. Ülikooli koosseisu kuulub 9 teaduskonda. Õppejõude on ülikoolis üle 650, neist akadeemikuid, doktoreid ja professoreid üle 80.

1977. aastal võtab ülikool vastu kokku 1455 uut üliõpilast. Neist enamus - 1095 - võetakse vastu statsionaarsesse osakonda.

Uute üliõpilaste vastuvõtt toimub 1977. aastal järgmistele erialadele:

Teaduskond	Eriala	Vastuvõtt	
		Päevane osak.	Kaugõppe osak.
1	2	3	4
<u>Ajalooteaduskond</u> (V. Kingissepa tn. 12, tel. 341-21/262)	ajalugu defektoloogia psühholoogia	x x x	x x -

1	2	3	4
<u>Arstiteaduskond</u> (Ülikooli tn. 18, tel.341-21/278)	ravi spordimeditsiin pediaatria stomatoloogia farmaatsia	X X X X X	- - - - -
<u>Bioloogia-Geograafia- teaduskond</u> (I. Mitsurini tn.38, tel.341-21/296)	bioloogia geograafia geoloogia	X X X	- - -
<u>Filoloogiateaduskond</u> (V. Kingissepa tn. 12, tel. 341-21/241)	eesti keel ja kirjandus s.h. žurnalistika ingl.keel ja kirjandus saksa keel ja kirjandus vene keel ja kirjandus	X X X X X	X - X X X
<u>Füüsika-Keemia- teaduskond</u> (Ülikooli tn. 18, tel.341-21/292)	füüsika keemia	X X	- -
<u>Kehakultuuriteaduskond</u> (V. Kingissepa tn. 19, tel. 341-21/255)	kehakultuur ja sport	X	X
<u>Majandusteaduskond</u> (Nooruse tn. 9, tel. 282-46)	kaubandusökonoomika rahandus ja krediit raamatupidamine (kau- banduses ja pangas) majandusküberneetika kaubatundmine ja kau- banduse organiseerimine	X X X X X	X X - - -
<u>Matemaatikateaduskond</u> (Vanemuise tn. 46, tel. 329-12)	matemaatika rakendusmatemaatika	X X	- -
<u>Õigusteaduskond</u> (Ülikooli tn. 18, tel.341-21/250)	õigusteadus	X	X

M ä r k u s : Vene keeles on võimalik õppida järgmistel erialadel: vene keel ja kirjandus, ravi, spordimeditsiin (ainult vene keeles), rakendusmatemaatika, rahandus ja krediit, füüsika.

ERIALAKIRJELDUSED

A j a l o o t e a d u s k o n d

Ajaloo eriala

Ajaloo teaduskonna ajaloo erialal õpitakse järgmisi aineid: NLKP ajalugu, dialektiline ja ajalooline materialism, poliitiline ökonomia, teaduslik kommunism, filosoofia ajalugu, loogika, psühholoogia, pedagoogika, ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetamise meetodika, ladina keel, vene keel, saksa või inglise keel, arheoloogia alused, etnograafia alused, ürgühiskonna ajalugu, vanaaja ajalugu, keskaja ajalugu, uusaja ja uusima aja ajalugu, NSV Liidu ajalugu, Aasia ja Aafrika maade ajalugu, Eesti NSV ajalugu, lõuna- ja lääneslaavlaste ajalugu, kunstiajalugu, NSV Liidu ajaloo allikate õpetus, NSV Liidu ja üldajaloo historiograafia, Rootsi või Soome ajalugu. Õppeaeg on statsionaarses osakonnas 5 aastat, kaugõppes 6 aastat.

Stuudiumi kestel omandavad kõik üliõpilased vajalikud ajalooalased teadmised, kuid neil on võimalik spetsialiseeruda ka mingile kitsale erialale. Spetsialiseerumine algab statsionaarses osakonnas II kursuselt. On võimalik spetsialiseeruda NSV Liidu ja üldajaloole, kuid vajaduse korral antakse võimalus kitsamaks erialaks võtta arheoloogia, etnograafia ja arhiivindus.

Kõik üliõpilased saavad pedagoogilise ettevalmistuse.

Peale kursusel ettenähtud eksamite ja arvestuste tuleb üliõpilastel kirjutada kursuse- ja eriseminaritöid, mille kaudu nad omandavad oskused teaduslikuks uurimistöoks oma erialal. Samuti võtavad üliõpilased osa ettenähtud praktikatest (arheoloogia ja etnograafia, arhiivipraktika, pioneeritöö- ja pedagoogiline praktika).

Stuudiumi lõpetamisel tuleb kirjutada diplomitöö ja sooritada 2 riigieksamit.

Kõik ajaloo-osakonna lõpetajad omandavad ajaloolase, ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetaja kvalifikatsiooni. Etnograafia, arheoloogia ja arhiivinduse eriharude lõpetajad omandavad lisaks pedagoogilisele kvalifikatsioonile kvalifikatsiooni ka oma kitsamal erialal. Lõpetajad suunatakse tööle enamasti õpetajatena vabariigi koolidesse, vastaval kitsamal erialal ettevalmistuse saanud lõpetajad võidakse suunata tööle ka arheoloogidena, etnograafidena, arhiivitöötajatena.

Osakonna lõpetajatest saavad endale järelkasvu ka teaduslikud ja muud asutused.

Defektoloogia eriala

Osakond valmistab ette abikooli õpetaja ja logopeedi kvalifikatsiooniga spetsialiste.

Suurem osa erikoolidest asub maal. Neid on enam-vähem võrdselt kõikides Eesti NSV rajoonides. Maakoolide pedagoogide haridustase on vabariigi keskmisest madalam. Sageli on puudus õpetajatest ja kasvatajatest. Arvestades kaadri puudust käesoleval ajal ning erikoolide, -klasside (tasandua- ja logopeedilised klassid) ja eelkooliealiste lasteasutuste võrgu edasist täienemist ja diferentseerituse kasvu, on pika aja vältel ette näha nõudmist defektoloogia eriala spetsialistide järele (eriti maal). Defektoloogia eriala lõpetanud võivad töötada, arvestades üldist ettevalmistust, ka üldhariduslike 8-kl. koolide emakeele ja algklasside õpetajatena ning kasvatajatena internaatides ja lasteasutustes. Pärast praktiliste kogemuste omandamist on võimalik tegelda teadusliku ja meetodilise uurimistööga.

Igal aastal võetakse vastu 25 üliõpilast statsionaarsesse ja 25 üliõpilast mittestatsionaarsesse osakonda. Viimasel juhul on nõutav töötamine erialal.

Abikooli õpetaja ja logopeedi kvalifikatsiooni omandamiseks õpitakse defektoloogiaosakonnas 5 aastat (kaugõppes 6 aastat). Peale ühiskonnateaduste, tänapäeva eesti keele ja kirjanduse õpitakse erialaaineid, mis jagunevad kahte grup-

pi: a) meditsiinilised distsipliinid anomaalse arengu bio-
loogiliste aluste mõistmiseks (põhiliselt I ja II kursusel);
b) psühholoogilis-pedagoogilised distsipliinid õppe-kasvatus-
töö teooria ja õpetamise metoodikatega tutvumiseks. Viimas-
test on ulatuslikumad logopeedia, üld- ja eripsühholoogia,
oligofrenopedagoogika, eesti keele õpetamise erimethodika, ma-
temaatika õpetamise erimethodika jt. Pedagoogiline praktika
abikoolis ja logopeediakabinetides on ette nähtud IV ja V
kursusel. Praktika osatähtsus on eriti suur, sest selle aja
jooksul peavad üliõpilastel kujunema oskused ja vilumused
pedagoogiliseks tööks anomaalsete lastega. Erandjuhtudel
(ettevalmistus tööks konkreetses asutuses) on võimalik õp-
pida eriplaani alusel või sooritada osa pedagoogilist
praktikat tulevasele tööle vastavas koolitüübis.

Abikooli õpetaja täidab kõiki kohustusi ja ülesandeid,
mis on ette nähtud klassijuhatajatele ja aineõpetajatele
igas koolitüübis. Õpetamine abikoolis peab kindlustama õpi-
laste isiksuse, tunnetusprotsesside ja emotsioonide korri-
geerimise. Korrektsioonitöö sooritamist võimaldab ka väike
klassikoosseis - kuni 16 õpilast.

Logopeedi ülesandeks on konsulteerida kõnehälvikuid,
diagnoosida nende kõnepuudeid ning organiseerida ja läbi
viia kõnedefektide ravi pedagoogiliste meetoditega. Logopeed
töötab laste grupiga või individuaalselt. Oma tööst annab
logopeed aru haridusosakonnale (kooli logopeediapunktis) või
surdlogopeedilise kabineti juhatajale (kliinikus). Koolides
töötavatel logopeedidel-kõneraviõpetajatel on võrdsed õigu-
sed ja kohustused teiste pedagoogidega.

Psühholoogia eriala

Õppeaeg: 5 aastat (päevane osak.) ja

4 aastat (kaugõppeosak., kõrgema hariduse baasil).

Kvalifikatsiooni ametlik nimetus:

"Psühholoog. Psühholoogia õpetaja".

Spetsialiseerumine toimub alates III kursusest kahes suunas:

1) töö- ja inseneripsühholoogia,

2) sotsiaal- ja pedagoogiline psühholoogia.

Õppeprogramm näeb 5 aasta jooksul ette

39 kursuseeksamit,

41 arvestust,

2 riigieksamit,

2 kursusetööd,

diplomitöö,

4 nädalat õppepraktikat III kursusel,

4 nädalat pedagoogilist praktikat IV kursusel,

9 nädalat menetluspraktikat V kursusel.

Peale kümnekonna puhtpsühholoogilise distsipliini on programmis bioloogilisi, matemaatilisi ja sotsioloogilisi aineid. Ühiskondlik-poliitilisi distsipliine ja võõrkeelt õpetatakse ligikaudu samas mahus, mis teistelgi erialadel.

Lõpetajad suunatakse tööle psühholoogika või sotsioloogiks tööstusettevõtetesse, psühholoogiks koolidesse, kutse- nõuandlatesse, kolooniatesse, ametkondlikesse uurimiskeskustesse ja konstrueerimisbüroodesse.

A r s t i t e a d u s k o n d

Ravi eriala

Raviosakonna ülesandeks on ette valmistada raviarste ja arste-epidemiolooge. Õppeaeg kestab 6 aastat. Viie aasta jooksul võetakse läbi põhiline meditsiinkursus ja viienda aasta lõpul tuleb sooritada osa riigieksameid. Kuues kursus on praktiline, mõeldud esimeseks spetsialiseerumiseks teraapia, kirurgia, sünnitusabi-günekoloogia või psühho-neuroloogia erialal. Kuuenda kursuse lõpul sooritatakse veel kaks riigieksamit, saadakse arsti diplom ja järgneb 1 aasta internatuuri vabariigi suuremates raviasutustes.

Arstide teoreetiline ettevalmistus teaduskonnas toimub järjest kaasaegsemal ja kõrgemal teoreetilisel tasemel. Esimesel kahel kursusel saavad üliõpilased teoreetilise ettevalmistuse füüsikas, anorgaanilises, analüütilises, orgaanilises ja bioloogilises keemias, üldbioloogias, geneetikas,

anatoomias, füsioloogias, aga samuti võõrkeeles, vene keeles, NLKP ajaloo, filosoofias, kõrgemas matemaatikas ja meditsiinilises küberneetikas. Kuna tegemist on ülikooli teaduskonnaga, siis kõigi nimetatud teoreetiliste distsipliinide õpetamine toimub kõrgel tasemel, erialaselt tugevate kateedrite poolt.

Kolmandal kursusel tuleb sooritada eksamid patoloogilisest füsioloogiast, patoloogilisest anatoomiast, farmakoloogiast, hügieenist, filosoofiast, üldkirurgiast. Kolmandal kursusel alustatakse ka praktilisi töid haiglas - tutvutakse kliiniliste uurimismeetoditega, organismis asetleidvate haigusprotsesside olemusega, sümptomatoloogiaga, diagnostikaga ja ravi põhiprintsiipidega sisehaiguste ja kirurgia alal. Kolmanda kursuse lõpetamise järel toimub suvepraktika meditsiiniõe kohustes.

Neljandal ja viiendal kursusel omandavad üliõpilased põhjalikud teadmised kõigis kliinilistes ainetes, millele toimub kaasajal arstide spetsialiseerumine. Suureneb töö haiglates. Neljanda ja viienda kursuse üliõpilastel on suviti õppepraktika vabariigi haiglates arsti abilise ülesannetes. Õppepraktikal toimub seega praktiliste teadmiste omandamine. Õppeprotsessis on pandud suur rõhk teaduslikule uurimistöele nii teoreetilistes, eksperimentaalsetes kui ka kliinilistes distsipliinides.

Arstiteaduskonna üliõpilaste teaduslik ühing on üks aktiivsemaid ülikoolis. Parematele üliõpilastöödele omistatakse vabariiklikel ja üleliidulistel konkurssidel rahalisi preemiaid ja medaleid. Teaduskonna üliõpilased võtavad aktiivselt osa ka tööst suvemalevas ja üliõpilaste ehitusmalevas kogu Nõukogude Liidu ulatuses.

Arstiteaduskonna lõpetamise järel on üheaastases internatuuris võimalik spetsialiseeruda kitsamale erialale ja edasine sügavam spetsialiseerumine toimub juba töökohtadel ning täiendus- ja spetsialiseerumisinstituutides ja -teaduskondades Moskvas, Leningradis, Tartus jm.

Spordimeditsiini eriala

1959.a. alates töötab TRÜ Arstiteaduskonna juures spordimeditsiini osakond, 1964.a. muudeti osakond üleliiduliseks spordiarstide ettevalmistuse keskuseks ja sellest ajast alates toimub õppetöö osakonnas vene keeles. Spordimeditsiini osakonda võetakse vastu igal aastal 25 üliõpilast, nendest 10 suunatakse Läti ja Leedu NSV-st, ülejäänud 15 teistest liiduvabariikidest (kaasa arvatud ka Eesti NSV) vaba konkursi alusel.

Spordimeditsiini osakonda sisseastujatel on eksamid samades ainetes kui raviosakonnaski. Lisaks sellele toimuvad Kehakultuuriteaduskonna juures kehalised katsed. Üliõpilaskandidaatidel on nõutav II spordijärk.

Õppetöö spordimeditsiini osakonnas toimub raviosakonna õppeprogrammide alusel. Lisaks sellele õpetatakse selles osakonnas veel spordiarstlike erialasid, nagu kehalise kasvatuse teooria, spordifüsioloogia, spordi biokeemia, biomehhanika, arstlik kontroll jt.

I - V kursuseni toimub osakonna üliõpilastele kahenädalane suvine ja ühenädalane talvine spordilaager Kääriku spordibaasis, kus üliõpilased õpivad suviti ja talviti spordialade tehnikat ja treeningumetoodikat kehakultuuriteaduskonna õppejõudude juhendamisel.

VI kursusel toimub üliõpilastel subordinatuur eriprogrammi alusel, kus peamisteks õppeaineteks on traumatoloogia ja kirurgia. Kogu õppeaja vältel tegelevad üliõpilased erigruppides oma spordialaga.

Rida spordimeditsiini osakonna üliõpilasi on tippportlased, paljudel on meistersportlase järk.

Kuueaastasele õppeajale järgneb üheaastane internatuur traumatoloogia ja teraapia erialal.

Pärast ülikooli lõpetamist suunatakse spordiarstid tööle arstlikesse kehakultuuridispanseritesse, spordimeeskondade hooldusarstideks, suurte spordibaaside tervishoiupunktide arstideks ja ravikehakultuuriarstideks.

Spordimeditsiini osakonna lõpetajad võivad töötada ka teistel arstlikel erialadel, eriti kirurgia ja sisehaiguste erialal.

Pediaatria eriala

esineb arstiteaduskonnas alates 1967.a. Esimesele kursusele võetakse igal aastal 25 üliõpilast. Õppeaja kestus on 6 aastat, millele järgneb üks internatuuriaasta.

Õppetöö toimub osakonnas pediaatriainstituutide ja -fakulteedide ametliku õppeplaani alusel, mis mitmeti erineb raviosakonna õppeplaanidest. Esimesel kahel kursusel õpitakse ulatuslikke teoreetilisi distsipliine (bioloogia, anatoomia, histoloogia, füsioloogia, biokeemia jm.). Nendes õppeainetes käsitletakse laste ealisi iseärasusi. Teisel ja kolmandal kursusel õpitavad ained (mikrobioloogia, patoloogiline anatoomia ja füsioloogia, farmakoloogia jt.) on aluseks järgnevate kursuste kliinilistele õppeainetele. Pediaatriliste kliiniliste ainete õpetamine algab juba kolmandal kursusel ja jätkub järgnevatel kursustel. Tulevane lastearst vajab teadmisi paljudelt teisteltki erialadelt. Ja pediaatriaosakonna õppetöös pööratakse seetõttu erilist tähelepanu erialaste ainete õpetamisele laste näitel. Eriprogrammi kohaselt õpetatakse kirurgiat, närvi- ja vaimuhaigusi, nakkushaigusi, kurgu-nina- ja kõrvahaigusi jt.

Pediaatriaosakonna üliõpilased saavad ülikooli lõpetamisel arst-pediaatri diplomi ja asuvad tööle lastearstidena. Enamik lõpetanutest jääb meie vabariigi üldpediaatrilisse raviprofülaktilisse võrku ja asub tööle jaoskonnapediaatritena rajoonides ja linnades. Osa hakkab töötama pediaatritena tervete laste kollektiivides - koolieelsetes lasteasutustes ja koolides. Osa läheb ordinaatoriteks lastehaiglatesse ja -osakondadesse, vastsündinute osakondadesse või lastesanaatoriumidesse.

Pediaatria on ulatuslik distsipliin. Kaasaegse meditsiini saavutuste tõttu on viimase paarikümne aasta jooksul tekkinud vajadus pediaatriasiseste kitsaste erialade järele

(laste südame-, kopsu-, neeru- jt. haiguste erialal). Pediaatriaosakonnas saab üliõpilane üldise pediaatrilise väljaõppe, pärast lõpetamist on tal võimalus spetsialiseeruda laste nakkushaigustele, lastekirurgiale, närvi- ja kurgu-nina-kõrvahaigustele ning muudele erialadele. Pediaatrid töötavad sellistel eriarstide kohtadel mitmetes rajoonikeskustes ja linnades.

Stomatoloogia eriala

Stomatoloogiaosakond valmistab ette stomatoloogia eriala arste peajasjalikult meie vabariigi tervishoiuvõrgule. Stomatoloogia kui spetsiaalsus koondab endasse hammaste, neid ümbritsevate kudede ning teiste suuõõneelundite haiguste kliinilise käsitlemise, samuti lõualuude, näo ja kaela ülemise piirkonna haigused. Seoses sellega peab stomatoloog omandama eelkõige meditsiini põhilised analoogiliselt teiste erialade arstidega ja alles sellel baasil võib ta omandada stomatoloogia erialad.

Esimesel kahel kursusel saavad üliõpilased teoreetilise ettevalmistuse füüsikas, keemias, anatoomias, histoloogias, füsioloogias ja biokeemias. Kolmandast kursusest alates õpitakse üldmeditsiiniliste õppeainete kõrval juba ka stomatoloogia eriaineid. Stomatoloogia jaguneb nelja suuremasse erialasse: terapeutiline stomatoloogia (hammaste ja teiste suuõõneelundite konservatiivne ravi), kirurgiline stomatoloogia (hammaste ja lõualuudesüsteemi haiguste kirurgiline ravi, muuhulgas hammaste eemaldamine), ortopeediline stomatoloogia (kaotatud hammaste ja teiste näo-lõualuudepiirkonna elundite proteetiline asendamine) ja lastestomatoloogia.

Paralleelselt teoreetilise õppetööga toimuvad praktikumid nii stomatoloogiapolikliinikus kui ka kirurgilise stomatoloogia kliinikus, kus haigete ravimisel saadakse vajalikud töökogemused. IV ja V kursusel toimub menetluspraktika stomatoloogilistes ravisutustes.

Stomatoloogid nõuavad erakordset täpsust, kujundamis- ja rütmilisust ja head nägemisteravust. Õppeaeg 5 aas-

tat, millele lisandub 1-aastane internatuuris töötamine. Lõpetanuile antakse arst-stomatoloogi kvalifikatsioon.

Pidevalt suureneb stomatoloogilise abi ulatus elanikkonnale. Samaaegselt täiustuvad stomatoloogi tööks vajalik instrumentarium ja aparatuur, mis peaks olema huvipakkuv ka tehniliste huvidega noortele. Kirurgiline ja ortopeediline stomatoloogia on kõigiti sobiv eriala noortele.

Farmaatsia eriala

Farmaatsiaosakond valmistab ette kõrgema haridusega farmatseute-proviisoreid. Osakonna I kursusele võetakse igal aastal vastu 35 üliõpilast. Õpingud vältavad 5 aastat, millele lisandub üks aasta stažööripraktikat asutuses, kuhu lõpetaja on tööle suunatud. Eriala põhidistsipliinideks on ravimite tehnoloogia, farmatseutiline keemia, farmakoloogia, farmakognoosia, farmaatsia organisatsioon ja ökonoomika; nende kõrval on pearõhk asetatud keemiale - õpitakse nii anorgaanilist kui orgaanilist keemiat, analüütilist keemiat, füüsikalist ja kolloidkeemiat, toksikoloogilist keemiat, biokeemiat. Seega on farmaatsiaosakonnas saadav ettevalmistus tugeva bioloogia- ja keemiaalase kallakuga. Igal aastal on viiel II kursuse edukalt edasijõudval üliõpilasel võimalus suunduda õpinguid jätkama Ungarisse või Poolasse.

Farmaatsiaosakonna lõpetaja saab proviisori kvalifikatsiooni ja on spetsialiseerunud ühele kolmest võimalikust kitsamast erialast:

1. proviisor-organisaator - juhtiv töötaja apteegilalases asutuses või selle osakonnas, kelle põhikohustuseks on kollektiivi töö organiseerimine, ülesannete täitmise kontroll, majanduslike probleemide lahendamine;

2. proviisor-keemik-analüütik - ülesandeks on ravimite kvaliteedi kontrolli organiseerimine, nii kvalitatiivse kui kvantitatiivse keemilise analüüsi teostamine;

3. proviisor-tehnoloog - tegeleb ravimite valmistamise probleemidega nii apteekides kui farmaatsiatööstuses.

Valdav enamus osakonna lõpetajatest suunatakse tööle ENSV Tervishoiu Ministeeriumi Apteekide Peavalitsusele alluvatesse asutustesse - apteekidesse, apteegiladudesse, kontrollanalüüsi laboratooriumidesse, kus nad töötavad juhatajana, retseptar-kontrolöridena, analüütikutena, defektaridena; kuna aga lõpetajatel on hea bioloogia- ja keemiaalane ettevalmistus, on nad hästi rakendatav ja nõutav kaader ka paljudes tööstus-, toiduainete-, kliinilistes ja teaduslikes laboratooriumides, nad võivad edukalt töötada eriala juhtivates organites, teaduslike töötajatena, õppejõududena teaduslikes uurimisinstituutides ja õppeasutustes. Töötajate üliküllust farmaatsia erialal ei ole, proviisoritele ettenähtud kohtadest on täidetud viimastel aastatel 95-97%. Proviisoritele on kehtestatud kindel kuutöötasu määr, mis reaaltöötajatel oleneb nende erialasest tööstaažist ja ei sõltu täidetavast ametikohast, juhtivatel töötajatel aga oleneb nii erialasest tööstaažist kui ka juhitava asutuse kategooriast.

Töö nõuab tulevaselt proviisorilt kõigis lõikudes suurt täpsust, korraarmastust, tähelepanelikkust, ausust ja taktitunnet suhtlemisel inimestega, kutse-eetiliseks normiks on ka kutsealase saladuse hoidmine.

Proviisori elukutse on üks vanimaid elukutseid, kuid samal ajal pidevalt ja kiiresti arenevat teadust teeniv.

Käesoleval ajal kasvab farmaatsias üha rohkem ravimite tööstusliku tootmise osatähtsus, väheneb käsitsitöö; teiselt poolt süveneb huvi iidsete rahvameditsiinis kasutatavate ravimite vastu.

B i o l o o g i a - G e o g r a a f i a -
t e a d u s k o n d
Bioloogia eriala

Bioloogiaosakonnas saavad ühesuguse õppeplaani alusel ettevalmistuse tulevased keskkooli bioloogia-keemiaõpetajad ning mitmetel bioloogia erialadel töötajad. Kõik osakonna lõpetanud saavad bioloog-pedagoogi kvalifikatsiooni.

Kaks esimest õppeaastat kuluvad üldainete - botaanika, zoologia, inimese anatoomia, tsütoloogia ja histoloogia, keemia, biokeemia, füüsika, matemaatika, võõrkeelte jt. omandamisele. Suur osatähtsus on neil aastatel üldainete laboratoorsest töödest.

Vanematel kursustel lisandub üldainetele (taimefüsioloogia, arengubioloogia, geneetika, evolutsiooniõpetus, mikrobioloogia, looduskaitse jt.) ka erialaseid õppeaineid, näiteks biogeograafia, erisüstemaatika, ensümolooogia, molekulaargeneetika, ökoloogia jt. Bioloogide väljaõppes on olulise tähtsusega suvepraktikad. Kahe esimese suve kuuendalase õppepraktika jooksul õpitakse tundma koduvabariigi loomastikku ja taimestikku, tutvutakse nii zooloogilise kui ka botaanilise välitöö meetodikaga. Pärast kolmandat ja neljandat kursust toimuvatel menetluspraktikatel töötavad üliõpilased vastavalt erialale kas koduvabariigi või teiste liiduvabariikide teaduslikes uurimisasutustes, võtavad osa ekspeditsioonidest kaugematesse piirkondadesse (näiteks Koola poolsaarele, Kesk-Aasiasse, Uuralitesse) ja looduskaitsealadele või töötavad teaduskonna kateedrite laboratooriumide juures. Viimase kursuse sügisel siirduvad üliõpilased kaheksaks nädalaks pedagoogilisele praktikale koolidesse. Ettevalmistuse selleks saavad nad kolmandal ja neljandal kursusel õpitavate ainete - psühholoogia, pedagoogika, bioloogia ja keemia õpetamise meetodika alusel.

Viimaste kursuste praktikad kujunevad ka diplomitöö materjali kogumise perioodiks.

Bioloogiaosakonnas on neli kateedrit, mille juures töötades üliõpilased omandavad kitsama eriala.

Botaaniliste erialadega tutvuvad üliõpilased taimesüste-

maatika ja geobotaanika kateedri juures, kus geobotaanikud uurivad Eesti NSV ja Nõukogude Liidu teiste osade taimkatet, taimegeograafid tegelevad taimeliikide leviku seaduspärasuste selgitamisega, algoloogid uurivad vetikate, mükoloogid aga seente kasutamise võimalusi rahvamajanduses, lihhenoloogid uurivad samblikke antibiootiliste ainete saamise eesmärgil. Üliõpilastel on võimalik osaleda kateedri poolt organiseeritud ekspeditsioonides ja töötada kateedri kogudes (herbaariumid) ning laboratooriumides. Tähtsaks õppebaasiks on TRÜ Botaanikaaed, mille territooriumil ka kateedri ruumid paiknevad.

Zooloogilistel erialadel annab teadmisi zooloogia kateeder. Kateedri uurimissuundadeks on kalandus ja hüdrobioloogia, mammaloloogia (teadus imetajatest) ja jahindus, entomoloogia (teadus putukatest) ja antropoloogia. Teaduslike asutuste nõudmisel valmistatakse ette ka ornitolooge; viimastel aastatel õpitakse ka lühikursust etoloogiast (õpetus loomade käitumisest). Zooloogia kateedri rikkalikuks õppebaasiks on TRÜ Zooloogiamuuseum, mis asub kateedriga samas majas.

Taimefüsioloogi, biokeemiku ja mikrobioloogi eriala omandavad üliõpilased taimefüsioloogia ja biokeemia kateedri juures. Nimetatud aladel kasutatakse elusa looduse uurimisel uusi, eeskätt füüsikast ja keemiast pärinevaid meetodeid. Eesmärgiks on elunähtuste peenmehhanismide jälgimine nii kõrgemate kui ka alamate organismide (mikroobide) juures. Spetsialiseerumine kõnealustes distsipliinides eeldab huvi ja armastust eeskätt laboratoorse töö ning selle vahendite - mitmesuguste keerukate aparatuuride ja seadmete vastu. Peale selle nõuab spetsialiseerumine kateedri juures eriti hoolsat tööd keemias, füüsikas ja matemaatikas.

Geneetika, tsütoloogia (rakuõpetuse) ja evolutsiooniõpetuse eriala õpetatakse geneetika ja tsütoloogia kateedris, kus uuritakse mitmeid mikroobi-, looma- ja taimegeneetika ning tsütoloogia probleeme. Nagu eelmisegi eriala puhul on ka siin tähtsal kohal laboratoorsed tööd. Üliõpilased tutvuvad põhiliste pärilikkuse ja raku talitluse uurimise meeto-

ditega, mis on võtmeks bioloogiliste protsesside olemuse mõistmisel. Pärilikkuse probleemid on esiplaanil ka kateedri teaduslikus töös. Ühe rohkem juurutatakse molekulaarbioloogilise distsipliini ning uurimiseuundi.

Biolooge vajatakse koolides, teaduslikes uurimisasutustes, tööstus- ja põllumajandusettevõtete laboratooriumides, looduskaitse-, kalandus- ja jahindusvaldkondades asutustes.

Bioloogiaosakonnas töötab vastavalt erialadele neli Üliõpilaste Teadusliku Ühingu (ÜTÜ) ringi, mille tööst võivad osa võtta kõik üliõpilased esimesest kursusest alates.

Õppeaeg bioloogiaosakonnas kestab viis aastat. Stuumium lõpeb riigieksamiga teaduslikust kommunismist ja diplomitöö kaitsmisega.

Geograafia eriala

Kõrgema haridusega geograafe vabariigi tarbeks valmistatakse ette geograafiaosakonnas. Geograafia erialale oodatakse neid keskkoolidega noori, kes tunnevad kutsumust looduse tundmaõppimise vastu ning on selleks nõus taluma välitöödega kaasnevat raskust - füüsilist koormust, tööd iga-aastase ilmaga, ööbimist telgis või juhuslikes majutamiakohades, ekspeditsioonikaaslaste kitsas ringis viibimist jne.

Kõik geograafiaosakonna lõpetajad spetsialiseeruvad vastavalt oma soovile kas biogeograafia, füüsilise geograafia, meteoroloogia-klimatoloogia, hüdroloogia või majandusgeograafia kitsamal erialal ning saavad ühtlasi keskkooli geograafiaõpetaja kutse. Vabariigi vajadusi, kuid ka õppetöö korraldamist silmas pidades komplekteeritakse füüsilise geograafia ja meteoroloogia-klimatoloogia + hüdroloogia erialade õpperühmad vaheldumisi üle aasta. 1977.a. vastuvõetavatel üliõpilastel on võimalus spetsialiseeruda majandusgeograafia ja füüsilise geograafia erialal.

Õppetöö geograafiaosakonnas kestab 5 aastat. Kahel esimesel kursusel õpitakse põhiliselt üldgeograafilisi aineid: üldine maateadus, geomorfoloogia, mullateadus, geodeesia, meteoroloogia-klimatoloogia, hüdroloogia, sissejuhatus majandusgeograafiasse jt. Järgnevad regionaalgeograafilised ained - NSV Liidu, Eesti NSV ja välisriikide füüsiline ja ma-

jandusgeograafia leiavad käsitlemist vanematel kursustel.

Vanematel kursustel on põhirõhk eriainetel, mis tagavad üliõpilaste ettevalmistuse kitsamal erialal. Stuudiumi kestel on geograafiaosakonna üliõpilastel õppe- ja menetluspraktikat kokku 32 nädalat. Sellele lisanduvad fakultatiivsed õppe-ekskursioonid ning menelusekaskursioonid Koola poolsaarele ja Kaukaasiasse või Keskk-Aasiasse.

Stuudium lõpeb riigieksamiga teaduslikust kommunismist ja diplomitöö kaitsmisega.

Biogeograafia on geograafiaosakonnas omandatav kitsam eriala, mis oma iseloomult vastab kõige paremini tööks koolis - biogeograafid saavad keskkooli geograafiaõpetaja kutse kõrval ka ettevalmistuse bioloogia õpetamiseks 8-klassilises koolis. Küllalt ulatuslik bioloogia õppeainete tsükkel võimaldab aga nimetatud eriala lõpetajaid edukalt rakendada loodusteaduslikku mitmekülgset nõudvatel ametikohtadel, näiteks looduskaitse organites.

Füüsiline geograafia eriala üliõpilased saavad maastikuteadusliku suunaga süvendatud ettevalmistuse looduslike tingimuste ja ressursside uurimise alal. Lõpetanud suunatakse tööle teadus- ja projekteerimisinstituutidesse ja teistesse asutustesse, kusjuures oluline tähtsus on väliuuringutel.

Meteoroloogia-klimatoloogia eriala lõpetajad saavad ettevalmistuse töötamiseks ENSV Hüdrometeoroloogiategenistuse allasutustes, Agrometeoroloogia Laboratooriumis ning muudes uurimisasutustes.

Hüdrolöögid suunatakse samuti tööle ENSV Hüdrometeoroloogiategenistuse süsteemi, kuid ka teadusasutustesse ning ENSV Maaparanduse ja Veemajanduse Komitee alluvusse. Võimalus on valida kas merede või sisevete uurimise vahel.

Majandusgeograafia eriala üliõpilased saavad ettevalmistuse töötamiseks tootlike jõudude arengu ja territoriaalse paigutuse uurimise ning planeerimise alal. Nende töökohaks on ENSV TA Majanduse Instituut, Statistika Keskkvalitsus, projekteerimis- ning haldusasutused.

Kolme viimati nimetatud kitsama eriala valimise üheks eelduseks on küllaldane võimekus matemaatikas.

Geoloogia eriala

Geoloogi eriala on võimalik omandada geoloogia kateedri juures. Arvestades kutsetöö iseloomu (pikad komanderingud, välitööde suur erikaal), tundub see eriala sobivat rohkem noormeestele. Kuid Eestis töötab edukalt ka naisgeoloogid, kes on oma tööga pälvinud tunnustuse nii kodumaal kui ka väljaspool selle piire. Igal juhul peab geoloogiks õppija olema hea tervisega ja füüsiliselt vähemalt normaalse arenguga. Eriala omandamisele aitavad kindlasti kaasa aktiivne huvi looduse vastu, püsivus ja hea kohanemisvõime.

Õppeplaanis on üle paarikümne geoloogiaalase õppeaine, näit. üldine geoloogia, kristallograafia, mineraloogia, petrograafia, litoloogia ja faatsioste õpetus, geokeemia, ajalooline geoloogia ja paleontoloogia, kvaternaargeoloogia, geomorfoloogia, NSV Liidu geoloogia, geotektoonika, geoloogiline kaardistamine ja struktuurigeoloogia, maavaradeõpetus, hüdrogeoloogia, ehitusgeoloogia jt. Kuna geoloogid valmistatakse ette Eesti NSV tarbeks, siis rõhutatakse põhiainete piires eriti Eesti aluspõhja ja pinnakatte geoloogiat, Eesti hüdrogeoloogiat ja Eesti ehitusgeoloogiat. Suure mahuga on praktiline ettevalmistus, mis toimub laboratoorsete praktikumidena ja suviste õppe- ning menetluspraktikatena. Kogu stuudiumi vältel on üliõpilased välipraktikatel neljal suvel (kokku 11 kuu vältel) ja need toimuvad Eestis, Krimmis, Siberis või Kesk-Aasias. Praktikajuhendajate poolt üliõpilastele seni antud hinnangud on olnud igati head, mis lubab arvata, et spetsialistide ettevalmistamine geoloogiaosakonnas on kvaliteedilt vähemalt NSV Liidu keskmise tasemel.

Pärast stuudiumi lõpetamist suunatakse noored spetsialistid tööle geoloog-kaardistajatena, hüdrogeoloogidena ja ehitusgeoloogidena Eesti NSV Ministrite Nõukogu Geoloogia Valitsusse, Eesti NSV Teaduste Akadeemia Geoloogia Instituuti ja mitmesuguste projekteerimisinstituutide uurimisosakondadesse.

Filoloogiateaduskond

Filoloogiateaduskonna peamiseks ülesandeks on ette valmistada oma eriala hästi tundvaid kõrgema haridusega õpetajaid meie vabariigi keskkoolidele. Võimalusi selleks pakub kolm osakonda: eesti keele ja kirjanduse osakond, vene keele ja kirjanduse osakond ja võõrfiloloogia osakond.

Eesti keele ja kirjanduse eriala

Kui asute õppima eesti keele ja kirjanduse osakonda, omandate filoloogi, eesti keele ja kirjanduse õpetaja kvalifikatsiooni. Õppeaeg kestab statsionaarses osakonnas viis aastat ja kaugõppe teel kuus aastat.

Eesti filoloogia alaseid aineid - eesti keelt, eesti kirjandust, rahvaluulet ja soome-ugri keeli hakati Tartu ülikoolis õpetama alles 1919.a., mil loodi ülikoolis vastavate alade professorid. Enne seda oli Tartu ülikoolis ainult eesti keele lektori koht praktilise eesti keele õpetamiseks. Märkida võib siiski, et sellelgi tagasihoidlikul kohal on ülikoolis töötanud mitmed tähelepandavad õppejõud, nagu Fr.R. Faehlmann, Mihkel Veske ja K.A.Hermann. Kodanliku ajajärgu eesti filoloogia õppejõududest tuleb esile tõsta eesti keele professorit A.Saarestet ja kirjanduse professorit G.Suitsu.

TRÜ eesti keele ja kirjanduse osakonna üheks peamiseks ülesandeks on ette valmistada oma eriala hästi tundvaid kõrgema haridusega eesti keele ja kirjanduse õpetajaid meie vabariigi keskkoolidele. Õppetööd sel alal korraldavad kolm kateedrit, nimelt eesti keele kateeder (kat. juh. prof. H.Rätsep), eesti kirjanduse ning rahvaluule kateeder (kat.juh. professor H.Peep) ja soome-ugri keelte kateeder (kat.juh.akadeemik professor P.Ariste).

Vastavalt kvalifikatsioonile saavad eesti keele ja kir-

jäanduse osakonna üliõpilased pedagoogilise ja metoodilise ettevalmistuse ühes koolipraktikaga, mis võimaldab neil töötada koolides emakeele ja kirjanduse õpetajatena.

Õppetöö eesti keele ja kirjanduse osakonnas on korraldatud nii, et esimesel semestril on loengud ja seminarid ühised kogu kursusele, alates teisest semestrist võtavad aga üliõpilased lisaks üldistele loengutele ja seminaridele osaka valitud kitsama ala erikursustest ja eriseminaridest. Sellisteks kitsamateks erialadeks on eesti keel, soome-ugri keeled, eesti kirjandus ja eesti rahvaluule.

Teadusliku materjali kogumise metoodikaga tutvumiseks võtavad üliõpilased vastavalt oma erialale osa kas keele- või rahvaluulealastest ekspeditsioonidest või tööst arhiivides ja muuseumides.

Teadusliku uurimistöö metoodikaga tutvumiseks ja üksiküsimustesse süvenemiseks on üliõpilastel ette nähtud osavõtt seminaridest ja eriseminaridest, kus iga üliõpilane töötab läbi teatavad küsimused ja teeb vastava seminaritöö, mis võib saada aluseks kursusetööle. Õppetööd aitavad täiendada ka ettekanded, vaidlusõhtud jm. ÜTÜ ringides. Nii töötavad eesti keele ja soome-ugri keelte eriharu üliõpilased ÜTÜ eesti keele ringis, kirjandushuvilised kirjanduse ja rahvaluule ringis. Osavõtt ringidest aitab omandada esinemiskindlust ja annab ühiskondliku töö kogemusi ning on väärtuslik hilisemas kutsetöös.

Et eesti filoloogia lõpetanud on omandanud rohkesti filoloogilisi teadmisi ja mõnel määral metoodilisi vilumusi filoloogilise töö alal, aga samuti ka pedagoogilisi kogemusi praktika ajal, siis nad siirduvad eelkõige emakeele õpetajateks ENSV keskkoolidesse. Andekamad ja võimekamad on aga sageli läinud teaduslikule tööle uurimisinstituutidesse või muuseumidesse. Samuti võimaldab filoloogiline ettevalmistus töötada korrektoritena, keeleliste toimetajastena, tõlkijatena kirjastustes jm. Eriti andekaid üliõpilasi võidakse juba ülikoolipõlves suunata mingile kutsele ette valmistuma individuaalplane alusel.

Lõpetajate edaspidine edukus kutsetöös sõltub aga peamiselt lõpetaja isiklikest omadustest, tema andumusest oma tööle, püüdlikkusest, huvist, initsiatiivist ja ühiskondlikust aktiivsusest, töökusest ja soovist olla kasulik oma ümbrusele ja edasi arendada oma eriala.

Vene keele ja kirjanduse eriala

Kui asute õppima vene keele ja kirjanduse osakonda, siis omandate filoloogiat, vene keele ja kirjanduse õpetaja kvalifikatsiooni.

Vene keele õpetamisel ja õppimisel Tartu ülikoolis on ammused traditsioonid. Varsti pärast ülikooli avamist 1802. aastal loodi vene keele ja kirjanduse kateeder, mille koosseisu kuulusid korraline professor ja lektor. 1865.a. põhikirja alusel jagunes kateeder kaheks: vene keele kateedriks ja slaavi üldkeelteaduse kateedriks. Peale selle loodi veel 1880.a. detsembris Tartus slaavi keelte võrdleva grammatika kateeder.

Tartu ülikoolis on töötanud paljud väljapaistvad teadlased, kes oma uurimustega on andnud suure panuse vene ja slaavi filoloogia arengusse (A.Kotljarevski, J.Baudouin de Courtenay, N.Grunski, G.Iljinski, D.Kudrjavski, M.Vasmer, A.Stender-Petersen jt.).

Tänu nendele on Tartu ülikool alati olnud üheks tähtsamaks filoloogilise mõtte arengu keskuseks Venemaal. Tartus on õppinud paljud vene kirjanikud, teadlased ja kultuuritegelased, näiteks A.Puškini lähedane sõber, poeet N.Jazókov, kirjanik, etnograaf ja tuntud "Seletava sõnaraamatu" autor V.Dal, kirjanik V.Veressajev ja teised. Praegused vene filoloogia osakonna lõpetanud töötavad vabariigi kõrgemate õppeasutuste, tehnikumide ja keskkoolide õpetajatena, ajakirjanikena ajalehtede juures ja raadios, raamatukogutöötajatena jne.

Vene keele ja kirjanduse osakonna tööd juhivad kolm kateedrit: vene keele kateeder (kat. juh. prof. M.Šeljakin),

vene kirjanduse kateeder (kat. juh. professor J. Lotman) ja vene keele õpetamise metoodika kateeder (kat. juh. dots. A. Metsa). Spetsialiseerumine toimubki II semestril kas keele või kirjanduse erialale. Tingimata õpitakse veel üht slaavi keelt (tšehhi või poola). Erilist rõhku pannakse praktilise keeleõppuse omandamisele.

Vene keele ja kirjanduse osakonna lõpetanud suunatakse tööle Eesti NSV üldhariduslikeesse koolidesse.

Специальность русского языка и литературы

Если поступите учиться на отделение русского языка и литературы, то приобретете квалификацию - филолог-русист, преподаватель.

Преподавание и изучение русского языка и литературы в Тартуском университете имеет давнюю традицию. Вскоре после открытия университета в 1802 году была утверждена кафедра русского языка и словесности в составе ординарного профессора и лектора. По уставу 1865 г. она была преобразована в кафедру русского языка в особенности и славянского языковедения вообще. Кроме того, в декабре 1880 г. в Тарту была создана еще кафедра сравнительной грамматики славянских наречий.

В Тартуском университете работали многие видные ученые, которые своими исследованиями внесли большой вклад в развитие русской и славянской филологии (А. Котляревский, И. Бодуэн де Куртене, Н. Грунский, Г. Ильинский, Д. Кудрявский, М. Фасмер, А. Стендер-Петерсен и др.). Благодаря им Тартуский университет всегда был одним из значительных центров филологической мысли в России. В Тарту учились многие русские писатели, деятели науки и культуры, например, близкий друг А. Пушкина поэт Н. Языков, писатель, этнограф и автор известного "Толкового словаря" В. Даль, писатель В. Вересаев и другие. Нынешние выпускники отделения русской филологии работают преподавателями вузов, техникумов и средних школ, журналистами в газетах и радио, сотрудниками библиотек и т.п.

Учебу отделения русского языка и литературы проводят две кафедры: кафедра русского языка (зав. доц. С.Смирнов) и кафедра русской литературы (зав. проф. Ю.Лотман). Начиная с II курса, предусмотрена специализация или по русскому языку, или по литературе. Обязательно изучается еще один из славянских языков (чешский или польский). Большое внимание уделяется также изучению практического русского языка (для выпускников эстонских школ) и практического эстонского языка (для выпускников русских школ).

Окончившие отделение русского языка и литературы направляются на работу в общеобразовательные школы Эстонской ССР.

Võõrfiloloogia (inglise või saksa keele) eriala

Kui asute õppima võõrfiloloogia osakonda, omandate filoloogi, inglise (saksa) keele ja kirjanuse õpetaja kvalifikatsiooni.

Võõrkeeli on Tartu ülikoolis õpetatud ülikooli asutamisest saadik 1802. aastal. 19. sajandil ja 20. sajandi algul toimus võõrkeelte õpetamine kõrvalainena. Veidi üle 50 aasta on Tartus olnud võimalik spetsialiseeruda võõrkeelte alal. Võõrkeelte õpetamine põhialainena hoogustus 1960. aastate algul. Tänapäeval valmistab võõrkeelte osakond ette spetsialiste inglise või saksa keele ja kirjanuse alal. Fakultatiivselt on võimalik tutvuda veel teiste võõrkeeltega.

Õppetööd osakonnas korraldavad kaks kateedrit: inglise filoloogia kateeder (kat. juh. dots. O.Mutt) ja saksa filoloogia kateeder (kat. juh. dots. J. Tuldava).

Erialaks valitud võõrkeelt õpitakse põhjalikult ning igakülgselt (I - II kursusel kuni 14 tundi nädalas). Õige häälduse ja kõnevilumuse kujundamiseks töötatakse kaasaegsetele nõuetele vastavas keeltelaboratooriumis. Fakultatiivselt on võimalus õppida veel teisi võõrkeeli. Alates III kursusest kasvab teoreetiliste ainete osatähtsus. Kuulatakse loenguid

leksikoloogiast, keele ajalooast, stilistikast, tõlketeooriast ja -praktikast jne. IV kursusel algab spetsialiseerumine kas keele või kirjanduse alal. Kõik üliõpilased kirjutavad kaks kursusetööd ja diplomitöö (võõrkeeles). Pedagoogiline praktika toimub V kursuse algul.

Inglise või saksa keeles saavad üliõpilased vestelda ja tegelda isetegevusega vastava keele klubis. ÜTÜ ringides peetakse võõrkeelseid ettekandeid. Osakonnal on sõprusside-
med kõrgemate õppeasutustega ka väljaspool Eesti NSV-d (Riia, Vilnius, Leningrad, Kiiev, Minsk jm.). Igal aastal toimuvad üleülikoolilised võistlused ilukirjanduse tõlkimiseks võõrkeeltest emakeelde.

Rõhuv enamik võõrkeelte osakonna lõpetajatest a s u b t ö ö l e v õ ö r k e e l e õ p e t a j a n a v a b a - r i i g i ü l d h a r i d u s l i k e s k o o l i d e s . Vastavalt vajadusele suunatakse üksikud eriettevalmistuse saanud lõpetajad tööle tõlkijana-toimetajana kirjastustesse, bibliograafina raamatukogudesse, tõlk-giidina "Inturisti" liinis jne.

Žurnalistika eriala

Erinevalt muudest erialadest tuleb siin enne vastuvõtu-eksameid (need on eesti keel ja kirjandus (suuline ja kirjalik), NSVL ajalugu (suuline), võõrkeel (suuline)) läbi teha loominguline konkurss.

Konkursile pääsemiseks tuleb:

1) esitada vastuvõtukomisjonile koos teiste nõutavate dokumentidega iseloomustus-soovitus toimetuse poolt, kuhu sisseastuja on teinud kaastööd, või soovitus ENSV Ajakirjanike Liidu osakonna poolt; arvestatav on ka iseloomustus kooli poolt osavõtu kohta tööst kooli raadiosõlmes, almanahhis või seinalehes, samuti tõend osavõtu kohta kirjasaatjate koolist, noorte reporterite klubist või komsomoli rajoonikomitee soovitus abiturienti suunamiseks sellele erialale;

2) esitada avaldatud materjale (kaastöö ajalehtedele, raadiotele, TV-le jne.), millele lisada täiesti vabal valikul veel mõned avaldamata kirjutised (sõnum, kirjeldus, artik-

kel, portree vms.). Avaldatud tööd esitada väljalõigetena; raadios ja TV-s avaldatu, samuti avaldamata tööd masinakirjas. Avaldatud tööd peavad kandma toimetaja allkirja ja toimetuse pitsatit; varjunime puhul peab toimetus autorit teesutama.

Esitatu põhjal teeb komisjon otsuse, kas sisseastuja lubada loominguksile konkursile või mitte.

Konkurss ise koosneb kahest osast:

1) kahetunniline kirjalik töö (maksimum 4 - 5 käsikirja lk.), mille teema saab valida 6 - 8 ühiskondlik-poliitilise tegelikkuse faktide tundmist ja arutlusoskust eeldava teema hulgast. Ülesande edukalt täitnuil lubatakse sooritada konkursi teine osa, milleks on 2) individuaalne vestlus vastavas komisjonis, kus selgitatakse sisseastuja huvid ja ühiskondlik-poliitiline silmaring.

Konkursi edukalt sooritanud lubatakse komisjoni poolt vastuvõtuksameile. Konkursile mittepääsenud või selle mitte-sooritanud võivad loomulikult dokumendid sisse anda mujale. Ajakirjanike Liidu liikmed vabastatakse konkursist. Juhul kui järgnevatel vastuvõtuksamitel saadud hindepallid ei võimalda sissepääsu ajakirjanduse erialale (vastu võetakse 15 noort), võib sisseastuja konkureerida - kui ta muidugi soovib - mujale eesti filoloogias osakonda, s.o. eesti keele ja kirjanduse erialale.

Materjalid konkursist osavõtu taotlemiseks (iseloomustus-soovitus, ilmunud ja ilmunud tööd) esitada koos sisseastumiseks nõutavate dokumentidega vastuvõtukomisjonile kuni 10. juulini. Konkursikomisjon teeb hiljemalt 14. juuliks otsuse, keda lubatakse konkursile; konkurss ise peab olema läbi viidud hiljemalt 18. juuliks.

Vastuvõtuksamid, koos teiste eesti filoloogia osakonda astujatega, toimuvad augustikuus.

Žurnalistika erialal õpitakse ühiskondlik-poliitiliste ja üldfiloloogiliste (eesti keel, võrkeel, vene keel, väliskirjandus ja eesti kirjandus jpt.) ainete kõrval ajakirjanduslikke põhidistsipliine (nõukogude ja välisajakirjandus, ajakirjanduse ajalugu, ajakirjandustehnika, sotsiaalpsühholoogia, ajakirjanduse sotsioloogilise uurimise meetodid jne.) ning omandatakse erikursuste ja ulatusliku praktika põhjal kitsam eriala (ajalehe, raadio-või TV-töötaja, samuti on võimalik teatud määral spetsialiseeruda sotsioloogia, dokumentaalkino, kirjandustöö ja reklaaminduse alale). Edukamail üliõpilastel on võimalik pärast III k. lõpetamist jätkata õpinguid vennasvabariikide ülikoolide ajakirjandusteaduskondades.

Kaugõppes tänava vastuvõttu žurnalistika erialale ei toimu.

x x x

Õppeplaani järgi on kogu teaduskonnale ühisteks aineteks ühiskonnateadused (NLKP ajalugu, marksistlik-leninlik filosoofia, poliitiline ökonoomia, teadusliku kommunismi alused, filosoofia ajalugu, pedagoogika, psühholoogia, loogika, vastava osakonna (eesti, vene, võõrfiloloogia) keele ja kirjanduse õpetamise meetodika, ladina keel, kehaline kasvatus, töökaitse, sõjaline ettevalmistus noormeestel ja meditsiin tütarlastel). Iga osakonna üliõpilased on kohustatud õppima üht võrkeelt, lisaks sellele eesti keele ja kirjanduse osakonna üliõpilased soome ja vene keelt, võõrfiloloogia osakonna üliõpilased vene keelt, vene keele ja kirjanduse osakonna üliõpilased (kes tulevad vene õppekeelega koolidest) eesti keelt.

Noorematel kursustel õpitakse enam keeli (võõrfiloloogia osakonnas 12-14 tundi nädalas vastavat võrkeelt) ja põhiainetete sissejuhatavaid kursusi, nagu seda on sissejuhatus

keeleteadusse, sissejuhatus kirjandusteadusse, rahvaluule üldkursus jne.

Vanematel kursustel õpitakse valitud eriaineid:

- (1) eesti keele eriharju üliõpilased õpivad liivi või vadjakeelt, kuulavad erikursusi eesti sõnavarast, struktuuralingvistikast, süvenevad murdeküsimustesse,
- (2) soome-ugri keelte eriharju üliõpilased õpivad ungari keelt, kuulavad erikursusi soome-ugri keelte uurimise ajaloost,
- (3) eesti kirjanduse eriharus kuulatakse erikursusi lastekirjandusest, eesti kirjanduskriitika ajaloost, soome kirjandusest,
- (4) eesti rahvaluule eriharju üliõpilased tutvuvad lähemalt rahvaluule uurimismeetoditega, rahvaluule historiograafiaga, naaberrahvaste rahvaluulega jm.,
- (5) vene keele eriharju üliõpilased õpivad kas poola või tšehhi keelt, slaavi keele võrdlevat grammatikat,
- (6) vene kirjanduse eriharju üliõpilased süvenevad vene kirjanduse ajaloosse, vene žurnalistika ajaloosse,
- (7) võõrfiloloogia osakonna üliõpilased tutvuvad põhjalikumalt vastavat võõrkeelt kõnelevate maade geograafia, majanduse, ajaloo ja kultuuriga, õpivad vastava keele dialekte, kuulavad mitmesuguseid erikursusi nii keele kui kirjanduse alalt.

Kõik teaduskonna üliõpilased kirjutavad kaks kursuse-tööd. Eduka edasijõudmise puhul võimaldatakse parematel üliõpilastel kirjutada diplomitöö.

Õppetöö statsionaarsetes osakondades kestab 5 aastat. Selle aja jooksul peab üliõpilane sooritama umbes 40 arvestust ja 43 eksamit.

Füüsika - Keemiateaduskond

Füüsika eriala

Füüsika hõlmab 22 kitsamat spetsiaalsust. Tartu Riiklikus Ülikoolis on võimalik õppida neist järgmisi; elektroonika, tahke keha füüsika, teoreetiline füüsika, optika ja spektroskoopia. Individuaalõppeplaani alusel saab õppida veel astronoomiat, biofüüsikat, geofüüsikat, atmosfäärifüüsikat, füüsikalist metroloogiat jm.

Hiljuti loodi TRÜ füüsikaosakonnas ENSV TA Füüsikainstituudi baasil tahke keha füüsika kateeder. Sellega avarduvad füüsikaüliõpilaste töötamisvõimalused TA Füüsikainstituudi hästisisustatud laboratooriumides instituudi teadlaste juhendamisel.

Kõikidel kitsamatel spetsiaalsustel õpitakse kolmel esimesel aastal ühiselt füüsika üldkursust, kõrgemat matemaatikat, teoreetilist mehaanikat, elektroonikat, elektrodünaamikat, kvantmehaanikat, ühiskonnateaduste distsipliine ja võõrkeeli. Kõrvuti loengutega lahendatakse ülesandeid ja sooritatakse ulatuslik laboratoorne praktikum. Kitsam ettevalmistus saadakse erikursuste, eripraktikumide, tootmis- või pedagoogilise praktika ja kursuse- ning diplomitöö kaudu. Tootmispraktika baasiks on paljudele üliõpilastele Teaduste Akadeemia instituudid, eeskätt muidugi Füüsikainstituut.

Kitsam spetsialiseerumine algab 3. õppeaasta kevadsemestril. Teoreetilise füüsika ja tahke keha füüsika erialadel õpitakse täiendavalt selliseid distsipliine, nagu teoreetilise füüsika matemaatilised meetodid, tahke keha teooria, üldrelatiivsusteooria, tuuma ja elementaarosakeste teooria, kvantstatistika, kvantelektrodünaamika, astrofüüsika. Elektroonika eriala hõlmab eriaineid: võnkumiste teooria, ülikõrgsageduste elektrodünaamika ja elektroonika, elektron- ja ioonseedmed, pooljuhtide tehnoloogia, elektronoptika kaasaegseid probleeme, selektronikaseadmete arvutamine ja konstrueerimine, gaaslahenduse füüsika jt.

Kõigis neis sisaldub tohutu hulk uusi fakte, huvitavaid mõttekäike, kätevilumust, tükike tunnetatud loodust. Kuigi tunnetuse tee üldjoontes tuttav tundub, on probleem ikkagi selles, kuidas piiratud ajaga uuendada järjest kasvavate teadmiste optimaalne ja suhteliselt püsiv hulk. Siit algab füüsika kokkupuude pedagoogika ja psühholoogiaga. On ilmne, et viimased aitavad füüsikut ennast õppimisel ja hiljem ka õpetamisel. Füüsika stuudium kestab 5 aastat. Sellesse ajavahemikku mahub 36 eksamit, 49 arvestust, 10 nädalat tootmispraktikat, 12 nädalat pedagoogilist praktikat. Ülikooli kursuse lõpetamiseks tuleb koostada diplomitöö ja sooritada 2 riigieksamit.

Kui kõik hästi läheb, saadakse diplom füüsiku ja füüsikaõpetaja kvalifikatsiooniga. Kuna füüsika kuulub nende teadusharude hulka, mis asuvad kaasaegses teaduse- ja tehnika-revolutsioonis liidripositsioonil, on füüsika eriala lõpetajate tööpõld väga avar.

Põhilised tööandjad füüsikutele on tööstusettevõtted, kõrgemad ja üldhariduslikud koolid, uurimisinstituudid, arvutuskeskused ja ka põllumajandus. Mõned TRÜ kasvandikud-füüsikud on jõudnud oma tööülesandeid täites kõige kaugematesse ja eksootilisematesse paikadesse, nagu Antarktika, Vaikse ookeani avarused ja Aafrika.

Keemia eriala

Keemiku eriala võib omandada ainult statsionaarselt. Esimesel kolmel aastal õpitakse mitmesuguseid üldaineid (ühiskonnateadused, kõrgem matemaatika, füüsika) ning keemia põhikursusi (anorgaaniline keemia, kristallokeemia, analüütiline keemia, füüsikaline keemia, kolloidkeemia, orgaaniline keemia), samuti aine ehitust. Neljandal kursusel lisanduvad nimetatud distsipliinidele keemiline tehnoloogia ja kõrgmolekulaarsete ühendite keemia. Kõikidele üliõpilastele tutvustatakse ka psühholoogia, pedagoogika ja keemia õpetamise metoodika põhialuseid ning teadusliku uurimistöö metodoloogiat ja metoodikat. Saadav ettevalmistus loob võimalused edukaks tööks kõigil töökohtadel, mis nõuavad keemiku ja kee-

miapedagoogi haridust, kusjuures kitsam spetsialiseerumine veelgi süvendab eeldusi antud kindlaks tegevusalaks.

Kitsam spetsialiseerumine keemia erialal algab neljandal kursusel, kus tulevastele keemikutele hakatakse õpetama vastavaid erikursusi üldmahuga ligi 600 tundi. Spetsialiseerutakse peamiselt nendele erialadele (orgaaniline keemia, füüsikaline keemia, bio-orgaaniline keemia, analüütiline keemia), mille järele meie vabariigis on suurem nõudmine. Molekulaarbioloogia arendamise programmi elluviimine eeldab spetsialistide ettevalmistamist bio-orgaanilise keemia alal, mis ülikoolis toimub keemia eriala raames. Tulevastele keemiaõpetajatele antakse kitsam eriala - anorgaaniline keemia. Individuaalplaanide alusel on üliõpilased omandanud füüsikalise biokeemia, pooljuhtide keemia, geochemia eriala.

Keemikuks õppimine kestab 5 aastat. Selle aja jooksul tuleb sooritada 35 kursuseeksamit, 40 arvestust ja 2 riigieksamit, koostada ja kaitsta kursuse- ning diplomitöö, sooritada 4-nädalane õppe-, 4-nädalane pioneerilaagri-, 8-nädalane pedagoogiline ning 7-nädalane diplomieelne praktika. Kõik keemia eriala lõpetajad omandavad keemiku ja keemiapedagoogi kvalifikatsiooni.

Et keemia on nüüdisajal tunginud praktiliselt kõigisse inimtegevuse sfääridesse, olles otsustava tähtsusega nii ühiskonna teaduslik-tehnilise progressi kui ka materiaalsete hüvede tootmise kiirendajana, siis on ülikooliharidusega keemikute tööpõld lai. Kõikjal, kus toodetakse uusi ülipuh- taid aineid, efektiivseid ravimeid ning vastupidavaid mater- jale või tehakse nende analüüsi, kus uuritakse keemiliste, füüsikaliste või bioloogiliste protsesside molekulaarseid seaduspärasusi või kavandatakse uute perspektiivikate ainete sünteesi, kus tutvustatakse keemia põhiluseid kasvavale põlvkonnale, on vajalikud ülikooliharidusega keemikud. Muu- hulgas on keemiaalased teadmised asendamatud ja sageli isegi määravad kaasaegses bioloogias, mineraloogias, geoloogias, meditsiinis ja põllumajanduses. Väga ilmekalt näitab seda nõudmiste kasv keemikute järele naaberteaduste uurimisasu- tustes organiseerimaks erinevate erialade esindajatest kol- lektiivne väga perspektiivikateks ühisuuringuteks.

K e h a k u l t u u r i t e a d u s k o n d

Erialal "kehakultuur ja sport" on õppeaeg 4 aastat,kaug-õppeosakonnas 5 aastat. Lõpetajad omandavad kehalise kasvatuse õpetaja - spordiala treeneri kvalifikatsiooni. Õppeaja vältel omandatakse teadmised ja rakenduslikud oskused järgmistest ainegruppide kaupa:

- 1) üldmetodoloogilised ja üldhariduslikud ained (NLKP ajalugu, marksistlik-leninlik filosoofia, teadusliku ateismi alused, poliitökoonomia,teaduslik kommunism, võõrkeel, vene keel, teadusliku töö alused, statistika alused, kino-fotoasjandus);
- 2) pedagoogilised ained (sissejuhatus erialasse,üld- ja spordipsühholoogia, pedagoogika, kehalise kasvatuse teooria ja meetodika, sportliku treeningu alused, spordi ajalugu, kehakultuuri ja spordi organisatsioon, ökonomika ja juhtimine, spordiehitused);
- 3) bioloogilis-meditiinilised distsipliinid (biokeemia ja spordikeemia,anatoomia,spordimorfoloogia, biomehaanika koos sporditehnika alustega, üld- ja spordifüsioloogia, üld- ja spordihügieen, spordimeditsiin, sportlik massaaž, biomeetria);
- 4) sportlikud distsipliinid (sportlik eriala,kergejõustik, võimlemine, ujumine, sportmängud, suusasport, raskejõustik).

Üliõpilased jagunevad sportlike erialade kaupa järgmisteks rühmadeks: kergejõustik, suusatamine, ujumine, võimlemine, sportmängud ja raskejõustik. Õppeaja vältel tuleb sooritada 35 kursuseeksamit, 39 arvestust ja 3 riigieksamit,võtata osa õppelaagritest (17 nädalat), sooritada pedagoogiline praktika (10 nädalat) ja treeneri töö praktika (7 nädalat).

M a j a n d u s t e a d u s k o n d

Kaubatundmine ja kaubanduse organiseerimine

Selles osakonnas valmistatakse ette eraldi kaht eriala: kaubatundjaid-organiseerijaid - tööstuskaubatundjaid-organiseerijaid ja toidukaubatundjaid-organiseerijaid. Nende õppetöö algab küll põhijoontes samade üldteoreetiliste õppeainetega nagu kaubandusökonomitidelgi, ent ühtlasi kujunevad välja ka olulised erinevused. Eriainete tundide arv on märksa suurem. Juba esimestel kursustel on kaubatundjate-organiseerijate (edaspidi lühendatult kaubatundjate) õppekavas mitmesuguste üldainete kõrval suur osatähtsus keemial ja füüsikal. Süvendatakse ja laiendatakse teadmisi analüütilises, anorgaanilises, orgaanilises ja füüsikalises ning kolloidkeemias, eriti nendes küsimustes, mis on vajalikud tarbekaupade omaduste mõistmiseks ja tundmaõppimiseks. Tulevas-tele kaubatundjatele õpetatakse veel mõningaid valikaineid, mis mitmesuguste tarbekaupade põhjalikumaks tundmiseks ja kaubanduse töö paremaks organiseerimiseks on väga vajalikud.

Nõukogude majanduses peab kaubatundja tegelema mitte üksnes kaupade kvaliteedi ja omaduste uurimisega. Tema praktiilises töös on väga tähtis ka kaubanduse organiseerimise tundmine, kaubanduse juhtimise tundmine. Siia lisandub veel kaubandustehnika (kaubanduslikud masinad ja aparaadid, külmutusseadmed) ja selle kasutamine. Sellepärast rõhutavadki kahe kaubatundmise eriala ametlikud nimetused mitte ainult kaubatundmist, vaid ka kaubanduse organiseerimist. Viimase all tuleb mõelda ka kaubanduse juhtimist, mis on iseseisvaks distsipliiniks kujunenud. Nende õppeainete, s. o. tööstuskaubatundmise, toidukaubatundmise, kaubanduse organiseerimise ja juhtimise täht-

sus tõuseb veelgi seoses kaubafondide suurenemise, käibe kasvu, kaubandusvõrgu edasise arenemise ja tarbijate kaubandusliku teenindamise taseme tõstmise ülesannetega ning uute progressiivsete müügivormide juurutamisega. Vastavalt sellele on korraldatud ka kaubatundjate ettevalmistamine.

Teiselt kursusel toimub spetsialiseerumine toidu- või tööstuskaupade erialale ning hakatakse õppima kitsamaid erialasid. Vastavalt erialale õpitakse tundma kõiki tähtsamaid toidukaupu (näit. piim, liha, kala, köögi- ja puuviljad) või tööstuskaupu (jalatsid, kangaskaubad, õmblustooted, majapidamis- ja kultuurikaubad jne.). Kõrvuti kaubatundmist käsitlevate õppeainetega antakse õppijatele teoreetilisi ja praktilisi teadmisi kaubanduse organiseerimisest ja juhtimisest, samuti kaubandustehnikast. Edasi tutvustatakse kaubandusökonoomika mitmeid probleeme, eriti kaubahindade ja kaubandusorganisatsioonide finantsmajanduse huvitavamaid küsimusi. Vastavaid teadmisi kinnistavad üliõpilased spetsiaalsete kursusetöödega kaubatundmises, kaubanduse organiseerimises ja eriuurimustega praktilal.

Õppetöö peamisteks vormideks loengute kõrval on arvukad laboratoorsed ning praktilised tööd ja ekskursioonid ettevõtetesse. Peale selle tutvuvad statsionaarsed üliõpilased III kursusel praktika käigus tööstusettevõtete tootmistehnoloogiaga ja toodangu realiseerimisega. IV kursusel töötavad üliõpilased praktikantidena-kaubatundjatena mitmesugustes kaubandusorganisatsioonides. Seal koguvad nad materjali oma diplomitööks.

Stuudium lõpetatakse diplomitöö kaitsmisega ning riigieksami sooritamisega.

Noored kaubatundjad alustavad harilikult tööd suurtes kauplustes ja ladudes ning kaubandusorganisatsioonide kaubandusosakondades kaubatundjatena, kaubatundjate-praakeritena ja vanemkaubatundjatena. Kui organiseerijad ja juhid võivad selle eriala omajad asuda tööle ka kaupluste ja toitlustusettevõtete juhatajatena, juhatajate asetäitjatena, filiaalide juhatajatena ning nende asetäitjatena. Kaubatundjad võivad edukalt töötada ka tööstusettevõtetes, turustus- ja varustusorganisatsioonides jm.

Kaubatundja - kaubanduse organiseerija on kõrgema haridusega kaubandusspetsialist, kelle põhiliseks ülesandeks on organiseerida kaupade müüki vastavalt tarbijate nõudmistele ja huvidele ning kaubakäibe plaanilistele näitajatele. Sellest lähtudes peab kaubatundja olema ühest küljest spetsialist, kes hästi tunneb kaupu, nende omadusi, kasutamist ja tootmise tehnoloogiat, teisest küljest aga tubli organisator, kes uurib ja tunneb tarbijate nõudlust, vajaduse korral mõjutab ja suunab seda, kaitseb tootjate ees ostjaskonna huve, organiseerib kaupade hankimist ja nende realiseerimist kaubandusvõrgus kaubanduse progressiivsete vormide ning kõrge kaubanduskultuuri tagamise tingimustes. Eeltoodust järeldub, et kaubatundjatele langeb elanikkonna kaubanduslikul teenindamisel väga vastutusrikas ja ühtlasi austav ülesanne.

Kaubandusökonoomika eriala

Majandusteadlane kaubandusökonoomika erialal on universaalse iseloomuga, teistest kaubanduslikest erialadest laiemma profiiliga spetsialist või kaubandusjuht, kelle ülesandeks on informatsiooni kogumine ja töötlemine, kaubandusliku tegevuse analüüsimine ja planeerimine, tegevuse juhtimine.

Õppeaeg kaubandusökonoomika erialal on statsionaarses osakonnas 4 aastat ja mittestatsionaarses osakonnas 5 aastat. Õpinguid alustatakse ühiskonnateadustest (NLKP ajalugu, poliitiline ökonoomia jt.) ja üldainetest (kõrgema matemaatika kursused, keeled jt.). Neile lisanduvad hiljem üldmajanduslikud õppeained (rahvamajanduse ajalugu, majandusgeograafia, statistika, raamatupidamine jt.). Spetsialiseerumine toimub viimastel kursustel, kus õpitakse põhiainet kaubandusökonoomikat, kaubanduse organiseerimist ja tehnikat, kaubanduse juhtimist jt. Kaubandusökonoomika distsipliinis õpitakse tundma kaubanduse olemust ja osa sotsialistlikus majanduses, tema arengu põhijooni, kaubanduse organiseerimise ja planeerimise süsteemi. Uksikasjalikult õpitakse tundma rahvatarbekaupade turu probleeme (elanikkonna nõudlust, kaubafondide planeerimist ja jaotamist, hindade kujundamist, jaekäivet), kaubanduse materiaalse baasi kujundamist, töö

planeerimist ja töötasustamist, kaubanduse finantsmajandust. Studium lõpeb diplomitööga ja riigieksamiga.

Teoreetilisi teadmisi kontrollitakse ja kinnistatakse ning erialaseks tööks vajalikke praktilisi oskusi omandatakse õppe- ja tootmispraktilal vabariigi eeskujulikemais kaubandusorganisatsioonides.

Pärast lõpetamist suunatakse spetsialistid tööle kaubandusorganisatsioonidesse ja -ettevõtetesse. Mittestatsionaarsed üliõpilased suunamisele ei kuulu. Tüüpilisemad töökohad vabariigi tingimustes on:

- 1) ökonomistid-statistikud ja ökonomistid-planeerijad;
- 2) suuremate kaupluste juhatajad, nende asetäitjad, osakonnajuhatajad;
- 3) kaubandusorganisatsioonide juhatajad, nende asetäitjad, osakonnajuhatajad.

Tavaliselt suunatakse lõpetajad esialgu ökonomistideks ja kaupluste juhatajate asetäitjateks, osakonnajuhatajateks. Kvalifikatsiooni tõusuga ja kogemuste suurenemisega kaasneb edutamine.

1977. aastal võetakse kaubandusökonoomika erialale vastu 25 üliõpilast statsionaarsesse osakonda ja 25 üliõpilast mittestatsionaarsesse osakonda.

Rahanduse ja krediidi eriala

I. Rahandus ja krediit on iseseisev eriala.

II. Kuulub majanduslike erialade rühma ja valmistab ette laia profiiliga spetsialiste rahandus- ja krediidisuhete korraldamiseks kogu rahvamajanduses. Lõpetanud saavad majandusteadlase kvalifikatsiooni ning asuvad tööle ökonomistide-finantsistidena rahandusorganites, pankades ja rahvamajanduse ökonoomikateenistuses (tööstuses, ehituses, põllumajanduses jm.).

III. Rahandusspetsialisti töö põhifunktsioonideks on:

- 1) rahandusplaanide (tulude ja kulude bilansid; riigieelarve, krediidi- ja kassaplaanid jt.) koostamine ja täitmise suunamine; 2) mitmesuguste rahaliste fondide

moodustamine ja kasutamise korraldamine; 3) teenindatavate ettevõtete majandusliku tegevuse analüüsimine; 4) rahaliste ressursside liikumise ja kasutamise kontroll. Neid funktsioone tuleb täita rahvamajanduse kõigis lüülides.

IV. Õppeaeg kestab nii statsionaarses kui ka mittestatsionaarses osakonnas 5 aastat. Selle aja jooksul tuleb sooritada 37 eksamit, 39 arvestust, 2 riigieksamit, koostada 4 kursusetööd, diplomitöö ja teha läbi kaks praktikat. Esimene praktika toimub 6. semestril kestusega 8 nädalat, teine 9.-10. semestril kestusega 13 nädalat.

V. Õppeained jagunevad järgmiselt: I. Ühiskonnateadused (NLKP ajalugu, poliitiline ökonomia, filosoofia, teaduslik kommunism). II. Üldained (kõrgema matemaatika kursused, vene ja võõrkeel, tööstusliku tootmise tehnoloogia, kehaline kasvatus jt.). III. Üldmajanduslikud õppeained (majandusajalugu, majandusgeograafia, rahvamajandusharude ökonomikad, funktsionaalsed ökonomikad jt.). IV. Eriained, mis omakorda jagunevad teoreetilisteks üldkursusteks (raharinglus ja krediit, rahandus, rahvamajandusharude rahandus jt.), spetsialiseerumis- ning valikaineteks.

VI. Spetsialiseerumine on võimalik neljal kitsamal erialal: 1) rahandus (rahandusorganite profiil); 2) krediit (Riigipanga profiil); 3) kapitaalmahutuste finantseerimine (Ehituspanga ja ehitusorganisatsioonide profiil); 4) tööstuse rahandus (tööstusettevõtete profiil). Spetsialiseerumine toimub IV ja V kursusel kooskõlas rahvamajanduse vajaduste ja õppija huvialadega.

Kaubandusliku raamatupidamise eriala

Kaubandusettevõtete ja -organisatsioonide juhtimiseks on vaja pidevat informatsiooni kaubakäibe, käibekulude, kasumi jt. plaaniülesannete täitmise kohta.

Kaubandusettevõtetes ja -organisatsioonides tegelevad sellise informatsiooni kogumise, süstematiseerimise ja töötlemisega raamatupidajad.

Pikemat aega on raamatupidamine rajanenud käsitsitööl. Sellepärast on mõnelgi tekkinud ettekujutus raamatupidamisest kui mingist igavavõitu kirjutustööst. Tegelikult on tsentraliseeritud raamatupidamisosakond kaubandusorganisatsioonide juhtimisaparaadi olulisemaid lülisid. P e a r a a m a t u p i d a j a o n e t t e v ö t t e t ä h t s a m a i d m a j a n d u s j u h t e, peale selle on ta kaubandusorganisatsiooni majanduslikust olukorrast kõige paremini informeeritud.

Praegusel ajal toimub raamatupidamise organisatsiooniliste vormide alal täielik tehniline revolutsioon. Arvestustööde käsitsitehnika asendatakse masinatehnikaga. Moodsate elektronarvutite ("Minsk-22", "Minsk-32" jt.) ja analüütiliste arvutusmasinate laialdase rakendamise tulemusena on tsentraliseeritud raamatupidamisosakondade töö juba praegu reas kaubandusorganisatsioonides ulatuslikult mehhaniseeritud. Seal töötavad raamatupidajad-projekteerijad, kes tegelevad metodoloogiliste küsimustega, kavandades informatsiooni liikumise ja töötlemise skeeme, raamatupidajad-mehhanisaatorid, kes projekteerijate poolt koostatud skeemide kohaselt töötlevad kogutud ja kontrollitud informatsiooni kas elektronarvutitel või analüütilistel arvutusmasinetel, ning lõpuks veel raamatupidajad-analüütikud, kes masinatest saadud tulemusi analüüsivad.

Niisugust uut kaubandusala raamatupidajate-ökonomistide kaadrit, kes oleks kodus kõigis eespool märgitud küsimustes, valmistabki ette TRÜ Majandusteaduskond.

Selliste töötajate järele on juba praegu väga suur nõudmine mitte ainult kaubandusorganisatsioonides, vaid ka teadusliku uurimise instituutides ja projekteerimisorganisatsioonides, kus töötatakse välja kaubandusorganisatsioonide juhtimistöe mehhaniseerimise ja automatiseerimise projekte.

Kui asute õppima kaubandusliku raamatupidamise eriala omandate m a j a n d u s t e a d l a s e k v a l i f i k a t s i o o n i.

Esimestel kursustel domineerivad üldained (poliitiline

ökonoomia, majanduse ajalugu, keeled, kõrgem matemaatika jt.). Kuid juba II kursusel algavad ka eriained (raamatupidamise teooria, raamatupidamine kaubanduses jt.). Õppepraktika on III kursusel, menetluspraktika IV kursusel.

Lõpetajad suunatakse tööle kaubandusorganisatsioonidesse pearaamatupidajateks või nende asetäitjateks, vanemraamatupidajateks, tsentraliseeritud raamatupidamisse osakonnajuhatajateks, grupi- või sektiioonijuhatajateks jne.

Sellel erialal õppides tuleb sooritada 30 kursuseeksami, 35 arvestust ja 2 riigieksami, koostada 4 kursusetööd ja diplomitöö ning sooritada õppepraktika (8 nädalat) ja menetluspraktika (15 nädalat).

Õppeaeg 4 aastat.

Majandusküberneetika eriala

Kaasaja teaduse arengut iseloomustab üha süvenev matematiseerumine ja kübernetiseerumine. Kõige laiemas mõttes kujutab küberneetika endast üldist juhtimisteooriat, mis on rakendatav igas süsteemis.

Majandusküberneetika sünd oli objektiivselt paratamatu, kuna keeruliste majandussüsteemide juhtimise edasine täiustamine nõuab põhimõtteliselt uusi meetodeid. Viimased peavad aga põhinema küberneetika, matemaatika ja nüüdisaegse arvutustehnika saavutustel. Vanade planeerimis- ja juhtimismeetodite rakendamisel pole võimalik täita NLKP programmi nõuet - saada minimaalsete kuludega maksimaalseid tulemusi, mis sisuliselt tähendab majanduslike protsesside optimeerimist.

Tänapäeva ja eriti järgnevate aastate majanduselu iseloomustabki majandusmatemaatiliste planeerimis- ja analüüsimetodite ning arvutustehnika üha progresseeruv rakendamine. Suur osa on seejuures täita majandusküberneetikutel. Majandusküberneetikud peavad aitama nii majanduspraktikat kui ka majandusteaduslikku uurimistööd edasi viia uuel metodoloogilisel tasemel. Majandusküberneetikud on laia profiiliga spet-

sialistid. Nende rakendusvaldkondadeks on vabariigi teaduslikud uurimisasutused, ministriumide ja keskasutuste uurimislaboratooriumid ning arvutuskeskused. Samuti vajatakse majandusküberneetikuid rahvamajanduse plaani-ökonoomikateenistuse kõigis lülides alates Eesti NSV Riiklikust Plaani-komiteest kuni ettevõteteni. Majandusküberneetikud töötavad kõige erinevates asutustes ja ettevõtetes teaduslike töötajatena, inseneridena, ökonomistidena. Valdav enamus lõpetanutest tegeleb kas oma kutsetöö raames või selle kõrval teadusliku tööga.

Iga kaasaja majandusteadlane (ka majandusküberneetik) peab olema võrdselt tugev teoorias, praktikas ja metodoloogias. See eeldab pingelist õppetööd kõigi 5 õppeaasta jooksul.

Tulevased majandusküberneetikud saavad stuudiumi välitel igakülgse majandusteadusliku ja matemaatilise ettevalmistuse. Üldmajandusteaduslik teadmiste pagas omandatakse peamiselt esimesel kolmel kursusel poliitilise ökonomia, statistika, rahvamajanduse planeerimise, majandusliku tegevuse analüüsi ning rahvamajandusharude ökonomika kursuste kaudu. Samal ajal annavad TRÜ Matemaatikateaduskonna õppejõud põhjaliku matemaatikaalase ettevalmistuse. Loomulikult kuuluvad õppeprogrammi ka ühiskonnateadused ja üldhariduslikud ained, nagu NLKP ajalugu, dialektiline ja ajalooline materialism, võõrkeel jt., kuna iga majandusteadlane peab kõigepealt olema mitmekülgsest haritud inimene.

Alates kolmandast kursusest õpetatakse majandusmatemaatilisi õppeaineid, mille kaudu omandatakse teadmisi ja oskusi majanduslike protsesside mudelleerimiseks ning probleemide lahendamiseks majandusmatemaatiliste meetodite ja arvutustehnika abil.

Kuna majandusküberneetikud asuvad tööle kõige erinevatesse süsteemidesse, on eriala omandamisel olulisel kohal tootmispraktika, mille käigus valmistatakse üliõpilasi ette konkreetsete tööülesannete täitmiseks tulevasel töökohal. Viimase kursuse ligikaudu pooleaastane tootmispraktika toimub oma tulevasele töökohale võimalikult lähedase profiili-

ga teaduslikus uurimisasutuses ning parimates uurimislaboratooriumides, keskasutustes ja ettevõtetes.

Pärast diplomitöö kaitsmist ja poliitilise ökonomia riigieksami sooritamist omistatakse üliõpilasele majandusteadlase-matemaatiku kvalifikatsioon majandusküberneetika erialal.

M a t e m a a t i k a t e a d u s k o n d

Matemaatikateaduskonnas võib õppida kahel erialal. Õppeaeg on 5 aastat. Matemaatika eriala lõpetajad saavad kvalifikatsiooni: matemaatik - pedagoog. Rakendusmatemaatika eriala lõpetajad saavad kvalifikatsiooni: matemaatik.

Mõlemas osakonnas antava ettevalmistuse põhialuseks on klassikaline kõrgem matemaatika, mis arendab edasi ja süvendab keskkoolipäevil põgusalt tuttavaks saanud funktsiooni ja piirväärtuse, tuletise ja integraali, samuti ka vektori mõisteid. Siia tsüklisse kuuluvad sellised peaausjalikult esimestel kursustel õpetatavad ained nagu matemaatiline analüüs, analüütiline geomeetria ja kõrgem algebra, diferentsiaalvõrrandid jt.

Uuemal ajal tekkinud matemaatilistest distsipliinidest õpetatakse mõlemas osakonnas selliseid aineid nagu matemaatiline loogika, elektronarvutid ja programmeerimine jt.

Alates kolmandast kursusest on kahes eri osakonnas toimuva õppetöö vahel suuremaid erinevusi.

Matemaatika eriala

Selle osakonna on lõpetanud enamik ENSV-s töötavaid matemaatikuid. Lisaks eelmärgitule õpitakse kahel esimesel kursusel selliseid aineid nagu topoloogia ja diferentsiaalgeomeetria. Hiljem lisanduvad matemaatilise füüsika võrrandid, funktsionaalanalüüs ja integraalvõrrandid, tõesõus-teooria ja matemaatiline statistika. Selle tulemusena saab üliõpilane põhjaliku ülevaate kaasaja matemaatika põhimeetoditest ja fundamentaalprobleemidest. Ulatuslik ainetükkel on pühendatud rakendusmatemaatika põhialustega tutvumi-

sele: arvutus- ja optimiseerimismeetodid, operatsioonianaaluus, automatiseeritud juhtimissüsteemid. Õpitakse ka teoreetilist mehaanikat, füüsikat ja kaasaegse loodusteaduse peatükke. Üldise ettevalmistuse ja praktilisi kogemusi teadmiste edasiandmiseks töö- või õppekollektiivis annavad sellised ained, nagu psühholoogia, pedagoogika ja õpetamise meetodika. Viimastel kursustel toimub üliõpilaste spetsialiseerumine kitsamale erialale valikkursuste, seminaride ning kursuse- ja diplomitöö koostamise käigus. Ette on nähtud arvutuspraktika ning viimasel kursusel tootmispraktika (pedagoogiline ja diplomitööeelne).

Matemaatikaosakonna lõpetanud võivad saada kõrgema kooli õppejõuks, uurimisasutuse teaduslikuks töötajaks, üldharidusliku keskkooli vanemate klasside matemaatikaõpetajaks. Selle eriala spetsialistide järele on juba aastaid olnud väga suur nõudmine.

Rakendusmatemaatika eriala

Selles osakonnas algab juba esimesel kursusel elektronarvutite praktika, mis kestab 7 semestrit ja annab põhjaliku vilumuse töötamiseks kaasaja kiiretoimelistel arvutitel. Käsitähes matemaatilise loogikaga õpitakse tundma diskreetse matemaatika meetodeid. Matemaatika üldainetest õpitakse klassikaliste kõrgema matemaatika distsipliinide kõrval tõenäosusteooriat ja matemaatilist statistikat ning matemaatilise füüsika võrrandeid. Nii neid kui ka rakendusmatemaatika eespool loetletud aineid uuritakse siin põhjalikumalt kui matemaatikaosakonnas. Ulatuslikum on ka eriainate tsükkel, millega antakse üks kahest spetsiaalsusest: elektronarvutite matemaatiline varustus, arvutustehnika rakendamine. Kitsam spetsialiseerumine on võimalik seminari- ja kursusetööde kaudu erinevates põhisuundades: arvutusmeetodid, majandusmatemaatika, matemaatilise statistika meetodid, algoritmilised keeled ja informaatika jt. Rakendusi naaberteaduses tutvustatakse füüsika kursuses, mis haarab endasse ka teoreetilise mehaanika. Viimasel kursusel on tootmispraktika mõnes arvutuskeskuses ja diplomitöö koostamine.

Rakendusmatemaatika osakonna lõpetajad suunatakse tööle vabariigi mitmesugustesse teaduslikesse uurimisasutustesse kas teaduslike töötajatena või arvutuskeskuste matemaatika-te-programmeerijatena.

Õiguste aduskond

Õiguste aduskonda võetakse vastu üliõpilasi nii statsionaarsesse kui ka mittestatsionaarsesse osakonda. Õppeaeg statsionaarses osakonnas on 5 aastat, mittestatsionaarses osakonnas 6 aastat.

Teaduskonna lõpetanud omandavad juristi kvalifikatsiooni, mis võimaldab neil asuda tööle paljudele erialadele. Traditsioonilisteks juristide töökohtadeks loetakse kohtu-, prokuratuuri- ja avaliku korra kaitse organeid, advokatuuri, notariaati. Teine rühm erialasid on seotud nõukogude riigiparaadi teiste lülidega - kohalike nõukogude täitevkomiteede, ministeeriumide jt. nõukogude asutustega. Juristid töötavad neis organeis kas puhtjuriidilistel või siis mitmesugustel juhtivatel kohtadel. Kolmandaks juristide töölesuunamise liiniks on majandusorganisatsioonid: tööstus-, kaubandus-, põllumajandus- jt. ettevõtted. Nendes organisatsioonides on jurist ettevõtte õiguslik teenindaja, juhtkonna ja töötajate juriidiline nõuandja, majandusorganisatsiooni ja selle töötajate õiguste kaitsja.

Kehtiva õppeplaani kohaselt õpetatakse Õiguste aduskonnas ühiskonnateadustest NLKP ajalugu, marksistlik-leninlikku filosoofiat, poliitilist ökonomiat, teaduslikku kommunismi; teistest üldainetest loogikat, psühholoogiat (nii üld- kui ka kohtu-), keeli (ladina, vene ja üht võõrkeelt); eriala üldainetest riigi ja õiguse teooriat, NSV Liidu ja välisriikide riigi ja õiguse ajalugu, poliitiliste õpetuste ajalugu, rooma tsiviilõiguse aluseid, sotsialistlike välisriikide riigiõigust, kodanlike ja koloniaalsõltuvusest vabanenud maade riigiõigust, rahvusvahelist õigust; eriala eriainetest riig-

giõigust, nõukogude ehitust, haldus-, finants- ja kriminaalõigust, kriminalistikat, kriminoloogiat, kriminaalprotsessi-, parandusliku töö õigust, tsiviil- ja perekonnaõigust, tööõigust, maaõigust ja looduse õiguslikku kaitset, kolhoosiõigust, tsiviilprotsessi õigust, kohtu ja prokuratuuri organisatsiooni NSV Liidus, prokurörijärevalvet NSV Liidus, kohtustatistikat, raamatupidamise aluseid ja kohtulikku eksperitiisi, kohtumeditsiini ja psühhiaatriat.

Praktikal viibivad üliõpilased stuudiumi vältel kahel korral: kolmanda õppeaasta kevadel toimub lühiajaline õppepraktika rahvakohtus, prokuratuuris, majandusorganisatsiooni õigustalitusel ja töörahva saadikute nõukogude täitevkomitees; viienda kursuse üliõpilased viibivad menetluspraktikal praktikabaasides, millele profiil vastab nende poolt valitud spetsiaalsusele.

Alates kolmandast õppeaastast algab spetsialiseerumine tsüklitesse vastavalt kolmele põhilisele juristi töösuunale: riigiõiguse, tsiviilõiguse ning kohtu- ja prokuratuuritsükliis.

STATSIONAARSETE ÜLIÕPILASTE OLUSTIKULISTEST ÕPPE- JA TEADUSLIKU TÖÖ TINGIMUSTEST

Arvestades õppeedukust ja majanduslikku olukorda makstakse statsioonarsetele üliõpilastele stipendiumi I-IV kursusel 40 rbl. kuus ja V-VI kursusel 45 rbl. kuus. Üliõpilastele, kes on kõigi eksamisessioonil ettenähtud eksamite ja arvestuste eest saanud väga head hinded ja ühiskondlikus töös eriti silma paistnud, makstakse 25% kõrgemat stipendiumi. Rektoril on erandkorras õigus samal tingimusel maksta 15% kõrgemat stipendiumi ka neile üliõpilastele, kes on eksamitel saanud vaid hindeid „väga hea“ ja „hea“. Mõningaile eriti silmapaistvatele üliõpilastele makstakse nimelisi stipendiume.

Defektoloogiaosakonna üliõpilastele makstakse 15 rbl. võrra kõrgemat stipendiumi.

Üliõpilased varustatakse elamispiinnaga ülikooli ühis-

elamutes vastavalt võimalusele. Viimastel aastatel on ühiselamutesse majutatud kuni 60% üliõpilastest. Ühiselamu ja voodivarustuse kasutamise eest maksavad üliõpilased kindlaks-määratud tasu (2 rubla kuus).

Üliõpilasi toidlustab soodsatel tingimustel üliõpilas-söökla, õppekorpusates ja ühiselamutes on einelaud.

Meditisiiniliselt teenindab üliõpilasi ülikooli ambula-toorium. Nõrga tervisega üliõpilaste jaoks on organiseeritud profülaktoorium, kuhu pääseb tervist parandama arsti otsuse-ga. Profülaktooriumi suunatud üliõpilased on allutatud kind-lale ravi-, toidlustus-, töö- ja puhkerežiimile.

Õppetöö kõrval on üliõpilastel võimalik aktiivselt osa võtta teaduslikust tööst. Vilunud pedagoogide-teadlaste ju-hendamisel süvendavad Üliõpilaste Teadusliku Ühingu teadus-like ringide liikmed oma erialaseid teadmisi, aitavad jõudu-mööda kaasa teaduse edasiarendamisele ja selle juurutamisele praktikasse. Üliõpilaste teaduslikke töid kantakse ette rin-gide koosolekutel ja süstemaatiliselt korraldatavatel üli-õpilaste teaduslikel konverentsidel. On kujunenud traditsi-ooniks, et 1. mai tähistamiseks premeeritakse üliõpilasi väl-japaistvamate teaduslike tööde eest.

Üliõpilaste iseseisvat õppe- ja teaduslikku tööd soo-dustavad ülikooli suured raamatukogud, kus köidete arv on üle kolme miljoni. Nende seas on palju haruldasi käsikirju, hin-nalisi vanu trükiteoseid, esimesi eestikeelseid raamatuid, marksismi-leninismi klassikute teoste esimesi väljaandeid ja palju teisi väärtuslikke teoseid. Kirjandust laenutatakse koju või vastavates lugemissaalides kohapeal lugemiseks.

Teistest tähtsamatest õppe- ja teadusliku töö baasidest tuleks nimetada vana kuulsat botaanikaaeda, zooloogiamuuseumi ja geoloogia- ning mineraloogiamuuseumi, klassikalise mui-nasteaduse muuseumi, mitmesuguseid teaduslikke problemlabo-ratooriume, ajakohaselt sisustatud võimlaid, staadioni, söu-despordi- ja Kääriku spordibaasi.

Õppe- ja teadusliku töö kõrval on üliõpilastel laiad võimalused kunstilise isetegevuse ja spordiga tegelemiseks.

Kunstilist isetegevust juhib TRÜ Ametiühingu Klubi.

Klubi juures töötavad üliõpilasmeeskoor, naiskoor, rahvakunstiansambel, näitering, deklamatsiooniring, kammerkoor, vokaalansamblid, puhkpilliorkester jne.

Kehakultuuri ja spordi arendamisel on Tartu Riiklikus Ülikoolis saavutatud häid tulemusi. Üleliidulises ulatuses on tuntud ülikooli kergejõustiklased ja korvpallurid, paljudel spordialadel on üliõpilassportlased juhtival kohal vabariigis. Tuhanded üliõpilased võtavad osa traditsioonilistest suusamatkadest, orienteerumisvõistlustest ja spordipäevadest. Oma vaba aega saavad üliõpilased veeta tervistavates puhke-laagrites Käärikul või Vellaveres.

Kehakultuuri- ja spordialast tegevust organiseerivad spordiklubi ja teaduskondade kehakultuurikollektiivid. Spordiklubi juures tegutsevad harrastatavamate spordialade sektioonid vilunud õpetajate ja treenerite juhendamisel.

ÜHISKONDLIKE ERIALADE TEADUSKOND

Mitmesugustel elualadel avalduv ühiskondlikele alustele ülemineku tendents ja sellele arengusuunale vastavad töövormid nõuavad kõrgema haridusega spetsialistidelt oma elukutse kõrval teadmisi, oskusi ja vilumusi ka mõnelt teiselt erialalt. Neid püüab anda Ühiskondlike Erialade Teaduskond. Õppida võib teaduskonnas ligi kahekümmel erialal.

ÜET kolmes osakonnas - ühiskondlik-poliitilises, kultuurhariduslikus ja sportlik-rakenduslikus - saab omandada järgnevaid erialasid. Ühiskondlik-poliitilises osakonnas omandatakse lektori, reporter-kirjasaatja, looduskaitseinstruktori eriala. Teadmisi võib omandada ka kõnekoolis ja esteetikakoolis. Kultuurhariduslike erialade osakonnas on võimalik omandada rahvatantsuringi, näiteringi, koori- ja ansamblijuhi või peotantsuringi juhi eriala, samuti kodukultuuriinstruktori, kunstnik-dekoraatori ja massürituste organisaatori eriala. Sportlik-rakenduslike erialade osakond valmistab ette spordi-, auto-motospordi ja turisminstruktooreid, ühiskondlikke liiklusinspektoreid jne.

ÜET esimesele kursusele registreeritakse sügissemestril

teaduskonna dekanaadi kaudu. Õppetöö toimub tavaliselt 2 korda kuus. Õppeajaks on keskmiselt 2 aastat.

Ühiskondliku eriala on seni omandanud üle 2700 üliõpilase.

K A U G Õ P P E O S A K O N D

Tartu Riiklikus Ülikoolis on võimalik omandada kõrgem haridus ka töö kõrval kaugõppe korras õppides.

Kaugõppijaid võetakse nendesse teaduskondadesse, kus õppetöö kaugõppe korras on paremini teostatav ja annab kvaliteetsemaid tulemusi. Silmas on peetud eriti meie rahvamajanduse erialasid, kus kõrgema haridusega spetsialistidest on veel puudus. Kaugõppe korras õppimine erineb statsionaarsest põhiliselt selle poolest, et siin on iseseisva töö osatähtsus tunduvalt suurem. Loengute ajaline maht on väiksem, mistõttu igal kaugõppijal tuleb õppida peamiselt raamatu järgi.

Kuna kaugõppijate ja statsionaarsete üliõpilaste teadmiste tase peab olema võrdne, on õppetöö korraldamise aluseks ühised õppeplaanid ja programmid. Erinevus on õppeaja kestuses, mis kaugõppes võib olla kuni 12 kuud pikem.

Kaugõppesse võetakse esmajoones neid isikuid, kes vastaval erialal juba töötavad ja keda on suunanud õppima ettevõtted, asutused, organisatsioonid, sovhoosid ja kolhoosid erialadele, mis vastavad nende töö iseloomule, ja kes esitavad vormikohase suunamiskirja (vt. vastuvõtueeskirjade lisa nr. 5).

Pärast sisseastumiseksamite õiendamist toimub sissejuhatav õppesessioon. Sellest osavõtt on kaugõppijaile väga vajalik. Edaspidi toimuvad õppe- ja eksamisessioonid neli korda õppeaastas: oktoobris-novembris, detsembris-veebruaries ning märtsis ja mais-juunis. Osavõtt neist on kohustuslik.

Edukalt õppivatele kaugõppeüliõpilastele on ette nähtud

lisapuhkused töötasu säilitamisega: I ja II kursuse kaugõppijatele 30, III ja järgnevate kursuste kaugõppijatele 40 kalendripäeva igal aastal. Viimase kursuse kaugõppeüliõpilastele antakse riigieksamite sooritamiseks puhkust 30 kalendripäeva ning diplomitöö ettevalmistamiseks ja kaitsmiseks 4 kuud.

Edukalt õppeplaani täitnud üliõpilasteks - õigusega kutsele koos töötasu säilitamisega - on need, kellel ei ole võlgnevusi eelmise kursuse eest ja kes määratud tähtjaks on esitanud kõik õppeplaanis nõutavad kirjalikud tööd.

Sõidukulud õppeasutuse asukohta laboratoorsete tööde tegemiseks ning arvestuste ja eksamite sooritamiseks üks kord aastas, samuti diplomitööde kaitsmiseks ning riigieksamite sooritamiseks tasub 50% ulatuses see ettevõtte või asutuse, kus kaugõppija töötab.

Nõukogude Liidu lennuliinid võimaldavad kõigile stationsaarselt ja mittestationsaarselt õppijatele 50% hinnalandust sõitudeks lennukitel ajavahemikus 15. oktoobrist kuni 15. juunini.

Mittestationsaarse üliõpilase töökoha juhtkonnal ei ole õigust sessioonile kutsutud üliõpilast takistada, või kui ta seda teeb kokkuleppel üliõpilasega, siis peab ta eraldama vastava ajavahemiku üliõpilasele õppepuhkuseks.

Kaugõppijaile korraldatakse õppe- ja eksamisessioonide vaheperioodil konsultatsioone Tartus ja Tallinna konsultatsioonipunktis (Kalinini t. 82).

Kaugõppijaile jagatakse õppeainete metoodilised juhendid ja õppeprogrammid tasuta. Õppematerjale on võimalik osta raamatukauplustest ja TRÜ väljaannete müügipunktist (Ülikooli 16, ruum 101).

Loenguid ja konsultatsioone kaugõppijaile lähetatakse ka ultralühilaine-saatejaama kaudu vastavalt semestriplaanile kolmapäeviti algusega kell 22.

**SOODUSTUSTEST KÕRGEMATE ÕPPEASUTUSTE
ÕHTUSTE OSAKONDADE JA MITTESTATSIONAARSETELE ÜLIÕPILASTELE
JA KESKERIÕPPEASUTUSTE ÕPILASTELE**

(Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusest nr. 273, 20. VII 1959).

Kooskõlas Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi 25. aprilli 1959. a. seadusega "Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasiarendamisest Eesti NSV-s" ja vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu 2. juuli 1959. a. määrusele nr. 720 Eesti NSV Ministrite Nõukogu m ä ä r a b:

1. Kehtestada alates 1959/60. õppeaastast edukalt õppivatele õhtuste ja mittestatsionaarsete kõrgemate õppeasutuste üliõpilastele ja keskeriõppeasutuste (fakultetide, osakondade) õpilastele lisapuhkused töötasu säilitamisega:

a) laboratoorsete tööde tegemise, arvestuste ja eksamite sooritamise ajaks 1. ja 2. kursusel õppijatele: õhtustes kõrgemates õppeasutustes 20 kalendripäeva, mittestatsionaarsetes kõrgemates ja keskeriõppeasutustes 30 kalendripäeva igal aastal;

b) laboratoorsete tööde tegemise, arvestuste ja eksamite sooritamise ajaks kolmandal ja järgnevatel kursustel õppijatele õhtustes kõrgemates õppeasutustes 30 kalendripäeva, õhtustes keskeriõppeasutustes 20 kalendripäeva ning mittestatsionaarsetes kõrgemates ja keskeriõppeasutustes 40 kalendripäeva igal aastal;

c) riigieksamite sooritamise ajaks õhtustes ja mittestatsionaarsetes kõrgemates ja keskeriõppeasutustes 30 kalendripäeva;

d) diplomiprojekti (-töö) ettevalmistamise ja kaitsmise ajaks õhtuste ja mittestatsionaarsete kõrgemate õppeasutuste üliõpilastele 4 kuud ning õhtuste ja mittestatsionaarsete keskeriõppeasutuste õpilastele 2 kuud.

2. Kehtestada, et vastavalt käesoleva määruse punktile 1 määratakse puhkuse ajaks säilitatava töötasu määr kindlaks,

läheldes keskmisest kuutöötasust viimase 12 kuu jooksul enne puhkust, kuid mitte üle 100 rbl. kuus kõrgemate õppeasutuste üliõpilastele, mitte üle 80 rbl. keskeriõppeasutuste õpilastele.

3. Kehtestada õhtuste ja mittestatsionaarsete kõrgemate õppeasutuste üliõpilastele ja keskeriõppeasutuste õpilastele 10 õppekuu jooksul enne diplomiprojekti (-töö) tegemisele asumist või riigieksamite sooritamist üks tööst vaba päev igal nädalal õppuste ettevalmistamiseks, tasudes selle päeva eest 50% ulatuses saadavast töötasust, kuid mitte alla minimaalse.

Peale selle lubada ettevõtete ja asutuste juhatajatel anda nimetatud perioodil üliõpilastele ja õpilastele nende soovil täiendavalt 1-2 tööst vaba päeva nädalas töötasu säilitamiseta.

4. Kehtestada, et sõidukulud mittestatsionaarsete kõrgemate õppeasutuste üliõpilaste ja keskeriõppeasutuste õpilaste sõiduks laboratoorsete tööde tegemiseks ning arvestuste ja eksamite sooritamiseks üks kord aastas, samuti diplomiprojektide (-tööde) ettevalmistamiseks ja kaitsmiseks ning riigieksamite sooritamiseks õppeasutuste asukohta ja tagasi tasutakse 50% ulatuses töökohalt ettevõtte või asutuse poolt.

5. Kehtestada, et ettevõtete ja asutuste juhatajad võivad vastavate õppeasutuste soovitusel anda viimastel kursustel õhtustes ja mittestatsionaarsetes kõrgemates ja keskeriõppeasutustes õppijatele palgata lisapuhkust üheks kuuks tutvumiseks vahetult tootmistööga valitud erialal ning vastavate materjalide ettevalmistamiseks diplomiprojekti juurde.

Nimetatud puhkuse ajal võetakse üliõpilased ja õpilased stipendiumile üldistel alustel.

6. Lubada ettevõtete ja asutuste juhatajatel anda sisseastumiseksamitele lubatud töölistele ja teenistujatele palgata lisapuhkust õhtustesse ja mittestatsionaarsetesse kõrgematesse õppeasutustesse astujaile 15 kalendripäeva ning õhtustesse ja mittestatsionaarsetesse keskeriõppeasutustesse astujaile 10 kalendripäeva, arvestamata sõiduaega õppeasutusse ja tagasi.

7. Soovitada kolhoosidel anda põllumajandusliku artelli liikmetele, kes õpivad õhtuses ja mittetatsionaarses kõrgemas või keskeriõppeasutuses, lisapuhkust ning kehtestada neile tasu maksmise määrad vastavalt käesoleva määrusega kehtestatud puhkusele.

ETTEVALMISTUSOSAKOND

Meie vabariigis leidub veel palju keskharidusega noori töölisi ja kolhoosnikuid, kes ühel või teisel põhjusel pole kohe pärast kooli lõpetamist läinud kõrgemasse kooli õppima. Aastatega on koolis saadud teadmistest nii mõndagi ununenud. See asjaolu võib aga tõkestada nende püüdlusi kõrgema hariduse poole, samuti pidurdada edasijõudmist kõrgemas koolis.

Tartu Riiklikus Ülikoolis avati 1970. a. ettevalmistusosakond, mille ülesandeks ongi anda töölis- ja kolhoosinoor-tele kindlam ettevalmistus ülikooli astumiseks ning edasiõppimiseks ülikoolis. Ettevalmistusosakonnas värskendatakse ja täiendatakse kuulajate teadmisi keskkooli õppeainetes ning aidatakse neil kohaneda õppetöö vormidega ülikoolis.

Alates 1. detsembrist 1976. a. toimub TRÜ ettevalmistusosakonnas õppetöö ainult päevases vormis. Seejuures valmistatakse kuulajaid ette õpingute jätkamiseks järgmistel erialadel:

- 1) matemaatika ja rakendusmatemaatika;
- 2) füüsika ja keemia;
- 3) bioloogia, geograafia ja geoloogia;
- 4) ravi, stomatoloogia, pediatría ja farmaatsia;
- 5) eesti, vene, saksa ning inglise keel ja kirjandus;
- 6) ajalugu, psühholoogia ja defektoloogia;
- 7) kaubanduslik raamatupidamine, kaubatundmine, majandusküberneetika ning rahandus ja krediit;
- 8) õigusteadus;
- 9) kehakultuur ja sport.

Õppetöö algab ettevalmistusosakonnas 1. detsembril ning kestab 8 kuud.

Ettevalmistusosakonda võetakse eksamiteta vastu keskharidusega eesrindlikke töölisi ja kolhoosnikuid (olenemata nende tööalast kolhoosis), kellel on vähemalt üheaastane pidev tootmistöö staaž teda suunavas ettevõttes, samuti Nõukogude armeest demobiliseeritud. Sõjaväeosast väljaantud suunamiskirja alusel võetakse ettevalmistusosakonda vastu töökohast olenematult pärast demobiliseerimist ühe aasta jooksul. Kui demobiliseeritu astub ettevalmistusosakonda peale temale seaduses ettenähtud puhkuse lõppemist, siis tuleb tal täiendavalt esitada iseloomustus ka töökohast.

Päevakooli lõpetanud võib ettevalmistusosakonda vastu võtta mitte varem kui üks aasta peale kooli lõpetamist. Õhtu- ja kaugõppekooli lõpetanute kohta see ei kehti.

Ettevalmistusosakonda võetakse vastu ka tootmisettevõtete, ehitus-, side- ja transpordiorganisatsioonide, kolhooside ja sovhooside tööliste või kolhoosnikute seast valitud ning tootmistööst vabastatud (palgalisi) partei- ja komsomolisekretäre, samuti a/ü-komiteede esimehi.

Õppima suunatakse ettevõtte juhataja poolt, ettevõtte või organisatsiooni tööliste, kolhoosnikute (tsehhi, brigadi jne.) üldkoosoleku otsuse põhjal (vt. lisa 1).

Suunamisõiguse omavad tööstusettevõtted, side- ja transpordiorganisatsioonid, ehitusettevõtted, geoloogilised rühmad, meditsiinasutused, apteegid ja kohtuekspertiisi asutused (kolm viimast võivad suunata edasi õppima vaid Arstiteaduskonda sanitarid ja hooldusõdesid, kui neil on vähemalt 2-aastane tööstaaž sel alal), kolhoosid, sovhoosid ja sõjaväeosad (demobiliseeritavate ajateenijate suhtes).

Ettevalmistusosakonna edukalt lõpetanud võetakse sisseastumiseksamiteta vastu soovitud erialale (päevasesse osakonda) vaid Tartu Riikliku Ülikooli.

Ettevalmistusosakonna kuulajatele makstakse stipendiumi vastavalt I kursuse üliõpilaste stipendiumimäärale, ühtlasi saavad nad vajaduse korral koha ühiselamus.

Tootmis- ja ehitusettevõtted, kolhoosid ja sovhoosid ning geoloogilised rühmad võivad vähemalt 2-aastase tööstaa-

žiga töölisele ja kolhoosnikule, kelle nad suunavad stipendiaadina õppima TRÜ ettevalmistusosakonda, maksta 15 % kõrgemat stipendiumi. See soodustus on mõeldud suunatule seni tehtud hea töö eest preemiaks ega kohusta ettevõtet suunatud edaspidi tööle võtma. Samuti ei kohusta see ettevõtet kõrgemat stipendiumi maksuma järgnevatel õpinguaastatel.

Ettevalmistusosakonda vastuvõtmist taotlejal tuleb esitada vormikohane avaldus TRÜ rektori nimele koos järgmiste dokumentidega:

- 1) keskhariidust tõendav dokument originaalis (tehnikumi diplomi puhul koos hinnetelehega);
- 2) ettevõtte või asutuse suunamiskiri õppimiseks TRÜ ettevalmistusosakonnas;
- 3) iseloomustus töökohast (või väeosast);
- 4) ära kiri tööraamatust (tõestatud asutuse või ettevõtte poolt);
- 5) 6 päevapilti (peakatteta) suuruses 3 x 4 cm;
- 6) arstitõend (vorm nr. 286).

Vormikohase avalduse blanketi võib saada TRÜ ettevalmistusosakonnast. Suunamiskirja vorm sõltub sellest, kas ettevõtte suunab oma töötaja õppima omapoolse stipendiumita (vt. lisa 1) või kavatseb maksta talle stipendiumi, mis on 15 % võrra kõrgem tavalisest (vt. lisa 2).

Avaldus koos dokumentidega esitada (soovitav isiklikult) Tartu Riikliku Ülikooli ettevalmistusosakonda aadressil Tartu, Ülikooli 18 (telefon 341-21/429). Avaldusi võetakse vastu 1. oktoobrist 10. novembrini.

Täpsemat informatsiooni vastuvõtu kohta saab TRÜ ettevalmistusosakonnast. Soovi korral saadetakse vastuvõtu tingimused posti teel.

Ettevõtte või asutuse nurga-
tempel, kui ettevõttel või
asutusel puudub spetsiaalne
blankett.

Väljaandmise kuupäev ja nr.

Tartu Riikliku Ülikooli Rektorile

Sm. (perekonna-, ees- ja isanimi)

suunatakse õppima Tartu Riikliku Ülikooli ettevalmistusosa-
konda vastavalt.
(ettevõtte, kolhoosi nimetus; tööliste,
. (üld)koosoleku otsusele
kolhoosnike; tsehhi, brigaadi)

prot. nr., 197 . a.
(kuupäev)

Ettevõtte juhataja

Ettevõtte pitser

Tartu Riikliku Ülikooli Rektorile

Vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrusele
nr. 1099 18. septembrist 1959. a. suunatakse sm.
. vastavalt
(perekonna-, ees- ja isanimi)
(ettevõtte, organisatsiooni tööliste jt.) Üldkoos-
oleku otsusele (protokoll nr. ja kuupäev)
õppima Tartu Riikliku Ülikooli ettevalmistusosakonda.
. (ettevõtte, organisatsioon)
kohustub sm. (perekonnanimi, initsiaalid)
õppimise ajal maksuma igakuist stipendiumi, mis on 15 %
kõrgem esimese kursuse üliõpilastele ettenähtud stipendi-
umist.

Ettevõtte (organisatsiooni)
juhataja

Ettevõtte pitsar

Pearaamatupidaja

I n f o r m a t s i o o n i

vastuvõtutingimuste kohta saab dekanaatidest (vt. eespool) ning kuni 20. juunini statsionaarse õppetöö osas õppeosakonnast (Ülikooli tn. 18, tel. 341-21/424) ja mittestatsionaarse õppetöö osas kaugõppeosakonnast (V. Kingissepa tn. 18, tel. 341-21/223).

Alates 20. juunist saab informatsiooni vastuvõtutingimuste kohta TRÜ vastuvõtukomiajonist (Ülikooli tn. 18, tel. 341-21/443 või 404).

TARTU RIIKLIKUU ÜLIKOOLI ASTUMISE
TINGIMUSED

on vastavalt NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministee-riumi poolt kinnitatud NSV Liidu kõrgematesse õppeasutustes- se vastuvõtmise eeskirjadele järgmised.

I. Ülikooli võetakse nii mees- kui ka naissoost NSV Liidu kodanikke, kellel on lõpetatud keskharidus; õppetööle tootmistöö katkestamisega võetakse isikuid kuni 35 aasta va- nuseni, õppetööle tootmistööd katkestamata (kaugõppeosakon- da) aga piiramata vanuses. Ülikooli võetakse vastu konkursi korras sisseastumiseksamid edukalt õiendanud, kõige vääri- lisemad, ettevalmistatud ja võimekad isikud, kes esitavad positiivse iseloomustuse kõrgemasse õppeasutusse astumiseks.

II. NSV Liidu territooriumil elunevaid välisriikide ko- danikke võetakse ülikooli vastu üldistel alustel.

III. Eesõigustatud korras võetakse vastu isikuid, kel- lel on vähemalt kaheaastane praktilise töö staaž, mis peab olema tõestatud sissekandega tööraamatusse või kolhoosniku tööraamatusse.

Praktilise töö staaži arvestatakse kuni õppeaasta algu- seni kogusummas, olenemata töös esinenud vaheaegadest. Staa- ži hulka arvestatakse ka sõjaväes teenimise aeg.

Kolhoosi liikmete praktilise töö staaži kindlaksmäära- misel võetakse aluseks sissekanded kolhoosniku tööraamatus antud kolhoosis kehtestatud ühismajandi tööst osavõtu mi- nimumi täitmisest.

IV. Ülikooli vastuvõtmisel arvestatakse järgmist:

a) Isikuid, kes on lõpetanud keskeriõppeasutuse, võe- takse tootmistöö katkestamisega toimuvale õppetööle ülikooli vastu siis, kui neil pärast õppeasutuse lõpetamist on kolme- aastane praktilise töö staaž.

Seda staaži ei nõuta isikutelt, kes on arvatud keskeri- õppeasutuse kiitusega lõpetajate 5 % hulka, samuti isikutelt, kes vastavalt NLKP KK ja NSV Liidu MN 22. augusti 1974. a. määrusele nr. 656 lõpetasid keskeriõppeasutuse heade ja väga heade hinnetega ning kaitsesid diplomiprojekti või soorita-

sid riigieksamid samadele hinnetele ja omavad tehnikumide (õppeasutuste) pedagoogiliste nõukogude soovitusel edasiõppimiseks päevases kõrgemas õppeasutuses vastaval erialal, ega ka neilt, kes omandasid keskerihariduse tootmistööd katkestamata.

Dokumentide vastuvõtmise aluseks isikutelt, kes lõpetasid keskeriõppeasutuse tootmistöö katkestamisega, on vormikohane õiend, lisa nr. 1 ja 2.

Kutse- ja vabrikukoolide lõpetanud, kellel on lõpetatud keskharidus, võetakse tootmistöö katkestamisega toimuvale õppetööle, kui neil pärast nimetatud koolide lõpetamist on kehtiva seadusandluse kohaselt nõutav praktilise töö staaž.

Õppetööle tootmistöö katkestamisega võetakse ilma nõutava koolijärgse tööstaažita neid, kes lõpetasid kiitusega kutsekoolid, liiduvabariikide kaubandusministeeriumide kaubanduskoolid, kaubandus-kulinaarkoolid, samuti tööliste varumise peavalitsuste (osakondade) kaubanduskaadrit ettevalmistavad koolid.

b) Žurnalistika ja õigusteaduse erialadele võetakse üldreeglina tootmistöö katkestamisega toimuvale õppetööle üli- kooli vastu isikuid, kellel on vähemalt kaheaastane praktilise töö staaž, kusjuures žurnalistika erialale võetakse vastu isikuid, kes on end kirjanduslikus tegevuses positiivselt näidanud ja edukalt läbinud loomingulise konkursi enne sisseastumiseksameid.

Vastuvõtmise kord

V. Avalduse Ülikooli astumiseks esitab Ülikooli astuja rektori nimele (lisa nr. 3).

Kaugõppe korras õppida soovijad esitavad avalduse nende elukohale lähemasse kõrgemasse õppeasutusse, kus on eriala, mis neid huvitab.

Avaldusele tuleb lisada:

keskharidust tõendav dokument (originaal);

ettevõtte või asutuse administratsiooni poolt kinnitatud väljavõtte tööraamatust (töötavatel isikutel);

iseloomustus ülikooli astumiseks;

arstitõend (vorm nr. 286);

4 päevapilti (peakatteta, suurusega 3 x 4 cm).

Õpetajate instituutide ja nendega võrdsustatud vaba-riiklike, krai ja oblasti parteikoolide lõpetanud esitavad keskhariidust tõendava dokumendi asemel diplomi originaali õpetajate instituudi või tõendi liiduvabariigi, krai, oblasti parteikooli lõpetamise kohta.

Saabumisel esitab kõrgemasse õppeasutusse astuja isiklikult passi, sõjaväepileti (reservis olevad sõjaväekohuslased) või arvelevõtmise tunnistuse (kutseealised).

Ülikooli astujad esitavad iseloomustuse, mis on antud nende viimase töökohta partei-, komsomoli-, ametiühingu- ja teiste ühiskondlike organisatsioonide, tööstusettevõtete ja asutuste juhatajate ning kolhooside juhatuste poolt. Isikud, kellel ei ole 2-aastast praktilise töö staaži, võivad esitada iseloomustuse, mis on välja antud õppeasutuse juhtkonna ning ühiskondlike organisatsioonide poolt, kus nad õppisid. Iseloomustuse esitamine väeosa juhtkonna poolt NSV Liidu relvastatud jõududest demobiliseerituil ei ole kohustuslik.

Isikud, kellel on vähemalt 2-aastane praktilise töö staaž, samuti need, kes on suunatud õppetööle tootmistöö katkestamisega, ja need, kes tulevad õppima tootmistööd katkestamata erialale, mis vastab nende töö iseloomule rahvamajanduses, peavad koos avaldusega esitama ka ettevõtte või asutuse administratsiooni poolt kinnitatud väljavõtte tööraamatust. Päevasesse osakonda vastuvõetud isikud peavad õppeasuta alguseks esitama tööstaaži kinnitava originaaldokumendi.

VI. Avalduste vastuvõtmine ülikooli astumiseks toimub: statsionaarsesse osakonda astujailt 20. juunist kuni 31. juulini, mittestatsionaarsesse osakonda astujailt 20. aprillist 31. augustini (kehakultuuri ja spordi erialale astujailt 20. juunist 31. juulini). Sisseastumiseksamid toimuvad: statsionaarsesse osakonda astujaile 1.-20. augustini, mittestatsionaarsesse osakonda astujaile 15. maist 10. septembrini (mitmes vóorus), kehakultuuri ja spordi erialale astujaile 1.-20. augustini.

Sisseastumiseksamid

VII. Olenevalt valitud erialast sooritavad ülikooli astujad sisseastumiseksamid järgmistes ainetes:

- a) füüsika, matemaatika ja rakendusmatemaatika erialal:
1) eesti keelest ja kirjandusest (kirjand), 2) matemaatikast (kirjalik ja suuline), 3) füüsikast (suuline);
- b) keemia ja geoloogia erialal:
1) eesti keelest ja kirjandusest (kirjand), 2) keemiast (suuline), matemaatikast (kirjalik), 4) füüsikast (suuline);
- c) geograafia, kaubandusliku raamatupidamise, kaubandusökonoomika, kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise, majandusküberneetika, rahanduse ja krediidi erialal:
1) eesti keelest ja kirjandusest (kirjand), 2) matemaatikast (kirjalik), 3) geograafiast (suuline), 4) NSV Liidu ajaloo (suuline); kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise erialale astujail tuleb NSV Liidu ajaloo eksami asemel sooritada eksam keemiast (suuline);
- d) kehakultuuri ja spordi erialal:
1) eesti keelest ja kirjandusest (kirjand), 2) sportlikust erialast, 3) bioloogist (suuline), 4) keemiast (suuline);
- e) ravi, spordimeditsiini, pediaatria, stomatoloogia, farmaatsia erialal:
1) eesti keelest ja kirjandusest (kirjand), 2) bioloogist (suuline), 3) füüsikast (suuline), 4) keemiast (suuline); spordimeditsiini erialale astujail tuleb täiendavalt sooritada kehalised katsed;
- f) ajaloo, eesti, inglise, saksa keele ja kirjanduse, žurnalistika ja õigusteaduse erialal:
1) eesti keelest ja kirjandusest (kirjand ja suuline);
2) NSV Liidu ajaloo (suuline), 3) võõrkeelest (suuline);
- g) vene keele ja kirjanduse erialal (eesti ja vene õppekeelega keskkooli lõpetanuile):
1) vene keelest ja kirjandusest (kirjand ja suuline), 2) NSV Liidu ajaloo (suuline), 3) võõrkeelest (suuline);

h) psühholoogia erialal:

1) eesti keelest ja kirjandusest (kirjand), 2) bioloogiast (suuline), 3) matemaatikast (kirjalik), 4) NSV Liidu ajalooast (suuline);

i) defektoloogia erialal:

1) eesti keelest ja kirjandusest (kirjand ja suuline), 2) bioloogiast (suuline), 3) NSV Liidu ajalooast (suuline);

j) bioloogia erialal: 1) eesti keelest ja kirjandusest (kirjand), 2) bioloogiast (suuline), 3) matemaatikast (kirjalik), 4) keemiast (suuline);

Kaugõppijad sooritavad statsionaarsetega samad eksamid.

M ä r k u s: A) Isikud, kes on lõpetanud keskkooli kuld- või hõbemedaliga, keskeriõppeasutuse või kutsekeskkooli lõpeta-
misel on saanud diplomi kiitusega, sooritavad ainult ühe
vastaval erialal kehtestatud sisseastumiseksamitest, mille
määrab kõrgem õppeasutus. Sooritanud selle eksami hindede
"väga hea", vabastatakse sisseastuja järgnevatest eksamitest,
hinde "hea" või "rahuldav" korral tuleb sooritada eksamid
kõigis nõutavates ainetes.

Nendeks aineteks on:

füüsika (suuline) - füüsika erialale astujaile;

matemaatika (kirjalik) - matemaatika, rakendusmatemaatika,
rahanduse ja krediidi, majandusküberneetika, kau-
batundmise ja kaubanduse organiseerimise, kauban-
dusökonomika ja kaubandusliku raamatupidamise
erialale astujaile;

keemia (suuline) - keemia, geoloogia, pediatría, ravi, spor-
dimeediini, stomatoloogia ja farmaatsia eri-
alale astujaile;

eesti keel ja kirjandus (kirjalik) - žurnalistika, eesti
keele ja kirjanduse, defektoloogia ja psühholoogia
erialale astujaile;

inglise keel (suuline) - inglise keele ja kirjanduse eriala-
le astujaile;

saksa keel (suuline) - saksa keele ja kirjanduse erialale
astujaile;

vene keel ja kirjandus (kirjalik) - vene keele ja kirjanduse erialale astujaile;

NSV Liidu ajalugu (suuline) - ajaloo ja õigusteaduse erialale astujaile;

geograafia (suuline) - geograafia erialale astujaile;

bioloogia (suuline) - bioloogia erialale astujaile;

sportlik eriala - kehakultuuri ja spordi erialale astujaile.

B) Kirjalik sisseastumiseksam eesti või vene keelest sooritatakse kirjandi vormis.

C) Isikud, kes on õppinud keskkoolis vene keelt rahvuskeelse keskkooli programmi ulatuses või on õppinud eesti keelt, milles toimub õppetöö ülikoolis, üldainena, võivad kirjutada kirjandi asemel ümberjutustuse või diktaadi, välja arvatud need, kes astuvad erialadele: võõrkeeled, ajalugu, õigusteadus, defektoloogia, vene keel ja kirjandus ja emakeel.

D) Isikud, kes ei ole õppinud keskkoolis eesti keelt, milles toimub õppetöö ülikoolis, võivad soovi korral sooritada sisseastumiseksami vene keelest ja kirjandusest (kirjalik). Peale selle vesteldakse nendega, et kontrollida eesti keele oskust, milles toimub õppetöö.

VIII. Sisseastumiseksamid toimuvad NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi poolt kinnitatud programmide järgi, mis on vastavuses üldharidusliku keskkooli programmidega.

IX. Ülikooli sisseastumiseksamitele lubatud isikutele antakse ettenähtud korra kohaselt töökohalt 15 kalendripäeva täiendavat palgata puhkust (arvestamata aega sõiduks ülikooli ja tagasi).

X. Isikuid, kes eksamite plaanis määratud ajal mõjuva põhjuseta on ühele eksamile tulemata jäänud, järgmistele eksamitele ei lubata.

XI. Ühel eksamil mitterahuldava hinde saanud isikuid ei lubata järgmistele eksamitele. Eksami uuesti sooritamine parema hinde saamiseks ei ole lubatud.

Üliõpilaste nimekirja võtmise kord

XII. Isikud, kes on lõpetanud ettevalmistusosakonna, mis loodi vastavalt NLKP KK ja NSVL Ministrite Nõukogu määrusele 20. augustist 1969.a. nr. 681 (õhtuses või kaugõppe rühmas), ja edukalt sooritanud lõpueksamid, võetakse ülikooli päevasesse osakonda vastu sisseastumiseksamiteta.

Ettevalmistusosakonna lõpetanud isikute ülikooli vastuvõtmise kord kehtestatakse ettevalmistusosakonna põhimäärusega, mis on kinnitatud NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeriumi poolt.

XIII. Sisseastumiseksamiteta, vastavalt avalduse esitamisele, võetakse ülikooli vastu:

a) Suurest Isamaasõjast osavõtnud, kes on lõpetanud keakkooli kiitusega, kuld- või hõbemedaliga või on lõpetanud keakeriõppeasutuse kiitusega;

b) Nõukogude armeest ja sõjalaevastikust, NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Julgeoleku Komitee organitest, NSV Liidu Siseministeriumi organitest demobiliseeritud ohvitserid, lipnikud, mitšmanid ja teised sõjaväelased-üleaja-teenijad, kellel on lõpetatud kõrgem sõjaväeline haridus, samuti need, kellel on lõpetamata kõrgem sõjaväeline või tsiviilharidus, olenemata sõjaväest demobiliseerimise ajast ja kursusest, millel nad õppisid - esimesele või järgnevatele kursustele;

c) õpetajaid, kes on lõpetanud õpetajate instituudi või sellega võrdsustatud õppeasutuse ning töötavad üldharidusliku kooli programmiga koolis ning asuvad kaugõppe teel edasi õppima kõrgemate õppeasutuste pedagoogilistele erialadele, mis on vastavuses nende töö iseloomuga.

M ä r k u s: Kehakultuuri ja spordi erialale astujaid erialaeksami sooritamisesest ei vabastata. Võõrkeele erialale astujaid ei vabastata ühest võõrkeele eksamist.

XIV. Väljaspool konkurssi võetakse sisseastumiseksamitel positiivsete hinnete saamisel vastu:

a) Suurest Isamaasõjast osavõtnud;

b) Nõukogude armeest ja sõjalaevastikust, NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Julgeoleku Komitee organitest, NSV Liidu Siseministeeriumi teenistusest vabastatud ohvitserid, lipnikud, mitšmanid ja teised sõjaväelased-üleajateenijad, kellel on lõpetatud keskharidus, olenemata sõjaväest demobiliseerimise ajast;

c) tootmises kasutatavate leiutiste autorid, samuti isikud, kellele on omistatud vabariigi teenelise ratsionaliseerija nimetus;

d) isikud, kes on lõpetanud tehnikakooli väga heade hinetega, töötavad oma erialal ja astuvad tootmistööd katkestamata õppima ülikooli nende tööle lähedasele erialale;

e) isikud, kes on lõpetanud üheaastased pedagoogilised klassid või pedagoogilised koolid ja tulevad haridusorganite suunamisel pedagoogilisele erialale kaugõppesse.

XV. Konkursi korras võetakse vastu edukalt sisseastumiseksamid sooritanud isikud kohtadele, mis jäävad vabaks pärast nende isikute vastuvõtmist, kellel on õigus ülikooli astuda sisseastumiseksamiteta ja väljaspool konkurssi.

Konkursi korras toimub vastuvõtt ülikooli vastavalt üldisele pallide arvule, mis moodustub sisseastumiseksamitel saadud hinnetest nendes ainetes, milles olenevalt valitud erialast on eksam käesolevate vastuvõtueeskirjade VII punktis ette nähtud, ja keskharidust tõendava dokumendi kõikide õppeainete keskmisest aritmeetilisest hindest.

XVI. Vastuvõtmine konkursi alusel toimub järgmises korras:

A. Õppetööle tootmistöö katkestamisega

Vastuvõtt toimub ülikooli rektori poolt eraldatud kohtade arvu piires proportsionaalselt avalduste arvuga, mis on esitatud isikute poolt, kes on märgitud alapunktides "1" ja "2".

1. Isikud, kes on vähemalt 2 aastat töötanud praktiilisel tööl, samuti demobiliseeritud sõjaväelased, kui nad on teeninud sõjaväes vähemalt 2 aastat.

2. Isikud, kellel ei ole alapunktis "1" ettenähtud staaži. M ä r k u s alapunkti "2" juurde:

Varasematel aastatel keskhariduse omandanud isikutelt nõutakse üldreeglina iga aasta kohta, millal nad ei õppinud, vähemalt 6 kuud tööstaaži.

Konkursi korras võetakse esimeses järjekorras vastu:

- tootmistöö eesrindlasi, kes on suunatud ülikooli õppima tootmistöö katkestamisega toimuvale õppetööle vastavalt NSVL Ministrite Nõukogu määrusele 18. septembrist 1959. a. nr. 1099 vormikohase (lisa nr. 4) suunamiskirja esitamisel;
- bioloogia erialale alaliselt maal elunevaid noori, kellel on praktilise töö staaž valitud või sellele lähedasel erialal;
- meditsiinilistele ja pedagoogilistele erialadele alaliselt maal elunevaid noori.

B. Õppetööle tootmistööd katkestamata

1. Esmajärjekorras võetakse vastu isikuid, kelle töö iseloom vastab ülikoolis valitud erialale ja kes on sellel erialal töötanud vähemalt 6 kuud ja esitavad asutuse või ettevõtte juhtkonna poolt kinnitatud väljavõtte tööraamatust; keskeriõppeasutuse või kutsekeskkooli lõpetanud isikud, kes astuvad lähedastele erialadele, samuti reservi arvatud sõjaväelased. Sealjuures võetakse eelistatud korras vastu isikuid, keda on suunanud õppima ettevõtteid, kolhoosid, sovhoosid, asutused ja organisatsioonid erialadele, mis vastavad nende töö iseloomule, ja kes esitavad vormikohase suunamiskirja (lisa nr.5).

2. Ülejäänud kohtadele võetakse vastu teised sisseastujad, kelle töö iseloom ei vasta ülikoolis valitud erialale või kellel on praktilise töö staaž ülikoolis valitud erialal vähem kui 6 kuud.

M ä r k u s punkti XVI juurde:

Sisseastumiseksamitel saadud pallide võrdse korral on vastuvõtmisel eelistatud:

- isikud, kellele ülikoolis valitud või sellele lähedasel erialal on vähemalt kaheaastane praktilise töö staaž;
- isikud, kes on keskkooli lõpetanud kuld- või hõbemedaliga, keskeriõppeasutuse või kutsekeskkooli kiitusega;
- isikud, kellele on pärast keskkooli lõpetamist antud kiituskiri ühes või mitmes õppeaines, mis kuuluvad kõrgema õppeasutuse sisseastumiseksamite hulka;
- isikud, kes on näidanud võimeid ülikoolis valitud erialal, aga ka need, kes on aktiivselt osa võtnud kooli ja teiste ringide tööst ning kõrgemate õppeasutuste poolt korraldatud olümpiaadidest, konkurssidest ja ülevaastustest.

XVII. Kõik ülikooli vastuvõtmisega seotud küsimused lahendab lõplikult vastuvõtukomisjon.

Ülikooli vastuvõetud isikute nimekiri pannakse välja üldiseks teadmiseks. Nendele, kes on vastu võetud õppetööle kaugõppe korras, saadetakse kirjalik teade.

Sisseastumiseksamid sooritanud isikutele, keda ülikooli vastu ei võetud, antakse nende palvel vormikohane õiend ülikooli vastuvõtukomisjoni vastutava sekretäri allkirjaga, mis annab nendele õiguse osa võtta konkursist keskeriõppeasutusse astumiseks.

XVIII. Isikud, kes on ülikooli tootmistöö katkestamisega toimuvale õppetööle vastu võetud, kuid kaaluva põhjuseta ei ole 10 päeva jooksul pärast õppeaasta algust õppima asunud, kustutatakse üliõpilaste nimekirjast.

Lisa nr. 1
 vastuvõtueeskirjade juurde.
 Saadetakse keskeriõppeasu-
 tusse kahe nädala jooksul
 pärast immatrikuleerimist

Keskeriõppeasutuse
 nurgatempel.
 Väljaandmise kuu-
 päev ja number

Kentiv kolme aasta
 jooksul väljaandmi-
 se momendist

KINNITUS TÕENDILE nr.

TÕEND nr.

Sm. (perekonna-, ees- ja isanimi)
 (keskeriõppeasutuse nimetus)
 lõpetanu sm. (perekonna-, ees- ja isanimi)
 on vastu võetud
 (kõrgema õppeasutuse nimetus)
 päevasessa osakonda
 erialale.

Sm. (perekonna-, ees- ja isanimi)
 lõpetas
 (keskeriõppeasutuse nimetus,
 aadress) 19.. aastal
 erialal.
 Diplom kiitusega nr.
 on välja antud " " 19... a.

Käskkiri nr. " ".....19.. a.

Pedagoogilise nõukogu otsusega
 " "..... 19... a. on teinud an-
 tud õigus astuda vahetult pärast keskeriõp-
 peasutuse lõpetamist kõrgema õppeasutuse
 päevasessa osakonda vastavalt kõrgematesse
 õppeasutustesse vastuvõtueeskirjades keh-
 testatud korrale.

Pitser Prorektor

Direktor

Pitser

Keskeriõppeasutuse
nurgatempel.
Väljaandmise kuu-
päev ja number

Kehtiv kolme aasta
jooksul väljaandmi-
se momendist

Lisa nr. 2
vastuvõtuseeskirjade juurde.
Saadetakse keskeriõppeasu-
tusse kahe nädala jooksul
pärast immatrikuleerimist

TÕEND nr.

KINNITUS TÕENDILE nr.

Sm. (perekonna-, ees- ja isanimi)
lõpetas (keskeriõppeasutuse nimetus,
. (aadress) 19... aastal
. erialal.
Diplom nr. on välja an-
tud " " 19... aastal.

. (keskeriõppeasutuse nimetus)
lõpetanu sm. (perekonna-, ees- ja
. isanimi) on vastu võetud
. (kõrgema õppeasutuse nimetus)
päevasesse osakonda erialale.

Pedagoogilise nõukogu otsusega

" " 19... a. on temale
antud vastavalt Nõukogu keskkomitee ja NSV
Liidu Ministrite Nõukogu määrusele 20. au-
gustist 1974 nr. 656 punkt 18 õigus astu-
da vahetult pärast keskeriõppeasutuse lõ-
petamist liidistel alustel kõrgema õppe-
asutuse päevasesse osakonda vastavale eri-
alale.

Käskkiri nr. " " 19.. a.

Pitser

Direktor

Pitser

Prorektor

Tartu Riikliku Ülikooli Rektoreile

.....
(perekonna-, ees- ja isanimi)
elab
(näidata aadress, kus on alaliselt sisse registr.)
on lõpetanud
(näidata lõpetamise aasta, õppeas. nimetus)
.....
(keskkooli kuld- või hõbemedaliga, keskeriõppeasutuse või
kutsekeskkooli lõpetanud kiitusega)
Võõrkeeltest on õppinud

A v a l d u s

Palun lubada mind sisseastumiseksamitele, et asuda õp-
pima
(teaduskonna nimetus, eriala nimetus)

päevases, õhtuses, kaugõppeosakonnas (kriipsutada õige alla).
Vajan, ei vaja ühiselamus kohta (kriipsutada õige alla).

Enese kohta esitan järgmised andmed:

Sugu
Sünniaasta, -koht
Rahvus
NLKP liige, NLKP liikmekandidaat, ÜLKNÜ liige (kriipsutada
õige alla).
Sotsiaalne seisund
Töö iseloom ja üldine tööstaaž ülikooli astumise ajaks . . .
.....
(asutuse, organisatsiooni nimetus ja aadress, amet)

Vanemad:

Vanemate perekonna-, ees- ja isanimi, elukoht, kus ja kelle-
na töötavad (asutuse, organisatsiooni nimetus ja asukoht,
ametikoht).

Isa
.....

Emm
.....

Täiendavalt teatan enese kohta:
.....
.....

"....." 197... a.
(avalduse täitmise kuupäev)

Allkiri

Ettevõtte (organisatsiooni)
nurgatempel
Väljaandmise kuupäev ja nr.

Lisa nr. 4
vastuvõtueeskir-
jade juurde

Tartu Riikliku Ülikooli Rektorile

Vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrusele 18.
septembrist 1959. a. nr. 1099 suunatakse
.....
(perekonna-, ees- ja isanimi täielikult välja kirjutada)
.....
(asutuse, organisatsiooni, tööliste
..... üldkoosoleku
teenistujate, kolhoosnikute jt.)
otsuse alusel õppima
(protokoll nr. ja kuupäev)
Tartu Riiklikku Ülikooli erialale.
(eriala nimetus)
.....
(ettevõtte või organisatsiooni nimetus)
.....
kohustub sm. õppimise
ajal maksuma temale igakuist stipendiumi, mis on 15% võrra
kõrgem kõrgemate õppeasutuste vastava kursuse üliõpilastele
ettenähtud stipendiumist.

Ettevõtte (organisatsiooni)
pitser
(riigivapi kujutisega või
tavaline)

Ettevõtte (organisat-
siooni) juhataja
Parteiorganisatsiooni
sekretär
Kohaliku ametiühingu-
komitee esimees
Pearaamatupidaja
(raamatupidaja)

Ettevõtte (organisatsiooni)
nurgatempel
Väljaandmise kuupäev ja nr.

Lisa nr. 5
vastuvõtueeskirja-
de juurde

Tartu Riikliku Ülikooli Rektorige

Vastavalt NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõu-
kogu 3. septembri 1966. a. määrusele nr. 729 suunatakse ...
(perekonna-, ees- ja isanimi täielikult välja kirjutada)
(asutuse, organisatsiooni tööliste, teenistujate, kolhoos-
..... üldkoosoleku otsuse alusel
nikute jt.) (protokoll
..... õppima Tartu Riiklikku Ülikooli
nr. ja kuupäev)
..... erialale.
(eriala nimetus)
Sm. töötab
(perekonnanimi, initsiaalid) (ametikoht,
.....
eriala, kutse)

Ettevõtte (organisatsiooni)
pitser
(riigivapi kujutisega või
tavaline)

Ettevõtte (organisat-
siooni) juhataja
Parteiorganisatsiooni
sekretär
Kohaliku ametiühingu-
komitee esimees

VASTUVÕTUEKSAMITE PROGRAMMID 1977. a.

EESTI KEEL JA KIRJANDUS

A. E E S T I K E E L

1. H ä ä l i k u õ p e t u s j a o r t o g r a a f i a. Häälik ja täht. Eesti keele häälikud, nende liigitus. Võõrhäälikud ja võõrtähed. Sõnaalgulise h ortograafia, i ja j-i ortograafia. Lihthääliku välde ja selle märkimine (eriti sulghäälikute ning f-i ja g puhul). Häälikuühendid. Konsonantühendi õigekirjutus ja erandid põhireeglist. Sõna sisehäälikud ja nende määramine lihtsõnades, liitelistes sõnades, lihtsõnades ja võõrsõnades. Sõnavälde. Astmevaheldus, selle liigid.

Grammatilised vormid, mille alusel määratakse sõna astmevahelduslikkus. Häälikumuutused, mida ei loeta astmevahelduseks.

Klusiil helitu hääliku kõrval. ki-, gi-liide. Silbitamine ja poolitamine. Eri võimalusi võõrsõnade ja vene pärisnime silbitamisel ja poolitamisel.

Suur ja väike algustäht.

2. V o r m i õ p e t u s. Sõnaliigid. Sõna osad. Põhi- ja peakäanded. Sõnade käändkondadesse rühmitamise alused. Käändkonnad, tüüpsõnad ja nende tunnused. Ainsuse osastav (eri käändkondades). Ainsuse sisseütlev (eri käändkondades). sse-lõpulise ja lühema sisseütleva kasutamine; lõputa sisseütleva esine mispiirkond. Mitmuse omastav ja de-mitmus. i-mitmuse moodustamine. Tüüpikonnad, milles ei esine i-mitmust. Mitmuse osastav ne-, g-liitelistest sõnadest. Voksallõpuline mitmuse osastav. Liit- ja võõrsõnade ning pärisnime käänamine. Omadussõnad ja nende võrdlemine. Erijuhtumid keskvärde moodustamisel. i-ülivõrre, selle seos mitmuse osastava käändega. Arvsõnad, nende liigitus ja käänamine. Asesõnade liigitus, nende käänamine (eriti isikulised ja umbmäärased asesõnad).

Tegusõna põhi- ja peavormid. Tegusõna vormistik. Käändelised ja pöördelised vormid. Pöördkonnad, nende määramise alused. Tüüpsõnad ja nende tunnused.

Määrsõnad. Abimäärsõnade ja rõhumäärsõnade funktsioon. Kaassõnad. Sidesõnad. Hüüdsõnad.

3. L a u s e õ p e t u s. Lause mõiste ja liigid (koosseisu ja funktsiooni järgi). Lauseliikme ja sõnaühendi mõiste. Põhisõna ja laiend. Lause pea- ja kõrvalliikmed. Alus, täis- ja osaalus. Alusetu laused. Õeldis, selle esinemisvorm. Aluse ja õeldise ühildumine. Õeldistäide. Täiend. Omadussõnaline, nimisõnaline ja da-tegevusnimeline täiend. Täiendi ühildumine. Lisand, kirjavahemärgid ja ühildumine. Sihitis, selle liigid ja käanded. Täis- ja osasihitise kasutamine. Oleviku ja tuleviku väljendamine sihitise abil.

Määrus, selle tähtsamad liigid.

Ütte eraldamine põhilausest.

Koondlause, selle kirjavahemärgid. Liitkause mõiste. Rindlause, selle kirjavahemärgid. Põimlause, selle kirjavahemärgid. Pea- ja kõrvallause. Sama ja eri astme kõrvallaused. Kiillause, selle kirjavahemärgid. Kiilsõnad, nende eraldamine põhilausest. Segaliitlause.

Lauselühendid. Kirjavahemärgid lauselühendite eraldamiseks. deg-, nud- ja tud-lauselühendite õigekeelsusest. Otsene ja kaudne kõne. Kirjavahemärgid otseses kõnes. Otsese kõne asendamine kaudsega. Kirjavahemärgid ja sidesõnad kaudse küsimuse puhul.

Aluse ja õeldise asend lauses. Kõrvallause paigutus.

Sõnade lühendamise printsiibid. Kirjavahemärgid lühendites.

Kõrvuolevate kirjavahemärkide järjekorrast.

4. T u l e t u s õ p e t u s. Eesti keele sõnavara rikastamise allikad. Võõrsõnade tunnused.

Liitsõna mõiste ja tunnused. Nimetavaline ja osastavaline liitumine.

Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Nimisõna ainsuse omastavas käändes + nimisõna. Nimisõna mitmuse omastavas käändes + nimisõna. Omadus-, ase- või arvsõna ja järgneva nimisõna kokku- ja lahkukirjutamine. Pärinimedest tuletatud omadussõnade kirjutamine koos nimisõnaga.

ne-, line- või lik-liitelise omadussõna kokkukirjutamine.

ne eelneva käändsõnaga. Kohanimede kokku- ja lahkukirjutamine. Arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Liit- ja ühendte- gusõnad. Ühendte- gusõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kesk- sõna kokku- ja lahkukirjutamine eelneva käändsõna, tegusõna või iseseisva määrsõnaga. Liitmäärsõna. Käändsõna ja kaas- sõna. pool, poole, poolt kokku- ja lahkukirjutamine eelneva sõnaga. Viisiütlevast käändest tekkinud määrsõnalise ühendi kokku- ja lahkukirjutamine. Teised kokku- ja lahkukirjutami- se üksikjuhtumid (eri + järgnev nimisõna; haaval, ohu, või- tu, pidi; kaupa, viisi; eba-, era-, hiigla-, igi- jt.).

Sidekriips liitsõnades.

5. T ä h e n d u s õ p e t u s. Homonüümid (täielikud ja osalised); sünonüümid, antonüümid. Samatüveliste sõnade tähendusest.

B. E E S T I K I R J A N D U S

1. ÜLDISED LÄHTEKOHAD

Kirjanduse eksamil peab eksaminand

a) tundma käesolevas programmis ettenähtud teoseid, os- kama avada nende ideelist sisu, analüüsida karaktereid ja kunstilisi iseärasusi;

b) mõistma kirjandusliku teose kunstilist, ajaloolist ja ühiskondlikku tähtsust ajajärgu ühiskondlik-poliitilise olukorra konkreetsetes tingimustes;

c) teadma romantismi, kriitilise realismi ja sotsialist-liku realismi põhijooni;

d) mõistma klassikalise kirjanduse väärtust, ideesüga- vust ning tähtsust;

e) mõistma nõukogude kirjanduse ideelisi ja esteetilisi väärtusi ning tähtsust; tundma Lenini poolt avaldatud seisukoh- ti kirjanduse kohta ("Partei organisatsioon ja parteiline kirjandus", artiklid L. Tolstoist jm.); teadma uuema kirjan- duse eõlmprobleeme.

Kirjandusteooria alal tuleb eksaminandil teada järgne- vaid põhilisi küsimusi:

1. Eepika, draamatika, lüürika ja nende põhilised žanrilised vormid.

2. Teema, süžee, idee, probleem, kompositsioon.
3. Epiteet, metafoor, metonüümia, võrdlus.
4. Huumor, satiir, iroonia.
5. Värsiõpetuse põhimõisted (rütm, riim, värss, stroof).

2. EESTI RAHVALUULE

Rahvaluule mõiste, olemus ja liigid. Lüürilised rahvalaulud, nende liigid ja kunstilised iseärasused. Rahvajutud (muinasjutud, muistendid, naljandid). Rahvaluule lühivormid (mõistatused, vanasõnad, kõnekäänud).

3. EESTI RAHVUSLIKU KIRJANDUSE ALGUS

Kr. J. Petersoni looming.*

Fr. R. Faehlmanni looming.* Faehlmanni osa "Kalevipoja" koostamise eeltöodes.*

4. EESTI KIRJANDUS AASTAIL 1855-1885

Rahvusliku liikumise aja üldine iseloomustus ja selle aja tähtsamad üritused. Võitlus demokraatliku suuna (C. R. Jakobson, J. Köler, M. Veske) ja antidemokraatliku suuna (J. V. Jannsen, J. Hurt) vahel.

Fr. R. Kreutzwaldi elu ja looming. Tema töö "Kalevipoja" koostamise alal. "Kalevipoeg".

L. Koidula elu* ja loomingu üldiseloomustus. Lüürika. "Säärane mulk".*

5. EESTI KIRJANDUS AASTAIL 1885-1917

a) Kriitiline realism.

Kriitilise realismi olemus, tekkimise ühiskondlik-politilised eeldused. Tähtsamad esindajad proosas, luules ja draamas.

Juhan Liivi elu. Ülevaade proosaloomingust. J. Liivi lüürika.

Eduard Vilde elukäik ja loominguline tee. Vilde kui eesti kriitilise realismi keskne kirjanik. "Külmale maale". Ajaloolise triloogia põhiprobleemid. "Maatra sõda". Ameerikaainelised teosed.* Vilde draamakirjanikuna. "Pisuhänd".

A. Kitzbergi osa eesti draama arengus. "Libahunt". "Kauka jumal".

b) "Noor-Eesti". Revolutsioonilis-romantilised jooned "Noor-Eesti" algperioodi kirjanduses.

G. Suitsu elu* ja loominguline tee. "Tuulemaa".

Fr. Tuglase loomingu ülevaade. Novellistika. "Väike Illimar".

c) Proletaarse kirjanduse üldiseloostus.

6. EESTI KIRJANDUS KODANLIKU DIKTATUURI PERIOODIL (1918-1940)

Kodanliku diktatuuri perioodi kirjanduse ülevaade. Eesti demokraatlike sõnameistrite looming aastail 1917-1940. Selle perioodi realistliku kirjanduse tähtsamad esindajad proosas, luules ja draamas (A. H. Tammsaare, O. Luts, A. Jakobson, M. Metsanurk, K. Ristikivi, A. Mälk, Fr. Tuglas, J. Kärner, J. Sütiste, M. Under, J. Barbarus, A. Alle, J. Semper, H. Raudsepp).

A. H. Tammsaare elu ja loominguline tee. "Kõrboja pere-mees", "Tõde ja õigus" I, II, V. "Põrgupõhja uus Vanapagan"*. M. Underi luule arenguhooni.

7. EESTI NÕUKOGUDE KIRJANDUS

Nõukogude kirjanduse põhilised iseloomujooned. Eesti nõukogude kirjandus ja kirjanduslik elu esimesel nõukogude aastal.

Eesti kirjandus Suure Isamaasõja aastail (J. Barbarus, J. Kärner, A. Alle, M. Raud, A. Jakobson).

Eesti nõukogude kirjandus sõjajärgseil aastail (1945-1976).

J. Sütiste elu* ja looming. Tema lüürika. "Tuhas ja tules". "Maakera pöördub itta". "Arm".

A. Jakobson draamakirjanikuna.

A. Hindi loomingu iseloomustus. "Tuuline rand" I ja III. Ülevaade II ja IV osa põhiprobleemidest.

J. Smuuli looming. Ülevaade luulest. Ülevaade näidendidest. "Lea".

D. Vaarandi luule. R. Sirge "Maa ja rahvas". P. Kuusbergi "Üks öö".

8. VENE JA NÕUKOGUDE KIRJANDUS

A. S. Puškini elu. Puškini luule põhiteemad. Luuletused: "Tsaadajevile", "Küla", "Siberisse", "Sügis", "Arion", "Exegi monumentum", Värssromaan "Jevgeni Onegin".

M. I. Lermontovi loomingu põhifaktid. "Poeedi surm", "Kodumaa", "Mõtisklus", "Meie aja kangelane".

N. V. Gogoli loomingu ülevaade.*

I. S. Turgenevi "Eelõhtul".*

L. N. Tolstoi elu ja loominguline tee. "Sõda ja rahu".

V.l. Lenini hinnang Tolstoi kohta.

A. P. Tšehhovi novellilooming.

M. Gorki elu ja loominguline tee. Näiteid varasemast loomingu-
st. "Ema" ja selle tähtsus. "Põhjas".

Ülevaade S. A. Jessenini loomingust.

V. V. Majakovski luulelooming. Poeem "V. I. Lenin".

M. A. Šolohhovi "Ülesküntud uudismaa". "Inimese saatus".

2-3 teost kaasaegsest nõukogude kirjandusest eksaminan-
di valikul.

Vene ja vene nõukogude kirjanduse arengujooni ja täht-
samaid autoreid.

9. VÄLISKIRJANDUS

Sophoklese "Kuningas Oidipus".*

W. Shakespeare'i loomingu ülevaade. "Hamlet".

Ülevaade J. W. Goethe loomingust.* "Faust" I, II osa
lõpp.

A. Kivi "Seitse venda".

V. Hugo "Jumalaema kirik Pariisis".

H. de Balzac'i loomingu ülevaade.* "Isa Goriot".

* Tärniga märgitud probleemide ja teoste tundmist nõu-
takse üliõpilaskandidaatidelt, kes astuvad erialale, kus tu-
leb sooritada kirjanduseksam nii kirjalikult kui ka suu-
liselt.

VÕÕRKEELED

Kõrgemasse õppeasutusse astujal peab olema võõrkeeles ettevalmistus järgmises ulatuses.

S u u l i n e k õ n e. Mõista võõrkeelset kõnet keskkoolis läbivõetud temaatika piirides, õigesti vastata küsimustele loetud teksti ulatuses ning vestelda temaatika piirides, mis vastab keskkooli programmile.

L u g e m i n e j a l o e t u d t e k s t i m õ i s t m i n e. Tunda lugemise reegleid ning õpitava võõrkeele grammatika aluseid; tunda sõnavara niisuguses ulatuses, et see võimaldaks aru saada keskmise raskusega võõrkeelsest tekstist (suuline tõlge arvestusega 1100 täheühikut akadeemilises tunnis; tõlkimisel lubatakse kasutada sõnas-tikku).

Häälendamise vilumust, sõnavara miinimumi valdamist, grammatika ja lugemise reeglite tundmist kontrollitakse teksti lugemise protsessis ja vestlustes eksamineeritavaga.

Ühe või teise grammatikareegli tundmist kontrollitakse loetava teksti valikanalüüsi või suuliselt formuleeritud reegli teel ainult sel juhul, kui eksamineeritav tegi vastuses vea.

Loetud teksti mõistmist kontrollitakse vastuste teel esitatud küsimustele ja valiktõlke teel.

I N G L I S E K E E L

MORFOLOGIA

1. **A r t i k k e l.** Üldreegliid artikli tarvitamise kohta.

2. **N i m i s õ n a.** Mitmuse moodustamine. Omastava käände vorm. Eessõna ja nimisõna ühendeid, mis väljendavad mõnede eesti keele käänete tähendust.

3. **O m a d u s s õ n a.** Võrdlusastme moodustamine (üldreegliid ja erijuhud).

4. **A s e s õ n a d.** Asesõnade liigid.

5. **A r v s õ n a.** Põhi- ja järgarvud.

6. P ö ö r d s õ n a. Pöördsõna isikulised vormid. Pöördsõnad do, be, have, would, should kui iseseisvad ja abiverbid. Verbi be tarvitamine köitmena (koopulana). Pöördsõnade be ja have modaalne tähendus. Abiverbid shall, will.

Modaalverbid can, may, must.

Reeglipäraseid verbid, millele Past Indefinite ja Past Participle moodustatakse ed-sufiksi abil. Järgmisi ebareeglipäraseid verbe tüüpe: go-went-gone; write-wrote-written.

Aegade süsteem Indefinite, Continuous, Perfect aktiivis.

Passiivi moodustamine. Verbeid tarvitamine vormides; Present, Past Future Indefinite Tense Passive Voice; Present, Past Continuous Tense Passive Voice; Present, Past Perfect Tense Passive Voice.

Käskiv kõneviis.

Verbi umbisikulised vormid: Infinitive, Present ja Past Participles, Gerund (lihtvormid). Nende funktsioon lauses.

7. M ä ä r s õ n a. Tähtsamad määrsõnad. Võrdlusastmed.

8. E e s s õ n a d. Tähtsamad eessõnad.

9. S i d e s õ n a. Tähtsamad rinnastavad ja alistavad sidesõnad.

10. S õ n a d e t u l e t a m i n e. Tähtsamad nimi-, omadus-, pöörd- ja määrsõnade tuletamise viisid. Tähtsamad sufiksiv ja prefiksiv.

SÜN-TAKS

L i h t l a u s e. Laiendamata ja laiendatud lause. Lause pealikmed. Aluse väljendamise viisid. Üeldise tüübid (liht- ja liitöeldis, pöördsõnaline ja nominaalne liitöeldis). Lause kõrvalliikmed. Sõnajärjestus jaatavas, küsi- ja eitavas lauses.

R i n d - j a p õ i m l a u s e. Tähtsamad kõrvallause tüübid.

MORFOLOGIA

1. A r t i k k e l. Määramata ja määratud artikkel.Üldreegliid nende tarvitamise kohta. Osalise artikli vormid ja tarvitamine.

2. N i m i s õ n a. Mitmuse ja naissoo moodustamine.

3. O m a d u s s õ n a. Mitmuse ja naissoo moodustamine. Võrdlusastmete moodustamine. Asesõnalised omadussõnad.

4. A r v s õ n a. Põhi- ja järgarvud.

5. A s e s õ n a. Isikulised asesõnad - iseseisvad ja sõltuvad; näitavad, omastavad, relatiivsed ja umbmäärased.

6. P ö ö r d s õ n a. Pöördsõnade avoir ja etre tarvitamine iseseisvate ja abiverbidena. Pöördsõna etre köitmena (koopulana). Pöördsõnade rühmitamine (kolm rühma); III rühma tähtsamad pöördsõnad: lire, écrire, pouvoir, vouloir, faire, devoir, aller.

Asesõnalised verbid. Indikatiivi põhilised ajad: Présent, Imparfait, Passé composé, Plus-que-parfait, Passé simple, Futur simple, Futur immédiat, Passé immédiat.

Pöördsõna Passif'i vorm järgmistes aegades: Présent, Passé composé, Passé, Impératif, Conditionnel présent.

7. M ä ä r s õ n a. Tähtsamate määrsõnade tarvitamine. Määrsõnade võrdlusastmed.

8. E e s s õ n a d. Tähtsamad eessõnad.

9. S i d e s õ n a. Tähtsamad rinnastavad ja alistavad sidesõnad.

10. S õ n a d e t u l e t a m i n e. Tähtsamad nimi-, omadus-, pöörd- ja määrsõnade tuletamise viisid. Tähtsamad sufiksids ja prefiksids.

SÜNTAKS

L i h t l a u s e. Laiendamata ja laiendatud lause. Aluse väljendamise viisid. Üeldise tüübid (pöördsõnaline ja nominaalne). Lause kõrvallikmed. Otsene ja pööratud sõnade järjekord lauses.

L a u s e r i n d ja l a u s e p õ i m. Kõige tarvitavamad kõrvallause tüübid.

MORFOLOGIA

1. A r t i k k e l. Artikli tarvitamise üldreegel.
2. N i m i s õ n a. Nimisõnade mitmuse moodustamine; nimisõnade käänamine.
3. O m a d u s s õ n a. Omadussõnade käänamine. Võrdlusastmete moodustamine (üldreeglid ja erijuhud).
4. A r v s õ n a. Põhi- ja järgarvud.
5. A s e s õ n a. Isikulised, omastavad, küsivad, siduvad ja näitavad asesõnad ning nende käänamine. Asesõnad man ja es.
6. P ö ö r d s õ n a. Abiverbid haben, sein, werden põhi- ja abiverbina. Pöörd sõna koopulana. Nõrga, tugeva ja ebareeglipärase pöördkonna põhivormid. Pöörd sõnad lahutamata ning lahutatavate eesliidetega. Modaalverbid. Reflektiivsed verbid.
- Verbide pööramine indikatiivi aktiivis ja passiivis: Präsens, Imperfekt, Perfekt, Plusquamperfekt, Futurum I, Imperativ.
7. M ä ä r s õ n a d. Tarvitatavamad määrsõnad, nende võrdlusastmed.
8. E e s s õ n a. Eessõnad, mis nõuavad daativi, akusatiivi, daativi ja akusatiivi, genitiivi.
9. S i d e s õ n a. Tarvitatavamad alistavad ja rinnastavad sidesõnad.
10. S õ n a d e t u l e t a m i n e. Tähtsamad nimi-, omadus-, pöörd- ja määrsõnade tuletamise viisid. Tähtsamad sufiks- ja prefiks- Liitsõnade tuletamine.

SÜNТАKS

L i h t l a u s e. Laiendamata ja laiendatud lause. Küsilauseid. Aluse väljendamise viisid. Õeldise tüübid: pöörd sõnaline liht- ja liitõeldis, nominaalne liht- ja liitõeldis (modaalverb + Infinitiv Aktiv ja Infinitiv Passiv; haben või sein + zu + Infinitiv). Lause kõrvallikmed. Sõnade järjekord lauses.

L a u s e r i n d j a l a u s e p ö i m. Kõige tarvitavamad kõrvallause tüübid.

Tegusõna käändelised vormid: Infinitiv, Infinitiv zu-ga ja ilma. Partizip I ja Partizip II (lühike ja täielik vorm).

ПРОГРАММА ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ
ДЛЯ ВЫПУСКНИКОВ ЭСТОНСКОЙ ШКОЛЫ

Русский язык

1. Имя существительное (род, число, склонение).
2. Имя прилагательное (согласование, склонение, степени сравнения).
3. Имя числительное (количественные, порядковые, сочетание числительных с существительными).
4. Глагол (время, наклонение, вид).
5. Местоимение (личное, притяжательное, указательное, склонение местоимений).
6. Причастие и деепричастие.
7. О месте наречий в предложении.
8. Согласование сказуемого с подлежащим.
9. Простое глагольное сказуемое.
10. Дополнение (прямое, косвенное).
11. Определение (согласованное, несогласованное).
12. Приложение.
13. Составное именное сказуемое.
14. Составное глагольное сказуемое.
15. Страдательное сказуемое.
16. Обстоятельства.
17. Причастный и деепричастный оборот.
18. Порядок слов в предложении.
19. Сложное предложение.
20. Прямая и косвенная речь.

Литературное чтение

1. Биография и творческий путь А. Пушкина.
2. Лирика А. Пушкина.
3. Роман Пушкина "Евгений Онегин".
4. Проза А. Пушкина.
5. Из жизни М. Ю. Лермонтова.

6. Лирика М. Лермонтова.
7. "Герой нашего времени" М. Лермонтова.
8. Биография И. С. Тургенева.
9. Отражение русской жизни 40-70-ых годов XIX века в творчестве И. Тургенева.
10. Из жизни Н. Некрасова.
11. Идеал революционера-борца в лирике Некрасова.
12. Жизненный и творческий путь Л. Толстого.
13. Повести Л. Толстого.
14. Роман Л. Толстого "Война и мир".
15. Биография А. П. Чехова.
16. Рассказы А. Чехова.
17. Жизненный путь А. Горького.
18. Раннее творчество А. Горького.
19. "Сказки об Италии" А. Горького.
20. "В. И. Ленин" А. Горького.
21. Жизнь и творчество В. В. Маяковского.
22. Тема родины и революции в лирике Маяковского.
23. Лирика С. А. Есенина.
24. Советская русская проза.
25. Советская русская поэзия.

х х х

Кроме того, поступающие на отделение русского языка и литературы должны выполнить лексико-грамматическое упражнение, а также прочитать и пересказать незнакомый текст.

N S V L I I D U A J A L U G U

I. ÜRGKOGUKONDLIK JA ORJANDUSLIK KORD

Ürgkogukondlik kord meie maa territooriumil. Vanimate inimeste asulapaigad. Kivi- ja luutöötlemise tehnika täiustamine. Üleminek sugukondlikule kogukonnale. Religiooni tekkimine. Põlluharijate ja karjakasvatajate sugukondlikud kogukonnad.

Metallitöötlemise algus meie maa territooriumil. Varandusliku ebavõrdsuse tekkimine. Ürgkogukondliku korra lagunemine. Ülemineku algus klassiühiskonnale ja riigile.

Orjanduslik kord kauges minevikus meie maa lõunaosas. Urartu riik ja tema kultuur. Sküüdid, nende ühiskondlik kord ja kultuur. Antiiksed linnriigid Musta mere põhjarannikul. Kesk-Aasia rahvad kauges minevikus.

Idaslaavlased kauges minevikus. Slaavlased - Euroopa põliselanikud. Idaslaavlaste asustus, nende tegevusalad, ühiskondlik kord, elu-olu ja uskumused.

II. FEODALISMI TEKKIMINE JA ARENEMINE

1. Vana-Vene feodaalriik keskusega Kiievis

Klasside ja riigi tekkimine idaslaavlastel (VIII-IX saj.). Künnipõllunduse levimine. Käsitöö arenemine. Naaberkogukond. Feodaalsuhete tekkimine. Vürstid ja družinnikud. Idaslaavlaste ühendamine Kiievi vürstide võimu alla. Andamite kogumine. Drevljaanide ülestõus.

Vana-Vene riik X saj. - XII saj. alguses. Kiievi vürstide sõjaretked. Võitlus välisvaenlastega. Ristiusu vastuvõtmine vürst Vladimir Svjatoslavitsi ajal; ristiusu klassiolemus. Jaroslav Tark. Vana-Vene riigi rahvusvahelised sidemed.

Talupoegade maade haaramine feodaalide poolt. Talupo-

gade-smerdide orjastamine. "Vene Õigus". Rahva ülestõusud. Vladimir Monomahh.

V a n a - v e n e r a h v a s j a t e m a k u l t u u r . K ä s i t ö ö k ö r g e a r e n e m i s t a s e . V a n a - v e n e a r h i t e k t u u r . R a h v a l o o m i n g (k a n g e l a s b ö l i i n a d) . K i r i . K r o o n i k a d . K o o l j a h a r i d u s .

Vana-vene rahva kujunemine. Vana-vene rahvas - ühine tüvi kolmele vennasrahvale: venelastele, ukrainlastele ja valgevenelastele. Vana-Vene riigi ajalooline tähtsus.

2. Feodaalne killustatus meie maa territooriumil

V a n a - V e n e r i i g i f e o d a a l n e k i l l u s t a t u s . F e o d a a l s e k i l l u s t a t u s e p ö h j u s e d . I s e s e i s v a t e v ü r s t i r i i k i d e t e k k i m i n e K i i e v i - V e n e m a a t e r r i t o o r i u m i l .

Tähtsamad feodaalsed vürstiriigid Vana-Venemaal: Vladimiri suurvürstiriik, Novgorodi feodaalne vabariik, Galiitsia-Voloõnia vürstiriik. Linnade kasv ja Vene maade feodaalse kultuuri tõus XII-XIII saj.

Esimesed andmed Moskva kohta. Vene maade ühendamispuudluste peegeldumine kroonikates ja kirjanduses. "Lugu Igori sõjaretkest".

T a g a - K a u k a a s i a j a K e s k - A a s i a X I - X I I I s a j . F e o d a a l s u h e t e k u j u n e m i n e A r m e e n i a , G r u u s i a j a A s e r b a i d ž a a n i t e r r i t o o r i u m i l . G r u u s i a t u g e v n e m i n e X I s a j . - X I I I s a j . a l g u s e n i .

Feodaalkord Kesk-Aasias. Horezmi tõus.

Kesk-Aasia ja Taga-Kaukaasia feodaalne kultuur; suured kultuuritegelased: Avicenna, Biruni, Sotha Rusthaveli, Nizami.

Islamiusu levik Kesk-Aasias ja Aserbaidžaanis, selle rahvavaenulik olemus.

V e n e r a h v a j a t e i s t e m e i e m a a r a h v a s t e v ö i t l u s m o n g o l i - t a t a r i s i s s e t u n g i v a s t u . T s i n g h i s - k h a a n i r i i g i k u j u n e m i n e . T s i n g h i s - k h a a n i v ä g e d e s i s s e t u n g m e i e m a a t e r r i t o o r i u m i l e . K e s k - A a s i a j a T a g a - K a u k a a s i a r a h v a s t e v ö i t l u s m o n g o l i - t a t a r i v a l l u t a j a t e g a .

Batu sõjaretk. Vene rahva kangelaslik vastupanu. Vene rahva osa Lääne-Euroopa rahvaste päästmisel mongoli-tatari vallutustest. Mongoli-tatari ike ja selle rasked tagajärjed. Vene rahva võitlus mongoli-tatari ikke vastu.

V e n e j a B a l t i k u m i rahvaste võitlus saksa ja rootsi feodaalidega. Baltikumi rahvad XII saj.-XIII saj. alguseni, nende tegevus ja ühiskondlik kord. Saksa rüütlite tung itta. Vene ja Baltikumi rahvaste ühine võitlus saksa rüütlite agressiooni vastu. Rootsi feodaalide hävitamine Neeva jõel. Aleksander Nevski. Saksa rüütlite purustamine vene vägede poolt Peipsi järvel.

U k r a i n a, V a l g e v e n e j a L e e d u rahvad võitluses sõltumatuse eest. Leedu suurvürstiriigi tekkimine. Venemaa läänepoolsete alade haaramine poola ja leedu feodaalide poolt. Teutooni ordu rüütlite pealetung, Grünwaldi lahing ja selle ajalooline tähtsus.

3. Tsentraliseeritud Vene riigi kujunemine ja tugevnemine

T s e n t r a l i s e e r i t u d V e n e riigi kujunemise eeldused. Kirde-Venemaa elanikkonna kasv. Põllumajanduse ja käsitöö taastamine ja arenemine. Linnade kasv. Sidemete arenemine Vene maade vahel.

Feodaalse ekspluateerimise tugevnemine; klassivõitluse teravnemine. Vajadus kaitsta maad välisohu eest.

T s e n t r a l i s e e r i t u d V e n e riigi kujunemine ja mongoli-tatari ikke kukutamine. Moskva vürstiriigi tõus. Kulikovo lahing; Dimitri Donskoi.

Vene maade ühinemine Moskva ümber. Novgorodi liitmine. Mongoli-tatari ikke kukutamine. Pärissorjuse juriidilise vormistamise algus. Ivan III.

Ühtse Vene riigi kujunemise ajalooline tähtsus ja iseärasused, tema paljurahvuseline koosseis.

V e n e m a a XVI sajandil. Bojaarid ja mõisnikud. Aadlike tugevnemine. Feodaalse killustatuse jäänused. Kirik-suurfeodaal, valitsevate klasside tugi. Klassivõitlus. Riigi-

võimu tugevnemine Ivan IV ajal. Bojaaride duuma. Maakogud. Prikaasid. Opritsina ja selle tagajärjed. Feodaalide võimu tugevnemine talupoegade üle. Jüripäeva kaotamine. Volgamaa ja Lääns-Siberi ühendamine Venemaaga. Võitlus väljapääsu eest Balti merele. Liivi sõda.

K u l t u u r i arenemine XV-XVI saj. Moskva - vene kultuuri keskus. Vene maalikunst (Andrei Rubljov). Uue Kremli ehitamine Moskvas. Vene ehituskunst. Metallivalu (Andrei Tšohov). Trükikunst (Georgi Skorina, Ivan Fjodorov). Suuline rahvalooming, rahva elu ja feodaalse rõhumise vastase protesti kajastumine rahvaloomingus.

4. Venemaa XVII sajandi alguses

T a l u r a h v a s õ d a XVII sajandi alguses. Talupoegade ja linnakehvikute olukord. Talupoegade ülestõusud. Ülestõusnute sõjakäik Ivan Bolotnikovi juhtimisel Moskva vastu. Ülestõusu lüüasaamine ja julm arveteõidendamine ülestõusnutega.

V e n e r a h v a võitlus poola ja rootsi vallutajate vastu XVII saj. alguses. Poola ja rootsi feodaalide siseting Venemaale. Moskva vallutamine poola feodaalide poolt. Rahva maakaitsevägi K. Minini ja D. Požarski juhtimisel. Moskva vabastamine ja vallutajate väljaajamine.

5. Vene riigi majanduslik ja poliitiline arenemine XVII sajandil

V e n e m a a majanduslik- ja poliitiline arenemine XVII saj. Talu- ja mõisamajandus. Mõisamajanduse põhijooned. Väikekaubatootmise arenemine. Linnakäsitöö ja manufaktuurid. Linnade ja kaubanduse kasv. Ülevenemaalise turu kujunemise algus. Kapitalistlike suhete tekkimine.

Tsaariisevalitsuse tugevnemine. Talupoegade täielik pärisorjastamine. Kirikulõhe. Linna ja küla rahvahulkade rõhumise kasv. Ülestõusud linnades XVII saj.

U k r a i n a ja **V a l g e v e n e** rahva vabadusvõitlus. Ukraina taasühinemine Venemaaga. Ukraina ja valge-

vene talupoegade rõhumine poola feodaalide ja katoliku kiriku poolt. Ukraina rahva vabadusvõitlus Bogdan Hmelnitaki juhtimisel 1648.-1654. a. poola feodaalide vastu. Rahvaliidumine Valgevenemaal. Vene rahva abi ukraina ja valgevene rahvale. Perejaslavi raada. Ukraina taasühinemine Venemaaga ja selle progressiivne tähtsus.

T a l u r a h v a s õ d a Stepan Razini juhtimisel. Talurahvasõja põhjused ja algus. Ülestõusnute nõudmised. Talurahvasõja käik; Doni kasakate ning Ukraina ja Volgamaa linnakehvikute osavõtt sellest. Kirik võitluses talupoegade ülestõusudega, XVII sajandi rahvaülestõusude lüüasaamise põhjused ja nende ülestõusude tähtsus.

S i b e r i r a h v a d XVII saj. Siberi elanikkond. Majanduse arenemine ja Siberi rahvaste ühiskondlik kord XVII saj. alguses. Dežnevi ekspeditsioon. Vene maadeuurijate ja meresõitjate suured geograafilised avastused Idas. Siberi ja Kaug-Ida asustamine venelaste poolt. Siberi Venemaaga liitmise progressiivne tähtsus.

V e n e k u l t u u r i arenemine XVII saj. Vene linn XVII saj. Puu- ja kiviarhitektuur. Tööraha ja valitsevate klasside elu-olu. Suuline rahvalooming. Satiiriliste jutustuste feodalismi- ja kirikuvastane suunitlus. Teaduse ja tehnika arenemine. Kiriku võitlus ilmalike teadmiste ja rahvakunsti leviku vastu. Kool ja haridus XVII saj. Kultuurisidemete tugevnemine Lääne-Euroopaga.

6. Feodaalse Venemaa edasiarenemine

Venemaa impeeriumi kujunemine

V e n e m a a XVII ja XVIII sajandi vahetusel. Venemaa sise- ja rahvusvaheline olukord XVII saj. lõpul. Venemaa mahajäämus eesrindlikest Euroopa maadest, kus kodanlik revolutsioon oli võidu saavutanud (Holland, Inglismaa). Sisemiste ümberkorralduste eeldused ja merele väljapääsu vallutamise paratamatus. Peeter I.

P õ h j a s õ d a. Sõja algus. Regulaararmee ja laevastiku loomine. Peterburi rajamine. Sõjategevus Eesti alal.

Poltaava lahing.Vene laevastiku võidud. Nystadi rahu. Eesti, osa Lätimaa ja teiste Baltimaade alade ühendamine Venemaaga.

Riigi majanduslik arenemine ja reformid XVIII sajandi esimesel veerandil. Rahva ülestõusud. Manufaktuuride ja kaubanduse arenemine. Rahvahulkade ekspluateerimise järsk tugevnemine. Talupoegade võitlus pärisorjusliku rõhumise vastu. Ülestõus K. Bulavini juhtimisel. Reformid riigi valitsemises. Kiriku muutumine isevalitusliku riigiaparaadi osaks.

Kultuur ja haridus XVIII saj. esimesel veerandil. Ilmaliku kooli tekkimine. Loodusteaduste ja tehniliste teaduste arenemine. Teaduste Akadeemia asutamine. Muudatused aadlike elu-olus. Peeter I reformide klassiiseloos.

Venemaal XVIII sajandi esimesel veerandil toimunud ümberkorralduste ajalooline tähtsus.

Venemaal XVIII sajandi keskel. Aadli eesõiguste kasv XVIII saj. keskel. Paleepöörded ja nende klassiolemus. Venemaa osavõtt Seitsmeaastasest sõjast.

III. FEODALISMI LAGUNEMISE ALGUS.

KAPITALISTLIKE SUHETE ARENEMINE VENEMAAL

Pärisorjusliku majanduse lagunemise algus. Kapitalistlike manufaktuuride, sise- ja väliskaubanduse arenemine. Teoorjuse ja obroki kasv. Pärisorjusliku majanduse laostumine.

Talurahvasõda J. Pugatšovi juhtimisel. Talurahvasõja põhjused. Talupoegade, Volgamaa rahvaste ja Uraali mäetöölaliste ülestõus. Jemeljan Pugatšov. Ülestõusu lüüasaamise põhjused ja tähtsus.

Aadlike võimu tugevnemine Katariina II ajal. Pärisorjusliku korra õitseng.

Vene-Türgi sõjad XVIII saj.teisel poolel. Vene-Türgi sõdade põhjused. Vene vägede võidud P. A. Rumjantsevi ja A. V. Suvorovi juhtimisel. Izmaili piiramine ja vallutamine. A. V. Suvorovi "Võitmise teadus", Mus-

ta mere laevastiku võidud F. F. Ušakovi juhtimisel. Vene-Türgi sõdade tulemused.

Ts a r i s m v ö i t l u s e s P r a n t s u s e k o d a n l i k u r e v o l u t s i o o n i g a. Kodanlik revolutsioon Prantsusmaal, selle tähtsus. Tsarism võitluses Prantsuse kodanliku revolutsiooni mõjude vastu ühiskondlikule liikumisele Venemaal ja Lääne-Euroopas.

Tsarismi osavõtt Poola jagamisest. Paremkalda Ukraina, Valgevenemaa ja Leedu liidendamine Venemaaga.

T s a r i s m i o s a v ö t t s ö d a d e s t k o d a n l i k u P r a n t s u s - m a a g a X V I I I s a j. lõpul. Tsarismi osavõtt kodanliku Prantsusmaa vastasest koalitsioonist. Admiral F. F. Ušakovi eskaardi tegevus Vahemerel; Vene armee Itaalia- ja Šveitsi sõjaretked A. V. Suvorovi juhtimisel. Vene sõjakunsti areng XVIII sajandi teisel poolel.

V e n e m a a k u l t u u r X V I I I s a j a n d i k e s k e l j a t e i s e l p o o l e l. Teaduse ja hariduse arenemine. Suur vene teadlane M. V. Lomonossov. Moskva ülikooli asutamine. Vene leiutajad: I. I. Polzunov, I. P. Kulibin. Arhitektuuri arenemine (B. Rastrelli, V. I. Bazenov, M. F. Kazakov). Vene maalikunstnikud (D. G. Levitski, V. L. Borovikovski, I. P. Argunov), skulptorid (F. I. Šubin). Vene teater (F. Volkovi teater, pärisorjad-näitlejad).

E s i m e n e r e v o l u t s i o o n i l i n e ü l e s - k u t s e v ö i t l u s e k s p ä r i s o r j u s e j a i s e v a l i t s u s e v a s t u. Tsarism ja pärisorjus - peamised takistused maa arenemisele. A.N.Radištšev ning tema võitlus pärisorjuse ja isevalitsuse vastu. Katariina II arveteõlendamine Radištševiga.

IV. FEODAAL-PARISORJUSLIKU SÜSTEEMI LAGUNEMINE JA KRIIS VENEMAAL TSARISMIVASTASE REVOLUT- SIOONILISE VÖITLUSE AIGUS

1. Venemaa XIX sajandi alguses. 1812. a. isamaasõda ja selle ajalooline tähtsus

V e n e m a a X I X s a j a n d i a l g u s e s. Venemaa rahvusvaheline olukord. Tsarismi sise- ja välispoliitika.

Soome ühendamine Venemaaga. Bessaraabia ühendamine.

N a p o l e o n i a r m e e sissetung Venemaale ja isamaasõja algus. Prantsuse kodanluse vallutuslikud eesmärgid. Napoleoni plaanid maailma valitsemiseks. Prantsuse armee sissetung. Vene vägede taandumine. Rahvasõja algus. Maakaitseväe moodustamine. Vene rahva kangelaslikkus, mehisus ja vastupidavus võitluses Napoleoni armee sissetungiga. Ukraina, Valgevene ja teiste Venemaa rahvaste osavõtt võitlusest prantsuse vallutajate vastu.

N a p o l e o n i a r m e e purustamine Vene vägede poolt M. I. Kutuzovi juhtimisel. Borodino lahing, selle ajalooline tähtsus. Moskva süütamine ja rüüstamine. Partisani liikumise tugevdamine. Vene armee vastupealetung. M. I. Kutuzov. Napoleoni armee purustamine.

Vene armee 1813.-1814. a. välismaasõjaretk ja Napoleoni impeeriumi purustamise progressiivne tähtsus. Tsaarismi reaktioonilised eesmärgid.

Vene rahva 1812. a. isamaasõjas saavutatud võidu ajalooline tähtsus.

2. Aadlietapi algus Venemaa vabadusliikumises.

Dekabristide ülestõus

P ä r i s o r j u s e v a s t a s e ühiskondlik-poliitilise liikumise tõus. Dekabristid. Aleksander I reaktiooniline sisepoliitika. Võitlus pärisorjuse ja isevalitsuse vastu kui ühiskondlik-poliitilise liikumise põhiküsimus alates XVIII sajandi lõpust. Dekabristide revolutsiooniliste vaadete kujunemine. Dekabristide salauhingud. P. Pesteli "Vene Õigus" ja N. Muravjovi "Konstitutsioon".

D e k a b r i s t i d e ülestõus ja selle ajalooline tähtsus. Dekabristide ülestõus Peterburis. Tšernigovi polgu ülestõus Ukrainas. Tsaarismi arveteõindamine dekabristidega. V. I. Lenin dekabristide ülestõusu ajaloolisest tähtsusest.

3. Taga-Kaukaasia rahvad XIX sajandi esimesel kolmandikul

Taga-Kaukaasia rahvaste olukord XIX saj. alguses. Gruusia vabatahtlik ühinemine Venemaaga. Põhja-Aserbaidžaan, Ida-Armeenia liitmine Venemaaga. Tsaarismi koloniaalpoliitika. Taga-Kaukaasia rahvaste vene rahvale lähenemise progressiivne tähtsus.

4. Pärissorjusliku süsteemi kriis, revolutsioonilis-demokraatliku ideoloogia tekkimine Venemaal

Kapitalistlike suhete arenemine Venemaal XIX sajandi teisel kolmandikul. Tööstusliku pöörde algus Venemaal, selle iseärasused. Kapitalistlikud vabrikud. Vabapalgalise töö kasv. Kapitalismi sisetus põllumajandusse. Sise- ja väliskaubanduse edasiarenemine. Pärissorjusliku majanduse kriis.

Muudatused ühiskonna klassikoosseisus. Talurahva kihistumise tugevnemine. Linnade ja linnelaulike arvu kasv.

Pärissorjus - maa arenemise peamine pidur.

Tsaarismi reaktsiooniline sise- ja välispoliitika. Klassivõitluse teravnemine. Nikolai I püüe kindlustada aadli olukorda. Poliitika talurahvaküsimuses. Klassivõitluse teravnemine; talurahvaliikumine, rahutused armees ja sõjaväelistes asulates.

Tsaarismi osavõtt revolutsioonilise liikumise vastasest võitlusest Euroopas. Tsaarism - Euroopa sandarm. Venemaal eesrindlikud inimesed - välismais revolutsioonilise liikumise liitlased.

Ühiskondlik liikumine XIX sajandi 30-50-ndatel aastatel ja tsaarismi võitlus selle vastu. Revolutsioonilised ringid.

Läänlased ja slavofiilid. Pärissorjusliku korra ja isevalitsusevastase võitluse tugevnemine. Revolutsioonilis-demokraatliku ideoloogia tekkimine Venemaal (V. G. Belinski, A. I. Herzen, T. G. Sevtšenko). Utopistliku sotsialismi ideed Venemaal. Petrasevškilased. Venemaa eesrindlike inimeste

võitlus religiooni ja kiriku vastu. Nikolai I võitlus ühis-
kondlik-poliitilise liikumisega Venemaal.

K a u k a a s i a r a h v a d X I X s a j a n d i
k e s k e l. Kaukaasia rahvaste olukord. Kaukaasia mägirah-
vaste kolonialismivastane liikumine. Šamil. Mägirahvaste üles-
tõusu ärakasutamise katse Türgi ja Inglismaa poolt. Kaukaasia
Venemaa koosseisu lülitamise progressiivne tähtsus.

K r i m m i s õ d a. "Ida-küsimus" ja selle teravne-
mine XIX sajandi keskel. Krimmi sõda, selle käik. Silmapais-
tev Vene laevastikujuht P. S. Nahhimov. Sevastopoli kange-
laslik kaitsmine. Tsaari-Venemaa lüüasaamise põhjused. Vene-
maa lüüasaamise sisepoliitiline ja rahvusvaheline tähtsus.

5. Venemaa kultuur XIX sajandi esimesel poolel

Tsarismi reaktsiooniline poliitika kultuuri alal. Kool,
hariduse seisuslik iseloom. Vene teaduse saavutused (N. I.
Lobatševski, N. I. Pirogov, Antarktise avastamine). V. G. Be-
linski ja A. I. Herzeni revolutsioonilis-demokraatlike idee-
de mõju eesrindliku kultuuri arenemisele. Realism ja vaba-
dusideed vene eesrindlikus kirjanduses ja kunstis, nende ühis-
kondlik tähtsus. Arhitektuuri (A. N. Voronihhin, A. D. Zah-
harov, K. I. Rossi), maalikunsti (K. P. Brüllow, A. G. Venet-
sianov, P. A. Fedotov), muusika (M. I. Glinka) ja teatri (M.
S. Štšepkin) arenemine.

Venemaa rahvaste kultuuri arenemine (T. Ševtšenko,
V. Dunin-Martsinkevitš, A. Tšavtšavadze, H. Abovjan, M. Ahhundov).
Tsarismi püüe takistada rõhutatud rahvaste kultuuri arenemist.

V. KAPITALISMI VÕIDULEPÄÄS VENEMAAL. VENE
VABADUSLIIKUMISE REVOLUTSIOONILIS-DEMO-
KRAATLIK ETAPP. PROLETAARSE ETAPI ALGUS
VENEMAA VABADUSLIIKUMISES

1. XIX sajandi 60-ndate aastate kodanlikud reformid

Pärisorjuse kaotamise põhjuste d, 1859.-1861. a. revolutsiooniline situatsioon. Pärisorjusliku süsteemi kriisi teravnemine ja kapitalistlike suhete arenemine. Massiline pärisorjusevastane liikumine.

Võitlus pärisorjuse pooldajate ning liberaalide leeri ja demokraatliku leeri vahel. Revolutsioonilis-demokraatliku ehk raznošinnetsite etapi algus revolutsioonilises liikumises. N. G. Tšernõševski - vene revolutsiooniliste demokraatide juht 50-ndate aastate lõpul ja 60-ndate aastate alguses.

Pärisorjuse kaotamine Venemaal. 1861. aasta 19. veebruari määrus. 1861. a. reformi kodanlik olemus ja pärisorjuslikud jooned. Mõisnike suurmaavalduste säilitamine - mõisnike ja tsarismi võimu alus. Talupoegade võitlus mõisnike "vabaduse" vastu. 1863. a. ülestõus Poolas, Leedus ja Valgevenemaal.

Revolutsionääride-demokraatide tegevus 60-ndatel aastatel.

Muudatused Venemaa ühiskondlik-poliitilises korras 1864.-1874. a. kodanlike reformide tulemusena. V. I. Lenin XIX sajandi 60-ndate aastate reformide ajaloolisest tähtsusest.

2. Kapitalismi arenemine ja tööstusproletariaadi
kujunemine Venemaal (XIX sajandi 60-90-ndad
aastad)

Kapitalismi arenemine reformijärgsetel aastatel. Kapitalismi arenemine põllumajanduses reformijärgsetel aastatel. Pärisorjuse igandite mõju maal talupoegade ja mõisamajandusele. Orjastavad maa-

rendi vormid (teorent, pooleterarent). Talupoegade kihistumise tugevnemine ja massiline laostumine.

Kapitalismi arenemine tööstuses; tööstuslik pööre. Vabrikutööstuse kasv. Uute tööstuskeskuste tekkimine. Raudteede ehitamine. Siseturu laienemine. Venemaa tehnilis-majanduslik mahajäämus. Väliskapitali sissetung Venemaale.

Kodanluse ja tööstusproletariaadi kujunemine.

K e s k - A a s i a ü h e n d a m i n e V e n e m a a g a. Kesk-Aasia rahvad XIX sajandi keskel. Tsarismi koloniaalpoliitika. Lõuna-Kasahstani, Kirgiisia, Usbekistani, Tadžikistani ja Turkmeenia ühendamine Venemaaga. Rõhitud rahvaste lähenemine vene rahvale. Kesk-Aasia ja Kasahstani rahvaste liitumine vene rahva revolutsioonilise võitlusega. Kasahstani ja Kesk-Aasia rahvaste Venemaaga ühendamise progressiivne tähtsus.

S i b e r j a K a u g - I d a X I X s a j a n d i l. Uute maade asustamine venelaste poolt. Majanduse areng. Uute linnade rajamine (Habarovsk, Vladivostok jt.). Siberi ja Kaug-Ida rahvaste olukord. Eesrindliku vene kultuuri progressiivne mõju. G. I. Nevelskoi ekspeditsioon. Aiguni (1858) ja Pekingi (1860) lepingud Vene-Hiina riigipiiri kindlaksmääramisest piki Amuuri ja Ussuuri jõge.

V e n e - T ü r g i s õ d a 1877.-1878. a. Vene ühiskonna eesrindlike ringkondade abi lõunaslaavlaste vabadusliikumisele. Sõja põhjused, käik ja tulemused. Venemaa osa Bulgaaria, Rumeenia ja teiste Balkani maade vabastamisel Türki ikkest. Balkani rahvaste ja Venemaa rahvaste vaheliste sõbralike sidemete tugevnemine.

R e v o l u t s i o o n i l i n e n a r o d n i k l u s 70-ndatel aastatel ja 80-ndate aastate alguses. "Rahva sekka minok", "Maa ja Vabadus", "Rahva Tahe". Revolutsiooniliste narodnikute kangelasikkus ja mehisus võitluses isevalitsusega (A. Zeljabov, S. L. Perovskaja, N. I. Kibaltšits). Revolutsioonilise narodnikluse põhiideed, tema side varasema revolutsioonilise liikumisega riigis. Narodnikluse vead. Revolutsioonilise narodnikluse liitamine; tema teened Vene vabadusliikumises. V. I. Lenin revolutsioonilistest narodnikutest.

T ö ö l i s l i i k u m i n e 70-80-ndatel aastatel ja marksismi levimine Venemaal. Töölisklassi olukord Venemaal. Töölisingid ja esimesed töölisorganisatsioonid; "Lõuna-Venemaa Töölisühing", "Põhja-Venemaa Töölisühing". Esimesed vene töölised-revolutsionäärid - P. Aleksejev, S. Halturin, V. Gerassimov, P. Moissejenko, V. Obnorski, nende kangelaslikkus ja mehisus. 70-80-ndate aastate streigid. 1885. a. streik Orehhovo-Zujevos, selle tähtsus.

80-ndate aastate poliitiline reaktsioon.

Marksismi ideede tungimine Venemaale. Marxi ja Engelsi side vene revolutsionääridega. I Internatsionaali Vene sektsioon. Esimene vene marksistlik rühm "Töö Vabastus". G. V. Plehhanov - silmapaistev marksismi propagandist Venemaal. Esimesed marksistlikud ringid Venemaal.

3. Vabadusliikumise proletaarse etapi algus Venemaal

Töölisliikumise kasv 90-ndatel aastatel. V. I. Lenini revolutsioonilise tegevuse algus. Narodnikluse ideeline purustamine V. I. Lenini poolt. Töölisklassi ja talurahva liidu leninlik idee. V. I. Lenini võitlus sotsialismi ühendamise eest töölisliikumisega. Peterburi "Töölisklassi Vabastusvõitluse Liit", selle ajalooline tähtsus. V. I. Lenini kaasvõitlejad. V. I. Lenin - K. Marxi ja Fr. Engelsi revolutsioonilise õpetuse geniaalne jätkaja. VSDTP I kongress, selle ajalooline tähtsus.

4. Venemaa kultuur XIX sajandi 60-90-ndatel aastatel ja selle tähtsus

Kultuuri arenemise ajaloolised tingimused pärast pärisorjuse kaotamist. Revolutsioonilis-demokraatliku liikumise tõus Venemaal - eesrindliku vene kultuuri õitsengu alus XIX sajandi teisel poolel. Vene kirjanduse ühiskondlik tähtsus. Demokraatliku ja reaktsioonilise suuna võitlus vene kultuuris. Vene teaduse ja tehnika saavutused (D. I. Mendelejev, I. M. Setšenov, P. N. Jablotškov, A. S. Popov). Peredvižnikud (I. N. Kramskoi, V. G. Perov, V. I. Surikov, I. J. Repin).

Muusika ("Võimas rühm", P. I. Tšaikovski).

Tööraha ja valitsevate klasside elu-olu reformijärgsel Venemaal.

Venemaa rahvaste kultuuri arenemine (I. Franko, I. Tšavtšavadse, J. Rainis, Abai Kunanbajev). Eesrindliku vene kultuuri tähtsus Venemaa rahvaste kultuuri arenemisele. Tsarism ja kirik - eesrindliku kultuuri lämmatajad.

Eesrindliku vene kultuuri maailmaajalooline tähtsus.

VI. IMPERIALISMIPERIOOD - KAPITALISMI KÕRGEIM JA VIIMANE STAADIUM. PROLETAARNE ETAPP VABAS- TUSLIIKUMISES JA ÜLEMÄAILMSE REVOLUTSIOONILI- SE LIIKUMISE KESKUSE KANDUMINE VENEMAALE

1. Venemaa astumine imperialismiperioodi. Venemaa - leninismi kodumaa

Venemaa sotsiaal-majanduslik arenemine XIX-XX sajandi vahetusel. 1890-ndate aastate majandusliku tõusu tulemused. 1900-ndate aastate majanduskriis Venemaal. Üleminek imperialismile. Venemaa majanduse iseärasused.

Venemaa klassistruktuur ja poliitiline kord XX sajandi alguseks.

Sotsiaal-majanduslike ja poliitiliste vastuolude teravnemine riigis.

Revolutsioonilise kriisi küpsimine riigis XX sajandi alguses. Marksistlik-proletaarse partei loomine Venemaal. Töölisklassi olukord ja töölisliikumise tõus. Töölisliikumise üleminek majanduslikelt streikidelt poliitilistele streikidele ja demonstratsioonidele. Obuhhovi kaitsmine. Üldstreik Lõuna-Venemaal.

Talurahva olukord ja talurahvalikumine.

Proletariaadi revolutsioonilise partei loomise leninlik plaan. Leninliku "Iskra" võitlus oportunisti vastu, proletariaadi hegemoonia eest revolutsioonilises liikumises; ajalehe

"Iskra" osa uut tüüpi proletaarse partei loomisel. "Iskra" agendid.

VSDTP II kongress. Töölisklassi partei revolutsioonilise programmi vastuvõtmine kongressi poolt. V.I. Lenini võitlus revolutsioonilise sotsiaaldemokraatia organisatsiooniliste printsiipide eest. Leninliku enamuse võit oportunistliku vähemuse üle. Bolševismi tekkimine. Bolševike partei - uut tüüpi partei. VSDTP II kongressi maailmaajalooline tähtsus.

Revolutsioonilise kriisi küpsemine riigis.

2. 1905.-1907. aasta revolutsioon Venemaal - imperialismiajastu esimene rahvarevolutsioon

V e n e - J a a p a n i s õ d a. Vene-Jaapani sõja põhjused, iseloom ja käik. Port-Arturi kaitsmine. Venemaa erinevate klasside suhtumine sõjasse. Portsmouth'i rahu. Tsaaririik - Venemaa lüüasaamine.

E s i m e s e V e n e r e v o l u t s i o o n i a l g u s. Revolutsiooni põhjused. Tööliste rahuliku demonstratsiooni tulistamine 9. jaanuaril 1905. a. Protestiststreigid riigis.

Kodanlik-opotsitsiooniline liikumine. Tsaarism võitluses revolutsiooniga.

VSDTP III k o n g r e s s Vene revolutsiooni iseloomust, liikumapanevatest jõududest ja perspektiividest; VSDTP III kongress relvastatud ülestõusust.

Bolševike ja menševike printsiipiaalsed lahkhelid revolutsiooni põhiküsimustes. Bolševikud - järjekindlad ja kartmatud võitlejad rahva huvide eest, revolutsiooni võidu eest.

Revolutsioonilise võitluse kasvamine 1905. a. suvel. Ivanovo-Voznessenski kangrute streik, talurahvaliikumine; ülestõus soomuslaeval "Potjomkin". Töölisklassi ja talurahva liidu kujunemine.

T ö ö l i s t e s a a d i k u t e n õ u k o g u d. Revolutsiooni kõrgpunkt. Oktoobrikuu poliitiline üldstreik. Tööliste saadikute nõukogud kui rel-

vastatud ülestõusu organid, uue revolutsioonilise võimu võr-
sed. Tsaari 17. oktoobri manifest. Kodanlike parteide asuta-
mine. Talurahva ülestõusud 1905. a. sügisel.

Relvastatud ülestõusu ettevalmistamine bolševike poolt.
Relvastatud ülestõus Moskvas ja teistes linnades. Ülestõusu
ajalooline tähtsus ja õppetunnid.

V e n e m a a r õ h u t u d r a h v a s t e r a h-
v u s l i k v a b a d u s l i i k u m i n e 1905.-1907.a.
Rahvuslik rõhumine tsaari-Venemaal ja revolutsioonilise va-
badusliikumise tõus vene proletariaadi juhtimisel. Vene ja
teiste meie maa rahvaste töötavate hulkade ühine võitlus
ühise vaenlase - tsarismi vastu.

R e v o l u t s i o o n i t a a n d u m i n e. Revo-
lutsiooniline võitlus 1906.-1907. a., I ja II Riigiduuma
klassikoosseis ja poliitika. 3. juuni riigipööre.

E s i m e s e V e n e r e v o l u t s i o o n i
l ü ü a s a a m i s e p õ h j u s e d j a m a a i l m a -
a j a l o o l i n e t ä h t s u s. V. I. Lenini teos "Et-
tekanne 1905. aasta revolutsiooni kohta".

3. Venemaa kahe kodanlik-demokraatliku revolutsioo-
ni vahelisel perioodil (1907. a. - veebruar 1917. a.)

3. J u u n i m o n a r h i a. Poliitiline reaktsioon
riigis. Mõisnike ja kodanluse kontrrevolutsiooniline blokk.
Stolõpini agraarreform ja selle tagajärjed. Imperialismi
edasine arenemine Venemaal. Venemaa suhteline tehnilis-ma-
janduslik mahajäämus ja tema sõltuvuse suurenemine arenenud
kapitalistlikest riikidest. Venemaa majandusliku arenemise
tulemused Esimese maailmasõja eelõhtuks.

T ö ö l i s l i i k u m i n e r e a k t s i o o n i -
a a s t a t e l. Kapitalistide pealetung tööliklassile. Bol-
ševikud reaktsioonaaastatel; bolševike võitlus likvidaatori-
te, otzovistide, trotskistide vastu, partei säilitamise ja
kindlustamise eest.

R e v o l u t s i o o n i l i s e l i i k u m i s e
u u s t õ u s. Streigivõitluse kasv. Leena veresaun. Töö-
liste ja talurahva massiline revolutsiooniline liikumine ja

selle põhjused. Bolševikud rahvahulkade revolutsioonilise võitluse eesotsas. Partei Praha konverentsi tähtsus. Bolševistlik ajaleht "Pravda". Bolševikud IV Riigiduumas.

Bolševike võitlus tsarismi suurriikliku poliitika ja kodanliku natsionalismi vastu, võitleva tööliiklasi internatsionaalse ühtsuse eest. Rahvusküsimuse leninlik programm.

V. I. Lenini artikkel "Tööliiklass ja rahvusküsimus".
Revolutsiooniline liikumine sõja eelõhtul.

V e n e m a a k u l t u u r i m p e r i a l i s m i a j a s t u I. Võitluse teravnemine kahe kultuuri - rahvahulkade huve ja püüdlusi kajastava eesrindliku demokraatliku kultuuri ja valitsevate klasside reaktsioonilise kultuuri vahel. Demokraatliku suuna arenemine seoses revolutsioonilise liikumise kasvuga. Proletaarse kirjanduse tekkimine ja arenemine, selle ühiskondlik tähtsus. Vene teatrikunst XIX sajandi lõpul ja XX sajandi alguses; Moskva Kunstiteater. Eesrindliku vene kultuuri mõju Venemaa rahvaste kultuuri arenemisele. Tsarismi rahvavaenulik poliitika hariduse alal. Reaktsiooni pealetung ideoloogia valdkonnas pärast esimese Vene revolutsiooni lüüasaamist. Võitlus progressiivse maailmavaate võidulepääsu eest vene teaduses (K. A. Timirjazev, I. I. Metšnikov, N. E. Žukovski, K. E. Tsiolkovski, I. P. Pavlov), kirjanduses ja kunstis.

Leninism - vene ja maailma kultuuri kõrgeim saavutus.

V e n e m a a o s a v õ t t E s i m e s e s t m a a i l m a s õ j a s t. Tsaari-Venemaa imperialistlikust sõjast osavõtu põhjused. Sõjategevuse käik Ida-(Vene) rindel; Idarinde osa Saksa sõjaplaanide nurjaajamises. V. I. Lenini artikkel "Suurvenelaste rahvuslikust uhkusest".

Erinevate klasside ja parteide suhtumine sõjasse. Bolševike võitlus sotsiaalsõvinismi vastu, imperialistliku sõja kodusõjaks muutmise eest. Sõja mõju Venemaa majanduslikule ja poliitilisele olukorrale. Riiklik-monopolistlik kapitalism Venemaal. Tsaariarmee lüüasaamine ja selle põhjused.

V. I. Lenini sotsialistliku revolutsiooni teooria tähtsus. Revolutsioonilise situatsiooni kasv riigis.

4. Kodanlik-demokraatlik Veebruarirevolutsioon

T s a r i s m i k u k u t a m i n e . Klassijõudude paigutus Veebruarirevolutsiooni eelõhtul. Ülestõus Petrogradis ja tsarismi kukutamine. Veebruarirevolutsiooni põhjused, iseloom ja liikumapanevad jõud, tema kiire võidu põhjused.

K a k s i k v õ i m . Tööliste ja soldatite saadikute nõukogude tekkimine. Kodanliku Ajutise Valitsuse loomine. Menševike ja esseeride kokkuleplik poliitika. Kaksikvõimu klassiolemus ja tema tekkimise põhjused. V.I.Lenini artikkel "Kaksikvõimust".

Vene teise kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ajalooline tähtsus.

VII. SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOBRIREVOLUTSIOONI VÕIT JA SOTSIALISMI ÜLESEHTAMINE NSV LIIDUS

1. Venemaa üleminekuperioodil kodanlik-demokraatlikult revolutsioonilt sotsialistlikule revolutsioonile

K o d a n l i k - d e m o k r a a t l i k u r e v o l u t s i o o n i ü l e k a s v a m i n e s o t s i a l i s t l i k u k s r e v o l u t s i o o n i k s k a k s i k v õ i m u t i n g i m u s t e s . Olukord riigis pärast Veebruarirevolutsiooni. Sotsialistliku revolutsiooni ajalooline seaduspärasus ja möödapääsmatus riigis, tema majanduslikud ja poliitilised eeldused. Venemaa - vastuolude sõlmpunkt ja nõrk lüli maailma imperialismi süsteemis.

V. I. Lenini Aprilliteesid ("Proletariaadi ülesannetest käesolevas revolutsioonis") - konkreetne plaan üleminekuks kodanlik-demokraatlikult revolutsioonilt sotsialistlikule revolutsioonile. V. I. Lenin revolutsiooni rahuliku arenemise võimalustest.

Bolševike partei võitlus rahvahulkade eest, menševike ja esseeride isoleerimise eest revolutsiooni rahuliku arenemise tingimustes. Ajutise Valitsuse rahvavastane poliitika. I ülevenemaaline nõukogude kongress.

Revolutsiooni edasiarenemine. Kommunistliku partei kurss relvastatud ülestõusule. 3.-5. juuli demonstratsioon. Kontrrevolutsiooni ajutine võit. Kaksikvõimu lõpp. Partei VI kongress ja tema ajaloolised otsused. Kornilovi vandenõu ja selle purustamine. Nõukogude bolševiseerimine.

Majandusliku katastroofi oht ja töötavate hulkade olukorra halvenemine. Tööliklass - sotsialistliku revolutsiooni peajõud. Streigiliikumine. Talupoegade võitlus maa eest. Revolutsioonilise liikumise kasv armees. Rõhutatud rahvaste rahvuslik vabadusliikumine. Üldrahvaliku revolutsioonilise kriisi teravnemine. Tööliste ja talupoegade liit - otsustav ühiskondlik jõud nõukogude võimu kehtestamisel.

2. Sotsialistliku revolutsiooni võit ja proletariaadi diktatuuri kehtestamine Venemaal. Kapitalismilt sotsialismile ülemineku algus

Relvastatud oktoobri ülestõus. Relvastatud ülestõusu leninlik plaan. V. I. Lenini tööd "Marksism ja ülestõus" ja "Eemalseisja nõuanded". Partei Keskkomitee ajaloolised istungid 10. ja 16. oktoobril. Bolševike partei Keskkomitee eesotsas V. I. Leniniga - relvastatud ülestõusu juht. Partei Keskkomitee Poliitbüroo valimine. Sõja-Revolutsioonikomitee ja Keskkomitee Sõja-Revolutsioonikeskuse moodustamine ülestõusu juhtimiseks (A.S. Bubnov, F. E. Dzeržinski, J. M. Sverdlov, J. V. Stalin, M.S. Üritski). Partei võitlus Zinovjevi ja Kamenevi kapitulantliku ja streigimurdliku joone ja Trotski parteivastase positsiooni vastu.

Ülestõusu võit Petrogradis. Ajutise Valitsuse kukutamine. II nõukogude kongress. Venemaa kuulutamise Nõukogude vabariigiks. Rahu- ja maadekreet. Nõukogude valitsuse moodustamine eesotsas V. I. Leniniga. J. M. Sverdlov - Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee esimees.

Nõukogude võimu võidukäik. Sotsialistliku revolutsiooni võit rindel, Moskvast ja teistes

tähtsamates keskustes ja rahvuspiirkondades. "Venemaa rahvaste õiguste deklaratsioon", Ukraina, Valgevene, Eesti, Löödu ja Läti Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide loomine.

Sotsialistliku revolutsiooni arenemine ja Nõukogude riigi kindlustamine. Proletariaadi diktatuuri olemus. Nõukogude võim kui proletariaadi diktatuuri vorm. Vana riigi-aparaadi purustamine ja uue nõukogude riigiaparaadi loomine. Seisuslik-feodaalsete igandite likvideerimine. Nõukogude võimu esimesed sammud sotsialistliku majanduse ja kultuuri rajamisel. Võitlus kontrrevolutsiooniga.

III ülevenemaaline nõukogude kongress. "Töötava ja eksploateeritava rahva õiguste deklaratsioon". VNFSV väljakulutamine.

Nõukogude riigi võitlus üldise demokraatliku rahu eest. Antandi riikide keeldumine rahuläbirääkimistest. Saksa imperialistide rõövellikud rahutingimused. Partei võitlus "pahempoolsete kommunistide" ja trotskistide vastu rahu küsimustes. Vahearahukokkuleppe reeturlik murdmine Saksa imperialistide poolt. Leninlik üleskutse rahvahulkadele: "Sotsialistlik isamaa on hädaohus!" Punaarmee organiseerimine ja tema esimesed lahingud Saksa vallutajatega. Bresti rahu sõlmimine.

Sotsialistlikule ülesehitustööle asumise leninlik plaan. Sotsialistliku revolutsiooni arendamine külas. Kehvikute komiteed. Esimene Nõukogude konstitutsioon.

Suure Sotsialistliku Oktoobri revolutsiooni maailma ajalooline tähtsus. Suure Sotsialistliku Oktoobri revolutsiooni iseloom, liikumapanevad jõud ja võidu põhjused. Bolševike partei eesotsas V. I. Leniniga - sotsialistliku revolutsiooni võidu organiseerija. Sotsialistliku revolutsiooni põhiline erinevus kodanlikest revolutsioonidest. Suure Sotsialistliku Oktoobri revolutsiooni osa meie maa päästmisel tükeldamisest ja orjastamisest imperialistlike kiskjate poolt.

Suur Sotsialistlik Oktoobri revolutsioon - uue ajastu

algus inimkonna ajaloos, kapitalismi hukkumise, sotsialismi ja kommunismi võidu ajastu.

3. Nõukogudemaa välismaise sõjalise intervent- siooni ja kodusõja perioodil (1918-1920)

Välismaise sõjalise inter-
ventsiooni ja kodusõja algus.
Interventsiooni ja kodusõja põhjused. Rahvusvahelise imperia-
lismi osa interventsiiooni ja kodusõja organiseerimisel. Vä-
lismaine interventsiioon Põhjas ja Kaug-Idaa. Valgetsehhide
Nõukogude-vastane mäss. Intervendid Kesk-Aasias ja Taga-Kau-
kaasias. Bakuu Kommuuni langemine ja 26 Bakuu komissari ma-
halaskmine.

Sisemiste ja väliste nõukogudevastaste jõudude ühinemi-
ne. Kiriku kontrrevolutsiooniline osa. Nõukogudemaa tööliste
ja talupoegade isamaasõda välismaiste vallutajate ning ko-
danlik-mõisniklike valgekaartlaste vastu. V. I. Lenin nõuko-
gude patriotismist ja sotsialistliku kodumaa kaitsmisest.
Nõukogude riigi kaitse organiseerimine. Punaarmee loomine.

Võitlus idarindel. Tsaaritsõni kaitsmine. Kontrrevolutsi-
oonilised vandenõud nõukogude võimu vastu. Kuritegelik aten-
taat V. I. Leninile. Ukraina ja Baltimaade töörahva võitlus
Saksa okupantide ja sisemise kontrrevolutsiooni vastu, nõu-
kogude võimu taastamise eest. Bresti lepingu tühistamine.

Nõukogude-vastase interventsiiooni tugevnemine pärast
1. maailmasõja lõppu.

Nõukogudemaa - ühtne sõjaline r.
Tööliste ja talupoegade kaitsenõukogu moodustamine V. I. Leni-
ni juhtimisel.

"Sõjakommunismi" poliitika. Tööstuse natsionaliseerimi-
se kiirendamine. Toiduainete andmise kohustus. Tarbimise re-
guleerimine riigi poolt. Üldine töökohustus.

VK(b)P VIII kongress; partei teise programmi - sotsia-
lismi ülesehitamise programmi vastuvõtmine. Töölisklassi sõ-
jalis-poliitiline liit talurahva põhihulkadega. Nõukogude
riigi tugevnemine.

Nõukogude rahva töökangelaslikkus. Kommunistlikud lau-

päevakud ja nende tähtsus. Kultuuriline ülesehitustöö; A.V. Lunatšarski, N. K. Krupskaja jt.

I n t e r v e n t i d e j a v a l g e k a a r t l a s t e p u r u s t a m i n e 1919.-1920. a.Valgekaartlike armeede sõjakäigud nõukogude võimu vastu. Välismaiste imperialistide osa valgekaartlike armeede sõjakäikude organiseerimisel. Nõukogude tööliste ja töötavate talupoegade massiline kangelaslikkus.

1919. a. - Punaarmee otsustavate võitude aasta kodusõja rinnetel. Koltsaki ja Denikini armee purustamine. Kodanlikmõisnikliku Poola vägede purustamine ja Wrangeli likvideerimine.

Kodusõja silmapaistvad väejuhid ja kangelased (M.V. Frunze, K. J. Vorosilov, S. M. Budjonõi, V.K. Blücher, V.I. Tsapajev, N. A. Štšors, G. I. Kotovski, A.J. Parhomenko, S.G. Lazo, I. E. Jakir, S. S. Kamenev, M. N. Tuhhatševski, A.I. Jegorov jt.).

N õ u k o g u d e v a b a r i i k i d e s õ j a l i s - p o l i i t i l i n e l i i t. Kogu Venemaa töörahva ühine võitlus interventide ja valgekaartlaste vastu. Vene rahva osa rahvusrajoonide vabastamisel välismaistest okupantidest.

Nõukogude võimu kehtestamine Kesk-Aasias. Nõukogude võimu võit Taga-Kaukaasias ning Aserbaidžaaani, Armeenia ja Gruusia Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide moodustamine. Välismaise interventsiooni purustamine Kaug-Idas.

K o m m u n i s t l i k N o o r s o o ü h i n g - K o m m u n i s t l i k u P a r t e i v ö i t l u s a b i l i n e. VKNÜ moodustamine. Kommunistlikud noored kodusõja rinnetel. V. I. Lenini kõne Kommunistliku Noorsooühingu III kongressil - noorte sotsialismi- ja kommunismi-ehitajate kasvatamise programm.

N õ u k o g u d e r a h v a p o o l t i n t e r v e n t i d e j a v a l g e k a a r t l a s t e a r m e e d e ü l e s a a v u t a t u d v ö i d u p ö h j u s e d n i n g m a a i l m a a j a l o o l i n e t ä h t s u s. Töölisklassi otsustav osa interventide ja

valgekaartlaste purustamisel. Tööliste ja talupoegade liidu tähtsus. Nõukogude sotsialistlike vabariikide sõjalis-poliitilise liidu tähtsus. Kapitalistlike maade töötajate võitluse tähtsus Nõukogude-vastase interventsiooni vastu. Internatsionaalsete väeosade osa Nõukogude vabariigi kaitsmisel.

Kommunistlik Partei eesotsas V. I. Leniniga - võitude organiseerija.

4. Nõukogude Liit sotsialismi majandusliku alusmüüri rajamise aastail (1921 - 1932)

Ü l e m i n e k u u e l e m a j a n d u s p o l i i t i k a l e. Rahvamajanduse taastamise algus. Nõukogudemaad pärast välismaise interventsiooni ja kodusõja lõppu. Kulaklikud mässud. Kroonlinna kontrrevolutsiooniline mäss. Venemaa elektrifitseerimise leninlik plaan. Partei X kongress. Uue majanduspoliitika olemus ja seaduspärasus; tema ajalooline tähtsus.

Tööliste ja talurahva liidu tugevnemine. Taastamisperioodi raskused ja rahvamajanduse taastamise esimesed edusammud. Kommunistlik Noorsooühing võitluses rahvamajanduse taastamise eest.

N õ u k o g u d e S o t s i a l i s t l i k e V a b a r i i k i d e L i i d u m o o d u s t a m i n e. Nõukogude vabariigid VNFSV, UNSV, VNSV ja Taga-Kaukaasia NSV ühinemise eel. Nõukogude vabariikide ühtseks riikide liiduks ühinemise poliitiline ja majanduslik vajadus. Kommunistliku Partei ja tema juhi V. I. Lenini suunav osa NSV Liidu moodustamisel. Nõukogude rahvaste ühinemisliikumine. I ü l e l i i d u l i n e nõukogude kongress. NSV Liidu moodustamise ajalooline tähtsus. NSV Liidu esimene konstitutsioon. M. I. Kalinin - Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee esimees.

Rahvusriikide piiride korrastamine Kesk-Aasias. Usbeki, Turkmeeni (1924) ja Tadžiki (1929) NSV moodustamine; nende astumine NSV Liidu koosseisu.

N S V L i i d u r a h v ü s v a h e l i s e o l u k o r r a k i n d l u s t a m i n e. NSV Liidu võitlus suhete normaliseerimise eest kapitalistlike riikidega. Nõu-

kogude Venemaa osavõtt Genua ja Haagi konverentsist. Diplomaatiliste suhete sisseseadmine Afganistani, Iraani, Türgi ja Mongooliaga. Uue Nõukogude-vastase interventsiooni katsete läbikukkumine. NSV Liidu diplomaatiline tunnustamine tähtsamate riikide poolt.

V. I. Lenini õpetused järglastele. V. I. Lenini viimased esinemised ja tööd - NSV Liidu sotsialismi ja kommunismi ülesehitamise leninliku plaani väljatöötamise lõppetapp.

NSV Liidus sotsialismi ülesehitamise leninliku plaani põhilülid: maa industrialiseerimine, põllumajanduse sotsialistlik ümberkorraldamine, kultuurirevolutsioon. V. I. Lenin sotsialismi ülesehitamise põhitingimustest: proletariaadi diktatuuri tugevnemine, tööliklassi ja talurahva liidu kindlustumine tööliklassi juhtiva osa säilimisel, NSV Liidu rahvaste sõpruse ja koostöö arendamine, võitlus rahu säilitamise ja maa kaitsevõime tugevdamise eest, partei juhtiva osa kasv sotsialismi ehitamisel, partei ühtsuse ja tema sidemete tugevdamine rahvahulkadega.

V. I. Lenini surm. V. I. Lenin - inimkonna suurim geenius, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei looja, Nõukogude sotsialistliku riigi rajaja, kogu maailma töötajate juht ja õpetaja. Leninlik kutse parteisse. Lenini nime andmine Kommunistlikule Noorsooühingule. Majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö edusammud.

Rahvamajanduse taastamise tulemused.

Üleminek rahvamajanduse sotsialistlikule rekonstrueerimisele. Industrialiseerimise esimesed edusammud. Kommunistlik partei sotsialismi ülesehitamise võimalustest NSV Liidus. Võitlus sotsialismi ülesehitamise leninliku plaani elluviimise eest - kommunistliku partei ja nõukogude rahva peamine ülesanne. ÜK(b)P XIV kongress - sotsialistliku industrialiseerimise kongress. Sotsialistliku industrialiseerimise ajalooline hädavajalikkus. Industrialiseerimine - võtmeplats sotsialismi ülesehitamisel. Sotsialistliku industrialiseerimise raskused ja esimesed edusammud. Sotsialistliku industria-

liseerimise põhimõtteline erinevus kapitalistlikust industrialiseerimisest. Klassivõitluse teravnemine linnas.

Trotskistlik-zinovjevliku parteivastase bloki purustamine.

K u r s s p ö l l u m a j a n d u s e k o l l e k t i v i s e e r i m i s e l e. Tööstuse edusammud ja põllumajanduse mahajäämus. Kollektiviseerimise eluline vajalikkus. ÜK(b)P XV kongress - põllumajanduse kollektiviseerimise kongress. Tingimuste ettevalmistamine talumajapidamiste massiliseks kollektiviseerimiseks. MTJ-ide loomine. Sovhooside rajamine. Kooperatsiooni arenemine külas. Kulakluse piiramise ja väljatõrjumise tugevnemine. Klassivõitluse teravnemine külas. Võitlus parempoolse kallaku vastu kommunistliku partei ridades. Esimese viisaastaku plaani kinnitamine V üleliidulise nõukogude kongressi poolt.

N S V L i i d u v ä l i s p o l i i t i k a 1926-1932. Uue NSV Liidu vastase sõja ohu suurenemine, Nõukogudevastase avantüüri likvideerimine Kaug-Idas. NSV Liidu võitlus desarmeerimise eest.

S o t s i a l i s m i p e a l e t u n g k o g u r i n d e l. Sotsialismi majandusliku alusmüüri rajamine. Partei XVI konverents NSV Liidu rahvamajanduse arendamise esimese viie aasta plaani põhiülesannetest. Tööstuse ehitamine kogu riigis. Massilise sotsialistliku võistluse algus ja võitlus eesrindliku tehnika valdamise eest.

Üldise kollektiviseerimise poliitika ja selle alusel kulakluse kui klassi likvideerimine. Nõukogude küla üleminek sotsialistlikule suurmajapidamisele - suur revolutsioon majanduslikes suhetes ja talupoegade eluviisis. Kolhooside rajamise raskused. Kommunistliku Partei ja Nõukogude riigi võitlus parteijoone moonutamise vastu kollektiviseerimislükkumises. Kolhooside kindlustamine. Töölisklassi osa põllumajanduse sotsialistlikul ümberkujundamisel. Töölisklassi ja talurahva liidu edasine tugevnemine.

Esimese viisaastaku ennetähtaegne täitmine; oma eesrindliku tehnilise baasi loomine riigis kogu rahvamajanduse sot-

sialistlikuks rekonstrueerimiseks. Töölisklassi arvuline suurenemine ja kvalitatiivne muutumine; tööpuuduse likvideerimine NSV Liidus. Põllumajanduse arenemine; talurahva olukorra muutumine. Töötajate kultuurilise taseme tõus. Sotsialismi majandusliku alusmüüri rajamine NSV Liidus.

Võitlus NSV Liidu rahvaste majandusliku ebavõrdsuse likvideerimise eest. Sotsialistliku ülesehitustöö edusammud rahvusvabariikides.

Sotsialistliku ülesehitustöö silmapaistvad organiseerijad NSV Liidus (S. M. Kirov, V. V. Kuibõšev, A. I. Mikojan, G. K. Ordžonikidze, J. V. Stalin jt.).

5. Rahvamajanduse sotsialistliku rekonstrueerimise lõpuleviimine. Sotsialismi ülesehitamine NSV Liidus (1933-1937)

NSV Liidu välispoliitika. NSV Liidu võitlus rahu ja kollektiivse julgeoleku eest, fašistliku agressiooni vastu. NSV Liidu astumine Rahvasteliitu. Vastastikuse abistamise lepingud NSV Liidu ja Prantsusmaa ning Tšehhoslovakkia vahel.

Teine viisaastak. Partei NSV Liidu rahvamajanduse arendamise teise viie aasta plaani ennetähtaegse täitmise eest toimuva üldrahvaliku liikumise eesotsas. Stahhanoviik liikumine ja selle tähtsus. Kommunistlik Noorsooühing esimeste viisaastakute ajal. Talumajapidamiste sotsialistliku ümberkorraldamise lõpuleviimine. Kolhooside organisatsioonilis-majanduslik tugevdamine. Põllumajanduse tehniline rekonstrueerimine. Teise viisaastaku tulemused ja NSV Liidu majandusliku sõltumatuse ja kaitsevõime tugevdamine. Töötajate heaolu tõus.

Kultuurirevolutsiooni võit NSV Liidus. Kommunistliku Partei juhtiv ja suunav osa sotsialistliku kultuuri arenemises. Üldise koolikohustuse elluviimine. NSV Liidu muutumine üldise kirjaoskusega maaks. Nõukogude intelligentsi kujunemine.

Nõukogude teaduse silmapaistvad saavutused, nende täht-

sus sotsialistliku ülesehitustöö plaanide elluviimisel. Sotsialistliku kirjanduse ja kunsti õitseng.

NSV Liidu rahvaste vormilt rahvusliku ja sisult sotsialistliku kultuuri arenemine. NSV Liidu rahvaste kultuuriline koostöö, rahvuslike kultuuride vastastikune rikastamine.

Kultuurirevolutsiooni arenemise põhilised tulemused NSV Liidus.

NSV Liidu 1936. a. konstitutsioon. Ühe konstitutsiooni vastuvõtmise eeldused. Kapitalistlike elementide ja ühe inimese teise poolt eksploateerimise täielik likvideerimine. Sotsialistlik ühiskond on NSV Liidus põhiliselt üles ehitatud.

Nõukogude sotsialistlike vabariikide õitseng. Kasahhi ja Kirgiisi NSV moodustamine. Sotsialistlike rahvaste vennaliku koostöö edasine tugevnemine.

Konstitutsiooniprojekti üldrahvalik arutelu. Nõukogude erakorraline VIII kongress.

NSV Liidu uus konstitutsioon - võitnud sotsialismi konstitutsioon.

Kapitalismilt sotsialismile ülemineku perioodi lõpp. Sotsialismi ülesehitamine NSV Liidus - V. I. Lenini õpetuse elluviimise, kommunistliku partei juhtiva ja suunava tegevuse, nõukogude rahva kangelasliku töö tulemus. Sotsialismi võidu maailmaajalooline tähtsus NSV Liidus.

VIII. NSV LIIT SOTSIALISTLIKU ÜHISKONNA ÜLESEHITAMISE LÕPULEVIIMISE PERIOODIL. SOTSIALISMI TÄIELIK JA LÕPLIK VÕIT NSV LIIDUS

1. NSV Liit sõjajärel aastail (1938 - juuni 1941)

Rahvamajanduse arenemine. Partei XVIII kongress NSV Liidu astumisest sotsialistliku ülesehitustöö lõpuleviimise ja järkjärgulise kommunismile ülemineku perioodi, NSV Liidu põhilisest majanduslikust ülesandest. Töörahva võitlus NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kolmanda

viie aasta plaani täitmise eest, tööviljakuse tõstmise eest. Partei kursis Nõukogude riigi ja tema kaitsevõime tugevdamisele.

Riigi ühiskondlik-poliitiline elu.

NSV Liidu võitlus rahu ja julgeoleku eest Suure Isamaasõja eelõhtul. Imperialistide ettevalmistused sõjaks NSV Liidu vastu. Jaapani imperialistide purustamine Hassis järve juures ja Halhin-Goli rajoonis. Inglise-Prantsuse-Nõukogude läbirääkimised 1939. a. ja nende nurjamine inglise-prantsuse imperialistide poolt. Mittekallaletungilepingu sõlmimine Saksamaaga. Ühtse imperialistliku Nõukogudevastase rinde loomise läbikukkumine. NSV Liidu abinõud oma piiride kindlustamiseks. Relvastatud konflikt Soomega ja selle reguleerimine.

Nõukogude rahvaste vennaliku pere laiendamine. Nõukogude paljurahvuselise riigi edasine tugevnemine. Lääne-Ukraina taasühinemine Ukrainaga NSV-ga ja Lääne-Valgevenemaa taasühinemine Valgevene NSV-ga. Bessaraabia taasühendamine NSV Liiduga ja Moldaavia NSV moodustamine. Nõukogude võimu taaskehtestamine Leedus, Lätis ja Eestis; nende vastuvõtmine NSV Liidu koosseisu. Esimesed sotsialistlikud überkorraldused uutes liiduvabariikides.

NSV Liidu majandus ja relvastatud jõud Suure Isamaasõja eelõhtul.

2. Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda (1941-1945)

Suure Isamaasõja algus. Fasistliku Saksamaa sõnamurdlik kallaletung NSV Liidule. Suur Isamaasõda - üldrahvalik õiglane vabadussõda. Nõukogude-Saksa rinne kui peamine rinne võitluses fasistliku agressiooniga. Partei keskkomitee ja Nõukogude valitsuse abinõud kaitse organiseerimiseks. Riikliku kaitsekomitee moodustamine eesotsas J. V. Stalini. Nõukogude rahva jõudude

koondamine võitluseks vaenlasega.

Sõja algperioodi raskused. Nõukogude vägede rasked kaitselahingud ja sunnitud taandumine. Bresti kindluse kaitsjate kangelastegu. Smolenski lahing, Leningradi, Odessa, Sevastopoli ja Kiievi kangelaslik kaitsmine. Nõukogude võitlejate kangelaslikkus võitluses Saksa fašistlike röövvalutajatega. Fašistlik "uus kord" ajutiselt okupeeritud NSV Liidu territooriumil. Rahvaliku partisanisõja algus.

Tööstuse ümberkorraldamine sõja vajaduseks. Tööstuse ümberpaigutamine läänest NSV Liidu idarajoonidesse. Uute tööstusettevõtete ehitamine. Nõukogude inimeste ennastsalgav töö tagalas. Nõukogude inimeste elu-olu. Sotsialistlik võistlus sõja-aastatel.

Võitluseks fašistliku vallutajate vastu ühinenud rahvaste ja riikide Hitleri-vastase koalitsiooni loomine.

Moskva kangelaslik kaitsmine. Saksa fašistlike vägede purustamine Moskva all. Fašistliku Saksamaa poolt NSV Liidu vastu plaanitsetud "välksõja" läbikukkumine.

Saksa fašistlike vägede pealetung 1942. a. suvel. Stalingradi kangelaslik kaitsmine.

Põhjalik murrang Suure Isamaasõja käigus. Suure Saksa fašistliku väegrüpeeringu purustamine Stalingradi rajoonis. Volgal saavutatud võidu ajalooline tähtsus. Lahing Kurski kaarel ning Punaarmee pealetung 1943. a. suvel ja sügisel. Lahing Dnepri pärast. Partisanivõitluse tugevnemine; S. A. Kovpak, V. I. Kozlov, A. F. Fjodorov jt. 1943. aasta - otsustava murrangu aasta Suure Isamaasõja ja kogu Teise maailmasõja käigus. Nõukogude rahva kangelaslik töö. Nõukogude naiste ja noorte osa vaenlase purustamiseks vajalike tingimuste loomisel. Sõjateööstuse kasv. Nõukogude teadus võidu teenistuses. Nõukogude inimeste kangelaslikkus - kirjanduse ja kunsti peateema. NSV Liidu osa antifäšistliku koalitsiooni tugevdamisel.

Nõukogude armee suur pealetung 1944.-1945. a. Nõukogudemaa täielik puhastamine Saksa fašistlikest vallutajatest. Nõukogude armee vabastusretk. Euroopa

riikidesae. Teise rinde avamine Lääne-Euroopas. Nõukogude rahva otsustav osa fašismi poolt orjastatud Euroopa rahvaste vabastamisel. Berliini vallutamine Nõukogude armee poolt. Nõukogude rahva otsustav osa saksa rahva vabastamisel fašistlikust türanniast.

Imperialistliku Jaapani purustamine. Jaapani imperialistide vallutusplaan. NSV Liidu sõtta astumine Jaapani vastu. Guangdoni armee purustamine. Jaapani tingimusteta kapituleerumine. Punaarmee osa imperialistliku Jaapani purustamisel.

NSV Liidu poolt Suures Isamaasõjas saavutatud võidu põhjused ja tähtsus. Sotsialismi majanduse, ühiskondlik-politilise korra ja ideoloogia üleolek. Nõukogude rahva piiritu kangelaslikkus. Nõukogude relvastatud jõudude võimsus. Rinde ja tagala ühtsus. Nõukogude patriotiam ja proletaarne internatsionalism. Nõukogude Liidu rahvaste sõprus ja vendlus. Keskkomitee poolt juhitud kommunistlik partei - nõukogude rahva võitluse innustaja ja organiseerija Suures Isamaasõjas. Suure Isamaasõja silmapaistvad väejuhid (A. M. Vassilevski, N. F. Vatutin, G. K. Žukov, I. S. Konev, R. J. Malinovski, K. K. Rokossovski, F. I. Tolbuhhin, I. D. Tšernjahovski, B. M. Šapošnikov jt.). Kommunistlike noorte ning noorsoo sõjalised ja töökangelasteed. NSV Liidu poolt Suures Isamaasõjas saavutatud võidu maailmaajalooline tähtsus.

3. NSV Liidu rahvamajanduse sõjajärgse taastamine ja edasiarendamine. Sotsialismi täielik ja lõplik võit NSV Liidus (1945-1958)

NSV Liidu rahvusvaheline olukord. Põhjalikud muudatused jõudude vahekorras kapitalismi ja sotsialismi vahel sotsialismi kasuks. Sotsialismi maailmasüsteemi kujunemine. NSV Liidu võitlus rahu ja rahvaste julgeoleku eest, relvastuse vähendamise ja aatomirelva keelustamise eest. Rahuliku kooseksisteerimise, rahvusvahelise võrdsuse ja sõpruse poliitika järjekindel teostamine Nõukogude Liidu poolt.

Nõukogude rahva võitlus rahvamajanduse taastamise ja edasiarendamise eest. Rahvamajanduse taastamise raskused sõjajärgseil aastail ja nende ületamine. Purustatud linnade ja küllade, tehaste ja vabrikute, sovhooside ja kolhooside, transpordi, kultuurielu ja tervishoiuasutuste taastamine - nõukogude rahva suur kangelastegu. Abinõud põllumajanduse mahajäämuse likvideerimiseks. Uudis- ja jäätmaade ülesharimine. Tööstuse arenemine; võitlus tehnilise progressi eest. NLKP võitlus töötajate materiaalse healu tõstmise eest.

Sotsialistliku seaduslikkuse kindlustamine. Nõukogude demokraatia edasiarendamine. Nõukogude liiduvabariikide õiguste laienemine.

NLKP XX kongress ja selle ajalooline tähtsus. XX kongress rahvusvahelisest olukorrast ja mõnedest rahvusvaheliste suhete arenemise printsiipiaalsetest küsimustest. NLKP XX kongress maa sisemise arenemise põhiülesannetest.

J. V. Stalini isiku kultuse hukkamõistmine NLKP XX kongressi poolt. NLKP Keskkomitee määrus 30. VI 1956. a. "Isikukultuse ja selle tagajärgede ületamisest".

Nõukogude rahvas võitluses NLKP XX kongressi otsuste täitmise eest. Rahvahulkade loominguulise aktiivsuse kasv. Majanduse edasine tõus. Rahva elatustaseme tõstmine.

Sotsialismi täielik ja lõplik võit NSV Liidus - nõukogude rahva suurim saavutus NLKP juhtimisel. Majanduslike, sotsiaalsete, poliitiliste ja vaimsete eelduste loomine üleminekuks laiahaardelisele kommunistliku ühiskonna ülesehitamisele. NLKP erakorriline, XXI kongress.

IX. NSV LIIT ARENENUD SOTSIALISTLIKU ÜHISKONNA JA KOMMUNISMI ÜLESEHITAMISE PERIOODIL

Nõukogude rahva elatustaseme tõus. NLKP XXIV kongress, selle otsused ja tähtsus. Nõukogude rahva võitlus sotsialistliku tööstuse edasiarendamise, ühiskondliku tootmise efektiivsuse tõstmise ja põllumajanduse arendamise pikaajalise kompleksprogrammi elluviimise eest. Sotsialistliku võistluse üldrahvalik tõus. NLKP XXIV kongressi poolt kavandatud sotsiaalse arengu programmi elluviimine. Sotsialistliku demokraatia edasine areng. Üheksanda viisaastaku põhilised tulemused. Nõukogude ühiskonna poliitiliste aluste - tööliklassi ja talurahva liidu, rahvaste sõpruse, kõigi töötajate NLKP ümber koondumise - kindlustumine. Nõukogude rahvas - inimeste uus ajalooline ühendus. Nõukogude noorsoo ja tema eesrindliku väesalga - Leninliku Kommunistliku Noorsooühingu osa kommunistlikus ülesehitustöös.

Teaduse ja kultuuri tõus NSV Liidus. Nõukogude teaduse ja tehnika saavutused teaduse ja tehnika revolutsiooni käigus. NSV Liidu silmapaistvad saavutused kosmose uurimisel. Rahvahariduse arenemine. Üleminek täielikule keskharidusele.

NLKP võitlus nõukogude kirjanduse ja kunsti kõrge ideelisuse ja kunstimeisterlikkuse eest. Nõukogude kultuuri üleolek kodanlikust kultuurist. NSV Liidu sotsialistliku kultuuri ülemaailmne tähtsus.

NSV Liidu välispoliitika - sotsialismileeri ühtsuse ja võimsuse igakülgse tugevdamise, rahvaste rahvusliku ja sotsiaalse vabadusvõitluse toetamise, kõigi imperialismivastaste jõudude koondumise, erineva ühiskondliku korraga riikide rahuliku kooseksisteerimise printsiibist kinnipidamise poliitika, imperialistliku agressiooni vastase võitluse, rahu ja rahvusvahelise julgeoleku eest toimuva võitluse poliitika. Nõukogude Liidu ettepanekud üldise desarmeerimise ja tuumarelvakatsetuste keelamise kohta. NSV Liidu võitlus Ameerika Ühendriikide agressiooni lõpetamise eest

Indo-Hiinas (Vietnamis, Laoses, Kambodžas) ning Iisraeli agressiooni vastu Lähis-Idas. NSV Liidu võitlus julgeoleku kindlustamise eest Euroopas.

NLKP ja Nõukogude riigi rahvusvaheline tegevus partei XXIV kongressil kavandatud rahuprogrammi elluviimisel.

NLKP XXV kongress ja selle ajalooline tähtsus. NLKP Keskkomitee aruanne, partei järjekordsed ülesanded sise- ja välispoliitikas. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhisuunad aastateks 1976-1980. Üheksanda ja kümnenda viisaastaku plaani järjekestvus ja orgaaniline ühtsus.

Kümnnes viisaastak - uus tähtis etapp kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel, ühiskondlike suhete täiustamisel, uue inimese kujundamisel ja sotsialistliku elulaadi arengus.

Nõukogude ühiskonna ideelis-poliitilise ühtsuse tugevdamine. Nõukogude rahva võitlus NLKP juhtimisel kümnenda, kvaliteedi ja efektiivsuse viisaastaku täitmise eest.

Nõukogude Liidu rahvusvahelise seisundi tugevdamine. Suured edusammud rahvusvahelisel areenil. Edasise võitluse programm rahu, rahvusvahelise koostöö ning rahvaste vabaduse ja sõltumatuse eest.

Kommunistliku ja töölispartei Berliini konverents - tähtis etapp võitluses rahu, julgeoleku, koostöö ja sotsiaalse progressi eest Euroopas.

NLKP Keskkomitee 1976. a. oktoobripleenumi otsused. NLKP Keskkomitee peasekretäri sm. L.I. Brežnevi kõne pleenumil - partei ja rahva tegevuse konkreetne programm NLKP XXV kongressi otsuste täitmiseks.

x

x

x

Meie ajastu - leninismi võidu ajastu. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäev - sotsialismi suurte võitude püha. V.I. Lenini 100. sünnipäeva tähistamine - teadusliku kommunismi teooria ja praktika triumf. NSV Liidu moodustamise 50. aastapäev - paljurahvuselise nõukogude rahva suur pidupäev. 30 aastat Nõukogude Liidu võit-

duet Suures Isamaasõjas.

Arenenud sotsialistliku ühiskonna igakülgne täiustamine, edukas kommunismiehitamine NSV Liidus - NLKP ja kogu nõukogude rahva tähtis panus maailmarevolutsiooni protsessi, kõigi rahvaste võitlusse imperialismi vastu, rahu, rahvusliku sõltumatuse ja sotsialismi eest.

Nõukogude ühiskonna - vennalike rahvaste paljurahvuselise pere arengu põhilised tulemused (1917-1976).

B I O L O O G I A

Üldosa

Bioloogia eksamil peavad kõrgemasse kooli astujal olema teadmised:

1) taimede, loomade ja inimese ehitusest, elutalitlusest ja arenemisest; taimede ja loomade põhilistest rühmadest ning nende ökoloogiast ja eluviisidest;

2) peamistest mõistetest, seaduspärasustest ja seadustest nii taimede, loomade kui ka inimese kehaehituse, elutalitluse ja arenemise ning eluslooduse arenemise kohta;

3) oskus teha järeldusi, opereerides põhimõistetega loodusnähtuste selgitamisel; tuua näiteid bioloogiateaduse rakendamisest praktikas (põllumajanduses, tööstuslikus tootmises, tervishoius jne.).

Esitatud nõuded peavad näitama kõrgemasse kooli sisseastuja bioloogiaalaseid teadmisi.

I. B O T A A N I K A

A . Taimede ehitus ja elu

Juur. Juurestiku tüübid (samm- ja narmasjuurestik), nende areng. Juure kasv. Juurekübar. Juurekarvad ja juure juhtsüsteem. Vee ja mineraalainete imamine. Taimede kasvuks vajalikud mineraalsoolad. Vesikultuurid. Muld kui taime kasvu keskkond.

Leht. Lehelaba mitmesugused erikujud ja röödumine. Liht- ja liitleht. Lehe muudendid.

Lehe rakuline ehitus: kattede, sammaakude, kobekude. Ohulõhed. Juhtkude lehes. Kloroplastid.

Fotosüntees. CO_2 neeldumine ja O_2 eraldumine. Vee auramine lehtedest. Kuivades ja niisketes kasvukohtades kasvavate taimede lehed.

Vars. Võsu mõiste. Pungade asetus varrel. Punga ehitus. Võsu arenemine. Varre pikenemine.

Puittaimede varre anatoomiline ehitus. Varre jämedamaks kasvamine. Aastarõngad ja puu vanus. Orgaaniliste ja mineraalainete liikumine varres. Orgaaniliste ainete ladestumine

varres. Varte mitmekesisus. Maa-aluste varte tüübid: risoom, mugul, sibul.

Vegetatiivne paljunemine looduses ja paljundamine põllumajanduses.

Õis, vili, seeme. Õis - seemnelise paljunemise organ. Ühekojalised ja kahekojalised taimed. Tolmukate ja emaka ehitus. Õisikud ja nende bioloogiline tähtsus. Risttolmlemine. Isetolmlemine. Kunstlik tolmeldamine. Viljastamine.

Viljad. Viljade arenemine. Viljade tüübid. Viljade levimine. Seemned. Seemne arenemine.

Ühe- ja kaheiduleheliste taimede seemned. Seemne idanemise tingimused. Seemnete hingamine.

B. Taimede mitmekesisus

Bakterid. Bakterite ehitus ja elutegevus. Bakterite paljunemine. Bakterite levik looduses.

Piimhape-, äädikhapekäärimine, roisubakterid. Haigust tekitavad bakterid ja võitlus nendega. Mügarbakterite ja liblikõieliste taimede sümbioos. Bakterite tähtsus looduses. Nende kasutamine rahvamajanduses.

Vetikad. Üherakulised vetikad (koppvetikas, klorella). Niitvetikad. Vetikate tähtsus looduses ja nende kasutamine rahvamajanduses.

Seened. Kübarseened, nende ehitus, toitumine, paljunemine eostega. Söödavad ja mürgised seened. Hallitusseened. Pärmseened. Taimahaigusi põhjustavad parasitseened. Seente osa looduses ja nende kasutamine.

Samblikud. Samblike esindajaid. Ehitus ja toitumine. Samblike tähtsus looduses ja majanduses.

Samblad. Käolina ehitus ja paljunemine. Turbasammal. Soostumine. Turba tekkimine.

Sõnajalgtaimed. Sõnajalg. Ehitus ja paljunemine. Osi. Kold. Väljasurnud sõnajalgtaimed ja kivisöe tekkimine. Sõnajalgtaimede tähtsus looduses ja nende kasutamine.

Paljasseemnetaimed. Ehitus ja paljunemine (männi või kuuse näitel). Okaspuude bioloogia ja levik; nende tähtsus looduses ja rahvamajanduses.

Katteseemnetaimed. Katteseemnetaimede iseloomulikud tunnused. Ühe- ja kaheiduleheliste klassi iseloomustus. Tähtsamad kultuur- ja looduslikud taimed ühe- ja kaheiduleheliste klassist, nende tähtsamad sugukonnad.

II. Z O O L O O G I A

Zooloogia kui teadus loomadest. Taimede ja loomade põhilised sarnased ja erinevad jooned. Loomade mitmekesisus. Loomade kasutamine rahvamajanduses. Võitlus haigusttekitavate ja -levitavate loomade vastu.

Ainuraksed

Ainuraksete kui üherakulisest organismide iseloomustus. Nende mitmekesisus. Amööb, tema kuju, ehitus ja elutegevus. Ripsloomad kui täiuslikumad ainuraksed loomad, nende ehitus ja elutegevus.

Ainuõõssed

Ainuõõssete iseloomustus hüdra näitel. Hüdra väliskuju ja siseehitus. Suguline ja mittesuguline paljunemine hüdral. Meduusid ja korallid.

Lameussid

Lameusside iseloomulikud jooned paelusside näitel, nende kohastumine parasiitse eluviisiga. Paelusside paljunemine. Parasiitide arengutsükli ja vaheperemehe mõiste. Hoidumine parasiitsetest lameussidest ning võitlus nendega.

Ümarussid

Ümarusside kehaehituse iseloomulikud jooned solkme näitel. Solkme elutegevus ja arengutsükkel. Solkmetega nakatumisest hoidumise viisid.

Rõngussid

Rõngusside kehaehituse iseloomulikud jooned vihmaussi näitel. Rõngusside välis- ja siseehitus. Nende osatähtsus pinnase kujundajatena.

Limused

Limuste iseloomustus järvekarbi näitel. Mudatigu, tema väliskuju ja kehaehitus.

Lülijalgsed

Lülijalgsete üldtunnused. Lülijalgsete mitmekesisus, hõimkonna esindajad. Rõngusside ja lülijalgsete võrdlus. Vähilaadsete iseloomustus jõevähi näitel. Alamad vähid, nende tähtsus kalade toiduna.

Amblikulaadsete iseloomustus. Puugid, nende osa mitmesuguste haiguste siirutajatena.

Putukad, nende iseloomulikud tunnused. Putukate välis- ja siseehitus. Putukate paljunemine ja areng.

Tähtsamad putukate seltsid: sihktiivalised, mardikalised, lutikalised, soomustiivalised e. liblikalised, kiletiiivalised.

Putukad - taimekasvatuse ja metsamajanduse vaenlased. Putukad - haiguste siirutajad. Kasulikud putukad. Mesilased, nende käitumine ja kasulik tegevus. Siidiliblikas. Putukad - kahjulike putukate hävitajad.

Keelikloomad

Keelikloomade üldiseloomustus. Süstikkala kui selgroogsete eellaste lähedane vorm. Selgroogsed ja nende jagunemine klassideks.

Kalad. Kalade kehaehituse iseloomulikud jooned ahvena näitel. Kalade kohastumine vee-eluga. Kalade paljunemine. Kalade rahvamajanduslik tähtsus. Kalakasvatus.

Kahepaiksed. Nende tunnused konna kehaehituse näitel.

Roomajad. Roomajate iseloomustus sisaliku näitel. Mürgised ja mürgitud maod.

Linnud. Lindude väliskuju ja siseehitus, nende kohastumine lennuks. Lindude püsisoojasus. Nende sigimine, pesaehitamine ja ränded. Linnukaitse.

Imetajad. Imetajate iseloomulikud tunnused. Sigimine ja järglaste toitmine. Imetajate mitmekesisus. Ürgimetajad (nokkeloom). Alamimetajad, nende kehaehitus ja sigimise iseärasused. Pärismetajad. Nende tähtsamad seltsid (putuktoidulised, käsitiivalised, kiskjalised, loivalised, vaalalised, närilised, sõralised, kabjalised, ahvilised).

Imetajate tähtsus rahvamajanduses. Introdutseeritud (sisetoodud) liigid. Töönduslikud imetajad.

III. INIMESE ANATOMIA JA FÜSIOLOOGIA

Anatoomia ja füsioloogia kui teadus organismi ehitusest ja talitlusest. Anatoomia ja füsioloogia seos hügieeniga.

Liikumisorganid

Luustiku ja lihaskonna tähtsus. Inimese skeleti ehituse ülevaade. Orgaaniline ja mineraalne luudes. Luudevahelised ühendused. Lihased ja nende ehitus. Ülevaade inimese lihastest. Lihaste talitluse reflektorne iseloom.

Veri

Vere tähtsus. Plasma ja vormelemendid. Erütrotsüüdid gaaside transportijaina. Leukotsüütide funktsioonid. Vere kaitseomadused. Vere hüübimine.

Vereringe

Vereringe tähtsus. Suur- ja väikevereringe. Arterid, kapillaarid ja veenid. Lümf ja selle liikumine. Süda, südame ehitus ja töö. Pulss ja selle mõõtmine.

Hingamine

Hingamise tähtsus. Hingamisteed. Kopsude ehitus. Üldised teadmised gaaside vahetusest kopsudes ja kudedes. Hingamisliigutused. Hingamise hügieen.

Seedimine

Toidu tähtsus. Üldised teadmised seedeensüümidest. Ülevaade seedeelundkonnast: suuõõneelundid (hambad, keel, süljenäärmed), söögitoru, magu, soolтору, kõhunääre, maks.

Toidu muutumine seedekulgla eri osades. Süljeensüümide mõju süsivesikuile (sahhariididele).

Toidu seedimine maos ja peensooles. Toitainete imendumine soolestikus. Toidumürgituste profülaktika.

Ainevahetus

Valkude, rasvade ja süsivesikute omandamine organismi poolt. Toitainete omastamine rakkude poolt (assimilatsioon).

Assimilatsioon ja dissimilatsioon kui ühtse ainevahetusprotsessi kaks külge.

Ensüümide osatähtsus seedimisel.

Vitamiinide tähtsus. Vitamiinide puudumisest tingitud haigused.

Neerude ehitus ja talitlus.

Nahk

Naha ehitus ja funktsioonid.

Sisesekretoorsed näärmed

Sisesekretoorseste näärmete tähtsus. Kilpnääre ja hüpofüüs. Hormoonid. Sisesekretoorseste näärmete häiretest tulenevad haigused.

Närvisüsteem ja meeleeelundid

Närvisüsteemi tähtsus organismis. Närvisüsteemi talitluse reflektorne iseloom. Aju kõrgem osa - suuraju poolkerade koor. Nägemine. Silma ehitus. Silma valgustundlik aparaat. Nägemise hügieen. Kuulmine. Kuulmiselundi ehitus ja hügieen. Otoliitelund ja poolringkanalid. Orienteerumine ruumis. Haistmine ja maitsmine. Kompimine.

I. P. Pavlovi õpetus tingitud refleksidest. Tingitud reflekside kujunemine ja pidurdumine. Tingitud refleksid - loomade käitumise alus.

IV. Ü L D B I O L O O G I A

Õpetus orgaanilise maailma evolutsioonist

Metafüüsilised vaated looduse muutumatusest ja algsest eesmärgipärasusest darvinismieelae perioodi teaduses. J. B. Lamarcki evolutsiooniõpetus. Darwini teooria tekkimise eelused. Organismide muutlikkus ja pärilikkus.

Kunstlik valik. Metoodiline ja ebateadlik valik. Koduloomade tõugude ja kultuurtaimede sortide suur mitmekesisus kui kunstliku valiku tulemus.

Organismide paljunemise intensiivsus. Olelusvõitlus ja selle vormid. Looduslik valik kui kõige kohasemate ellujäämine. Evolutsiooni kohastumuslik iseloom. Divergents ning uute teisendite ja liikide kujunemine. Liigi reaalsus.

Loomulik klassifitseerimissüsteem kui evolutsiooni peegeldus.

Orgaanilise maailma arenemine

Elu tekkimine Maal. Elu isetärgkamise võimatus Maa nüüdisaegsetes tingimustes. Maa ajaloo jaotamine aegkondadeks. Meri kui elu arenemise algkeskkond. Taimeriigi arenemine Maal. Loomariigi arenemine Maal.

Inimese põlvnemine

Tõendid inimese põlvnemise kohta loomadest. F. Engels töö osast ahvi kujunemisel inimeseks. Käsi kui töö elund ja töö produkt; artikuleeritud kõne ja aju arenemine. Inimese eellaste evolutsiooni põhilised etapid. Inimrasside päritolu ühtsus.

Rakuõpetus

Elu rakulised vormid. Mitterakulised vormid - viirused. Rakkude põhilised ehituskomponendid: tsütoplasma, tuum, raku-tsenter, mitokondrid, tsütoplasma, võrgustik ja ribosoomid, Golgi aparaat, plastiidid, sisaldised, rakumembraan. Taimel- ja loomarakkude erinevused.

Rakkude põhilised keemilised komponendid. Valgud, nende struktuur ja omadused. Sahhariidid ja rasvad - raku põhilised energiaallikad. Anorgaanilised ained raku. Raku aine- ja energiavahetus. Nukleiinhapped ja nende ehitus. Valgusüntees raku, nukleiinhapete osatähtsus valgusünteesis.

Ainevahetuse iseärasused taimerakus. Fotosüntees. Kemosüntees bakterite näitel. Autotroofsed ja heterotroofsed organismid. Rakkude erutuvus ja liikumine. Rakkude jagunemine. Mitoos. Kromosoomide käitumine mitoosis. DNA süntees rakkude valmistumisel jagunemiseks.

Organismide paljunemine ja individuaalne areng

Organismide paljunemise vormid. Sugurakud. Viljastumine ja selle bioloogiline tähtsus. Viljastatud munaraku arenemine. Blastula ja gastrula staadiumid. Lootelehed ja elundite moodustumine.

Geneetika ja selektsiooni alused

Geneetika - teadus päriliku muutlikkuse seaduspärasustest ja pärilikkuse materiaalsetest alustest. Pärilikkuse uurimise hübriidoloogiline meetod. Mendeli poolt avastatud pärandumise seaduspärasused. Monohübriidne ristamine herne näitel. Esimese põlvkonna ühtlikkuse seadus. Lahknemise seadus. Dominantsed ja retsessiivsed tunnused. Homo- ja heterosügootsed organismid. Dihübriidne ristamine. Gameetide puhuse seadus ja selle tsütoloogilised alused. Geeni mõiste. Genotüüp ja fenotüüp. Väliskeskkonna tingimuste mõju tunnuste ilmnemisele ja arenemisele. Reaktsiooninorm. Modifikatsiooniline muutlikkus. Genotüübiline muutlikkus - mutatsioonid. Soo genotüübiline määramine ja selle kromosoomne mehhanism.

Selektsiooni põhilised meetodid. Polüploidsuse tähtsus taimede selektsioonis. Kaughübriidiseerimine. Heteroosinähtus. I. V. Mitšurini aretusmeetodid. Kultuurtaimede vormirikkuse ja tekke geograafilised kolded (N. I. Vavilov).

Organism ja keskkond

Keskkonna abiootiliste ja biootiliste tegurite mõiste. Temperatuuri mõju organismide elutegevusele. Püsisoojasus. Välistingimuste sesoonsete muutuste mõju organismide elutegevusele. Valguse tähtsus organismide elutegevusele. Foto-periodism taimedel. Hapniku tähtsus organismide elus. Taimede kuivusetaluvus. Keskkonna soolsus ja selle tähtsus taimede ja loomade elutegevusele. Tsonaalsus loomade ja taimede levikus.

Biootiliste seoste vormid: kiskjalikkus, konkurents, sümbioos, parasitism. Biotsünoosi mõiste.

Biosfäär ja selle piirid.

GEOGRAAFIA

Üldjuhendid

Geograafia eksamil peab kõrgemasse kooli astuja:

a) orienteeruma vabalt füüsilistes, majanduslikes ja poliitilis-administratiivsetes kaartides;

b) oskama ladusalt iseloomustada looduslikku keskkonda (reljeef, kliima, veestik, mullastik, taimkate, loomastik) ja näidata loodusliku keskkonna üksikelementide vastastikust mõju;

c) oskama anda looduslikele tingimustele majanduslikku hinnangut ning näidata loodusliku keskkonna ja elanikkonna majandusliku tegevuse seost;

d) teadma tööstuse sotsialistliku paigutuse põhiprintsiipe ja oskama näidata nende elluviimist sotsialistliku süsteemi ehitustegevuses mõne NSV Liidu rahvamajandusharu näite abil;

e) oskama näidata looduslike tingimuste ja ressursside kasutamise erinevusi tööstuse paigutuses kapitalistlikus ja sotsialistlikus süsteemis, tuua esile sotsialistliku süsteemi eelised;

f) omama vajalikke oskusi tööks plaani, kaardi, globuse, arvude ja graafiliste materjalidega, käsitsema mõningaid maastiku-, ilma- jne. vaatluse seadmeid.

Eksamineeritaval on õigus vastata programmi küsimustele niihästi vanades kui ka uutes õpikutes ja õppevahendites esitatud materjalide põhjal.

I. Maakera üldine geograafiline ülevaade

P l a a n j a k a a r t. Horisondi mõiste. Ilmakaared. Maastikul orienteerumise vahendid. Kompassi kasutamise oskus. Mõõtkava. Punktidevahelise kõige lähema vahemaa määramise oskus globusel. Plaan ja kaart. Geograafilise kaardi põhilised erinevused maakoha plaanist. Kauguse mõõtmine kaardil mõõtkava alusel. Oskus mõõta kaardil jõgede pikkust, määrata mägede kõrgust, ookeanide ja merede sügavust. Erineva mõõtkavaga kaardid (väikese-, keskmise- ja suuremõõtkavali-

eed). Kartograafilised projektsioonid kui kumera pinna kujutamise viisid tasapinnal. Maa kõverustest tingitud moonutuste vältimatus kaardil; nende moonutuste iseloom (kaugused, suunad ja pindalad). Kaardi tähtsus inimese elus ja majanduslikus tegevuses.

M a a k u j u j a l i i k u m i n e. K a a r d i v ö r k. Maa kuju. Maa kerakujulisuse tõendid. Magalhaesi reis. Maakera suurus. Maakera ööpäevane pöörlemine.

Kaardivõrk ja selle elemendid. Geograafiline laius ja pikkus (oskus määrata neid kaardil). Maakera aastane liikumine. Aastaaegade vahetus. Pöörijooned ja polaarjooned. Nõukogude Maa tehiskaaslased. Kosmilised raketid ja nende tähtsus maailmaruumi uurimisel.

I l m j a k l i i m a. Atmosfääri mõiste. Atmosfääri soojenemine. Õhu temperatuuri muutumine olenevalt geograafilisest laiuusest ja kõrgusest merepinnast. Õhurõhk ja selle mõõtmine. Baromeetri kasutamise oskus. Tuuled ja nende tekkimine. Briisid, mussoonid ja passaadid. Veeaur atmosfääris. Sademed ja nende tekkimine. Sademete jaotumine maakera pinnal. Sademete hulga mõõtmine. Ilm ja kliima. Ilmavaatlused. Ilmastiku tundmise tähtsus rahvamajanduse seisukohalt. Kliima sõltuvus koha geograafilisest laiuusest, mere lähedusest, merehoovustest, reljeefist ja koha kõrgusest üle merepinna. Kliimavöötmed ja põhilised kliimatüübid. Kodukoha kliima. Kliima tähtsus inimese majanduslikus tegevuses.

S i s e v e e d. Põhjaveed. Allikad. Põhjavete ja allikate kasutamine.

J ö e d. Jõgi ja selle osad. Jõeoru mõiste. Jõgede toitumine. Jõgikonnad ja veelahkmed, oskus näidata neid kaardil. Maailmajagude tähtsamaid jõgesid. Jõgede kasutamine inimese majanduslikus tegevuses. NSV Liidu jõgede rekonstrueerimine. Kanalid ja veehoidlad. Järved ja sood ning nende majanduslik tähtsus.

O o k e a n i d j a m e r e d. Maailmameri ja selle osad. Maailmamere põhjareljeef (mandrilava, mandrinõlv, ookeanipõhi, veealused ahelikud, vagumused). Põhjasatted. Vee sügavus ja soolsus. Vee sügavuse määramine kaardi järgi. Ran-

najoone liigestatus. Tähtsamad mered, lahed, väinad, saared ja poolsaared. Merehoovused. Merede majanduslik tähtsus.

M a a k o o r. Maakera pinda muutvad välis- ja sisejõud. Murenemine. Tuule, vooluvete ja jää toime. Vulkaanid ja maa-värinad, nende levikualad.

M a a k e r a p i n n a v o r m i d. Tasandikud, madalikud, kõrgustikud ja kiltmaad. Maailmajagude peamised madalikud ja kiltmaad. Maapinna absoluutne ja suhteline kõrgus. Kõrgendikud ja mäed. Kurd- ja pangasmäestikud. Maailmajagude tähtsamad mäestikud. Reljeefi tähtsus inimese majanduslikus tegevuses.

L o o d u s l i k u d v ö ö n d i d. Taimkatte levik sõltuvalt kliimast. Looduslike võõndite lühike iseloomustus kliima, taime- ja loomastiku alusel. Maastiku muutumine inimtegevuse mõjul kapitalistlikus ja sotsialistlikus ühiskonnas.

G e o g r a a f i l i n e p i n d m i k. Geograafilise pindmiku mõiste. Loodusliku kompleksi mõiste. Loodusliku kompleksi komponentide vahelised seosed.

M a a i l m a j a g u d e f ü ü s i l i s - g e o - g r a a f i l i n e ü l e v a a d e. Maailmajagude ja mandrite mõiste. Mandri geograafiline asend, looduse komponendid, loodusvarad, rahvastik ja poliitiline kaart. Aafrika, Austraalia ja Okeania, Lõuna-Ameerika, Põhja-Ameerika ja Eurasia füüsilis-geograafilised valdkonnad. Vene maadeavastajad - Aasia uurijad: S.I. Dežnjov, V. Bering, N.N. Prževalski, V.A. Obrutšev. Ameerika looderanniku avastamine vene reisijate poolt. Antarktise avastamine Vene ekspeditsiooni poolt Faddei Bellingshauseni ja Mihhail Lazarevi juhtimisel. Antarktise uurimine.

Ü l d i s e d g e o g r a a f i l i s e d s e a d u s p ä r a s u s e d. Maa kestad. Maakoore ehitus. Maakoore püsivad ja liikuvad osad ja nendega seotud reljeefitüübid. Mandrite piirjoonte muutumine. Maa kliima. Öhu tsirkulatsioon. Kliimavõõndid. Reljeefi ja kliima vastastikune seos ja mõju mullastikule, taimkattele ja loomastikule. Geograafilised võõndid. Looduslike tingimuste muutumine inimese majandus-

liku tegevuse mõjul. Looduskaitse.

R a h v a s t i k. Maakera rahvaarv. Rahvastiku jaotumine mandrite viisi. Rassi mõiste. Rahvastiku loomulik iive. Rahvastiku ebaühtlane paiknemine maakeral ja selle põhjused. Välis- ja sisemigratsioon. Printsipiaalsed erinevused rahvastiku klassikoosseisus sotsialistlikes ja kapitalistlikes maades. Maailma suurimad rahvad.

Väljapaistva vene teadlase N.N. Mikluhho-Maklai uurin-
gud Uus-Gineas.

M a a i l m a p o l i i t i l i n e k a a r t. .Eu-
roopa, Aasia, Aafrika ja Ameerika poliitiliste kaartide ise-
loomustus. Maailma jagunemine kaheks sotsiaalmajanduslikuks
süsteemiks: sotsialistlikuks ja kapitalistlikuks. Maade ma-
janduse arengutaset iseloomustavad näitajad. Rahvusvahelise
geograafilise tööjaotuse mõiste. Rahvusvaheline geograafi-
line tööjaotus kapitalismi tingimustes. Arenenud kapitalist-
likud riigid ja arengumaad. Kapitalistlik riikidevaheline ma-
janduse integratsioon. Rahvusvaheline sotsialistlik tööjao-
tus - uus rahvusvahelise tööjaotuse tüüp. Sotsialistlike maa-
de spetsialiseerumine ja koopereerumine. Sotsialistlik ma-
janduse integratsioon. Sotsialistliku majanduse integratsi-
ooni arenemine ning koostöö edasine süvenemine ja täiustumi-
ne. Vastastikuse Majandusabi Nõukogu liikmesriikide vahel.
Printsipiaalsed erinevused tööstuse arengu ja paigutuse sea-
duspärasustes kapitalistlikes ja sotsialistlikes maades. Põl-
lumajanduse tähtsus maailmamajanduses ja eri tüüpi maade ma-
janduses. Agraarsuhete iseloom sotsialistlikes maades, suure
ühismajandi eelised. Agraarsuhete tüübid arenenud kapita-
listlikes ja arengumaades. Transpordi osa majanduses ja
rahvusvahelises geograafilises tööjaotuses. Majanduslike
välissidemete põhiliigid. Sotsialistlike maade majanduse
ühised jooned. Ühe sotsialistliku maa lühike majandus-geo-
graafiline iseloomustus (eksamineeritava valikul).

Sotsialistliku maailmasüsteemi võimsuse ja rahvusvahe-
lise mõju hoogne kasv.

Imperialismi koloniaalsüsteemi lagunemine rahvusliku
vabastusliikumise tulemusel.

Ühe areneva maa lühike majandus-geograafiline iseloomustus (eksamineeritava valikul).

Ühe kapitalistliku maa lühike majandus-geograafiline iseloomustus (eksamineeritava valikul).

II. Nõukogude Liit NSV LIIDU ÜLDINE ÜLEVAADE

NSV Liidu poliitilis-administratiivne kaart. Nõukogude Liit - viieteistkümne nõukogude sotsialistliku vabariigi liit.

Liiduvabariikide asend kaardil ja nende pealinnad.

NSV Liidu looduslikud tingimused. NSV Liidu geograafiline asend. Territooriumi suurus. Maismaa- ja merepiirid.

Merel. Rannajoon, Merede tähtsus töönduse ja transpordi seisukohalt. Põhja-mereteede hõlvamine ja selle tähtsus NSV Liidule.

Reljeef. NSV Liidu pinnamoe üldine iseloomustus. NSV Liidu madalikud, kõrgustikud ja mäestikud. Põhilised geoloogilised struktuurid NSV Liidu territooriumil. Geosünklinaalid. Vanad ja noored platvormid NSV Liidu territooriumil, nende peegeldumine reljeefis. NSV Liidu maavarad. Tähtsamad nafta, kivisöe, raua ja värviliste metallide maakide leiukohad. Maavarade seos pinnaehitusega.

Kliima. NSV Liidu kliimat määravad põhilised tegurid. Päikesekiirgus. Õhumassid ja nende dünaamika eri aastaaegadel. Atmosfäärifronidid. Tsüklonid ja antitsüklonid, nende liikumissuunad. Soojuse ja niiskuse jaotumise seaduspärasused. Niiskuse koefitsient. NSV Liidu kliimatüübid. Igikelts ja selle levik.

Siseveed. Reljeefi ja kliima mõju jõgedele. Jõgede toitumise allikad. Jõe äravool ja vooluhulk, Jõe langus. Järved, nende tekkimine ja tähtsus. NSV Liidu suurimad jõed ja järved. Jõgede ja järvede tähtsus ja nende kasutamine sotsialistlikus majanduses.

Mullastiku- ja taimkattevööndid. Tundra-, taiga-, sega-

metsade, steppide, poolkõrbete, kõrbete ja lähistroopika-
vöönd. Iga vööndi mullastiku, taimkatte ja loomastiku ise-
loomustus. Muldade ja taimkatte muutuvus kõrgmägede aladel.
NSV Liidu maa- ja metsaressursid. Looduslike vööndite majan-
duslik kasutamine. Loodusvarade taastamise ja kaitsmise kü-
simused NSV Liidus.

NSV Liidu rahvastik ja töö-
jõuressursid. Rahvaarv. Rahvastiku juurdekasv. Rah-
vastiku tihedus. Erinevused rahvastiku tiheduses NSV Liidu
territooriumil. Muudatused rahvastiku paiknemises. Maa- ja
linnarahvastik. Tööjõuressursid. Linnade kasv. Rahvastiku
rahvuslik koosseis. Nõukogude Liitu asustavad rahvad.
NSV Liidu rahvaste materiaalse taseme tõus. NSV Liidu rah-
vaste moraalne ja poliitiline ühtsus.

NSV Liidu rahvamajanduse üld-
dine iseloomustus. NSV Liidu rahvamajanduse
struktuur ja arenemine. Sotsialistliku majandussüsteemi
eelised kapitalistliku majandussüsteemiga võrreldes. Indust-
rialiseerimine. NSV Liit - suur industriaalmaa kõrgelt are-
nenud sotsialistliku põllumajandusega.

Põhilised muutused NSV Liidu tootmise paiknemises viis-
aastakute ja seitseaastakute vältel. NSV Liidu rahvamajanduse
põhilised ülesanded NLKP XXV kongressi otsuste valguses.

NSV Liidu tööstuse geograafia. NSV
Liidu tööstuse üldine iseloomustus. Tema kiire arenemine.
Uute tootmisalade loomine.

Rasketööstuse eriline tähtsus kogu NSV Liidu rahvamajan-
duses. Tootmisvahendeid tootva tööstuse eelisarendamine.

Energeetika ja selle tähtsus rahvamajanduses. NSV Liidu
peamiste energiaallikate hinnang: kivisüsi ja peamised kivi-
söebasseinid; nafta ja selle tootmise rajoonid; põlevgaasid
ja gaasi tootmise rajoonid; turvas ja turba tootmise rajoo-
nid; "valge süsi", selle eelised, ressursid ja levik.

Elektrifitseerimine ja selle tähtsus sotsialistliku ma-
janduse arendamisel. Elektrijaamade liigid: kivisöe-, turba-

küttel ja põlevgaasil töötavad; aatomielektrijaamad; hüdroelektrijaamad; elektrijaamad-kaugkütteskeskused. Tähtsamad energiasüsteemid. Energeetika arenguperspektiivid NSV Liidus.

Must metallurgia ja selle tähtsus. Suur ja väike metallurgia. Metallurgiakombinaadi mõiste. Musta metallurgia põhirajoonid, nende rajoonide toor- ja kütteainebaasid.

Värviline metallurgia, selle tähtsus ja paiknemise peamised rajoonid. Metallurgia arenguperspektiivid NSV Liidus.

Masinaehitus, selle eriline tähtsus kõigile rahvamajandusharudele.

Masinaehitustehase mõiste. Masinaehituse põhiharud. Tootmise spetsialiseerimine ja koopereerimine. Masinaehituse paiknemise rajoonid ja keskused, nende seosed tooraine- ja energiaallikatega. Masinaehituse arenguperspektiivid.

Keemiatööstus, selle tähtsus ja kasv. Tooraine ressursid. Keemiatööstuse peamised rajoonid. Keemiatööstuse seos metallurgiaga.

Metsa- ja puidutööstus. NSV Liidu metsarikkused ja nende paiknemine. Metsavarumise ja mitmesuguste puitu töötlevate tööstusharude areng ning paiknemine.

Kergetööstus. NSV Liidus, tähtsamad harud.

Tekstiilitööstus. Selle peamised harud ja nende paiknemise rajoonid. Tekstiilikombinaadi mõiste.

Toiduainetetööstus. Selle tihe seos põllumajandusega. Toiduainetetööstuse tähtsamad harud ja nende paiknemine.

NSV Liidu põllumajanduse geograafia. Põllumajanduse struktuur. Põllumajanduse tähtsus NSV Liidu rahvamajanduses. Põllumajanduse sotsialistlik rekonstrueerimine.

Maaviljelus. Peamised kultuurid; teravili ja tehnilised kultuurid ning nende paiknemine.

Loomakasvatus ja selle tähtsus. Põhiliste loomakasvatusharude paiknemine. Loomakasvatuse seos maaviljelusega. NSV Liidu põllumajanduse arenguperspektiivid. Uute rajoonide kasutusele võtmine.

NSV Liidu transpordi geograafia. Transpordi tähtsus NSV Liidus, peamised transpordi-

liigid. Raudteevõrk ja selle paiknemine.

Moskva raudteesõlm ja peamised magistraalid, mis ühendavad Moskvat meie maa teiste rajoonidega. Raudteede elektrifitseerimine. Uute raudteede ehitamine.

Peamised siseveeteed ja veoste voolud. Kanalid. Siberi jõgede transpordialane tähtsus. Meretransport. NSV Liidu tähtsamad sadamad. Põhja-mereteed. Autotransport. Õhutransport. Transpordi arenguperspektiivid NSV Liidus.

NSV LIIDU LIIDUVABARIIKIDE ÜLEVAADE

Vene NFSV - võrdõiguslike rahvaste föderatsioon. Territooriumi mõõtmed ja looduslike tingimuste mitmekesisus. Maavarade ja vee-energia rikkus. Vene NFSV rahvastik, rahvastiku rahvuslik koostis, paiknemine ja juhtiv osa sotsialistlikus ülesehitustöös ning maa kaitsmisel.

Vene NFSV juhtiv osa NSV Liidu majanduses. Vene NFSV majanduse arenguperspektiivid.

Vene NFSV jagunemine suurteks majanduslikeks rajoonideks.

Ukraina NSV, Valgevene NSV, Moldaavia NSV, Leedu NSV, Läti NSV, Eesti NSV, Aserbaidžaaani NSV, Gruusia NSV, Armeenia NSV, Kasahhi NSV, Usbeki NSV, Turkmeeni NSV, Tadžiki NSV ja Kirgiisi NSV iseloomustused järgmise plaani kohaselt:

1. Geograafiline asend.
2. Looduslikud tingimused ja ressursid.
3. Rahvastik; majanduslik tegevus (tööstus ja põllumajandus).
4. Suuremad linnad.

F Ü Ü S I K A

Üldjuhendid

Füüsika eksamil tuleb peatähelepanu pöörata füüsikaliste nähtuste olemusest arusaamisele, oskusele tõlgendada ühes või teises valemis sisalduvate suuruste füüsikalist mõtet, samuti programmis ettenähtud ülesannete lahendamisele ja ülesannete tulemuste ning järelduste analüüsimise oskusele.

Eksamineeritav peab arvutuste juures oskama kasutada SI ja CGS süsteemi ühikuid ja tundma programmis nimetatud füüsikaliste suuruste ühikuid.

Eksamineeritav on kohustatud eksamil näitama teadlikust küsimustes, mis on seotud tähtsamate leiutiste ja avastuste ajaloo füüsika valdkonnas (programmi ulatuses).

Eksamineeritaval on õigus programmküsimustele vastata nii untes kui vanades õpikutes antud materjalide alusel.

I. Mehaanika

1. Punktmass. Taustsüsteem (koordinaadistik). Trajektoor. Läbitud tee ja nihe. Ühtlane sirgliikumine. Kiirus. Kiiruse ühikud. Liikumist iseloomustavad graafikud (keha koordinaatide ajast sõltuvuse ja kiiruse graafikud). Liikumise suhtelisus. Kiiruste liitmine. Ühtlaselt muutuv liikumine. Keskmise kiirus. Hetkkiirus. Kiirendus. Kiirenduse ühik. Alggiirusega ühtlaselt muutuva liikumise kiiruse graafik. Kehade vaba langemine. Vaba langemise kiirendus.

2. Ühtlane ringliikumine. Joon- ja nurkkiirus ning nendevaheline seos. Nurkkiiruse ühik. Ühtlase ringliikumise kiirendus (kesktõmbekiirendus).

3. Newtoni esimene seadus.

4. Mass. Jõud. Newtoni teine seadus. Massi ja jõu mõõtühikud. Tihedus. Tiheduse ühik.

5. Newtoni kolmas seadus.

6. Ülemaailmne grafitatsiooniseadus. Gravitatsioonikons-tant. Raskusjõud.

7. Elastsusjõud. Hooke'i seadus.

8. Hõõrdejõud. Hõõrdetegur.

9. Impulss (liikumishulk). Impulsi (liikumishulga) jäävuse seadus. K.E. Tsiolkovski tööde tähtsus kosmonautikale.

10. Mehaaniline töö. Võimsus. Energia. Kineetiline ja potentsiaalne energia. Energia jäävuse seadus mehaanikas. Töö, võimsuse ja energia ühikud.

11. Jõudude liitmine. Resultantjõud. Jõumoment. Liikumatu pöörlemisteljega keha tasakaalu tingimus.

II. Vedelikud ja gaasid

1. Rõhk. Rõhu ühik. Pascali seadus vedelike ja gaaside kohta. Hüdraulilise pressi ehituse põhimõte. Raskusjõust tingitud vedeliku rõhk anuma põhjale ja seintele. Ühendatud anumad.

2. Atmosfääri rõhk. Torricelli katse. Normaalne atmosfääri rõhk. Süsteemiväline rõhu ühik - millimeetrit elavhõbedasammast. Elavhõbe- ja metallbaromeetrid.

3. Archimedese jõud vedelikes ja gaasides.

III. Molekuraalfüüsika. Soojusnähtused.

1. Molekulaar-kineetilise teooria põhialused, selle katsetelised põhjendused. Browni liikumine. Difusioon gaasides, vedelikes ja tahketes kehades. Gaaside, vedelike ja tahkete kehade molekulide liikumine. Molekulide vastastikune mõju.

2. Boyle'i ja Mariotte'i seadus. Gay-Lussac'i seadus. Charles'i seadus. Nende seaduste graafikud. Absoluutse nulli mõiste. Absoluutne temperatuuriskaala. Ideaalse gaasi olekuvõrrand.

3. Soojushulk. Soojushulga ühik. Aine erisoojus. Keha soojendamiseks vajaliku soojushulga arvutamise valem. Siseenergia. Energia jäävuse seadus soojusprotsessides (termo-dünaamika esimene seadus).

4. Soojusmasinad ja nende töö füüsikalised alused. Kasuteguri suurendamise võimalused.

5. Sulamine. Sulamissoojus. Aurumine. Aurustumissoojus. Keemine. Keemistemperatuuri olenevus rõhust.

6. Absoluutne ja relatiivne niiskus.

IV. Elektrodünaamika alused

1. Kahte liiki elekter. Elektrilaengute vastastikune mõju. Coulomb'i seadus. Keskkonna elektriline läbitavus. Laengu mõõtühikud.

2. Elektriväli. Elektrivälja tugevus. Punktlaengu väljatugevus. Elektrostaatilise välja jõujooned. Homogeenne väli. Töö laengu nihutamisel elektriväljas. Potentsiaali mõiste. Potentsiaali mõõtühik. Punktlaengu välja potentsiaal (tuletamiseta). Potentsiaalide vahe. Homogeense välja potentsiaali ja väljatugevuse vaheline seos. Elektrimahtuvus. Elektrimahtuvuse ühikud. Kondensaatorid.

3. Elektrivool. Voolutugevus. Voolutugevuse ühik. Elektrivoolu tekkimise tingimused. Ohmi seadus vooluringi osa kohta. Juhi takistus. Takistuse ühik. Eritakistus. Eritakistuse sõltuvus temperatuurist. Reostaadid. Juhtide jada- ja rööpühendus. Vooluallikad. Elektromotoorjõud. Ohmi seadus suletud vooluringi kohta.

4. Voolu töö ja võimsus. Elektrivoolu energia ja selle muundumine teisteks energialiikideks. Joule'i ja Lenzi seadus. Voolu töö ja energia süsteemiväline ühik - kilovatt-tund.

5. Elektrolüüs. Faraday elektrolüüsi seadused.

6. Termoelektriline emissioon. Elektrivool vaakumis. Elektronlambid - diodid ja triodid. Elektronkiiretoru.

7. Vooluga juhtmete vastastikune magnetiline mõju. Magnetväli. Vooluga juhile magnetväljas mõjuv jõud. Magnetiline induksioon. Lorentzi jõud.

8. Elektromagnetiline induksioon. Magnetilise induksiooni voog (magnetvoog). Induksiooni elektromotoorjõud. Lenzi reegel. Eneseinduksioon. Induktiivsus. Induktiivsuse ühik.

V. Võnkumised ja lained

1. Võnkliikumise näiteid. Harmooniline võnkumine. Võnkeperiood ja -sagedus. Sageduse mõõtühik. Võnkeperioodi ja -sageduse vaheline seos. Matemaatilise pendli võnkeperiood (tuletamiseta). Resonants.

2. Elektromagnetilised võnkumised. Võnkering. Energia muundumine võnkeringis. Võnkeperioodi sõltuvus induktiivsusest ja mahtuvusest (tuletamiseta).

3. Vahelduvvool. Vahelduvvoolu generaator. Vahelduvvoolu periood ja sagedus. Pinge ja voolutugevuse efektiivväärtused. Transformaator. Elektrienergia ülekanne ja jaotamine. Diodid vahelduvvoolu alandajana. Lampgeneraator.

4. Rist- ja pikilained. Võnkumise levikukiirus. Laine pikkus. Laine pikkuse, levikukiiruse ja sageduse (või perioodi) vaheline seos.

5. Häälelained. Hääle kiirus, valjus ja kõrgus. Hääle peegeldumine.

6. Elektromagnetiliste lainete kiirgumine ja vastuvõtt. Elektromagnetiliste lainete omadused. Raadio leiutamine A.S. Popovi poolt.

VI. Optika

1. Valgusallikad, Valguse sirgjooneline levimine. Valguse kiirus ja selle katseline määramine.

2. Valguse peegeldumise seadused. Kujutise konstrueerimine sfäärilistes peeglites. Peegli fookus.

3. Valguse murdumise seadused. Murdumisnäitaja. Täielik peegeldumine. Piirnurk. Kiirte käik prisma.

4. Koondavad ja hajutavad läätsed. Läätsede valen. Kujutise konstrueerimine läätsedes.

5. Projektsiooniaparaat. Fotoaparaat. Luup. Kiirte käik nendes riistades.

6. Valguse dispersioon. Spekter. Spektroskoop. Spektri infrapunane ja ultravioletne osa. Kiirgusspektrid. Neeldumisspektrid. Spektraalanalüüsi mõiste.

7. Fotoefekt. A.G. Stoletovi tööd fotoefekti alal. Fotoefekti seaduspärasused. Einsteini võrrand. Fotoelemendid ja nende kasutamine.

8. Vaadete areng valguse olemusest. Valguslainete elektromagnetiline olemus. Valguse lainelised ja korpuskulaarsed (kvant-) omadused. Elektromagnetiliste lainete skaala.

VII. Aatomi ja aatomituuma füüsika

1. Aatomi keerulist ehitust tõestavad nähtused. Rutherfordi katsed α -osakeste hajutamisel. Aatomi ehitus - elektronkate ja tuum. Bohri postulaadid. Energia kiirgamine ja neeldumine aatomis.

2. Laetud osakeste registreerimise eksperimentaalsed meetodid: Wilsoni kamber, Geigeri loendi, fotoemulsiooni meetod.

3. Aatomituuma koostisosakesed - prootonid ja neutronid. Aatomituumade seoseenergia. Ahelreaktsioon. Energia vabanemine raskete tuumade jagunemisel.

KEEMIA

Ü l d j u h e n d i d

1. Eksamineeritavale tuleb esitada järgmised nõuded:

- a) keemia põhimõistete, -seaduste ja -teooriate tundmine;
- b) keemia terminoloogia tundmine;
- c) tähtsamate elementide ja nende ühendite tundmine;
- d) oskus kasutada D. I. Mendelejevi perioodilisuse süsteemi programmi ulatuses;
- e) tähtsamate keemiliste tootmisprotsesside tundmine;
- f) oskus esitada faktilist materjali keskkooli keemia-kursuses saadud teoreetiliste teadmiste alusel;
- g) oskus lahendada kvalitatiivseid- ja arvutusülesandeid programmi materjali raamides.

2. Küsitlemisel ei tule süveneda üksikasjadesse, mis nõuavad puhtmehaanilist mälu. Eksamineeritav peab teadma

ainult tähtsamaid arve ja sealjuures ümardatult. Ei tule samuti nõuda mitmesuguse keemilise aparatuuri ehituse ja töö, laboratoorsete võtete, reaktsioonide kulgemise omapärasuste jms. üksikasju. Tähelepanu tuleb aga pöörata tähtsamate keemiliste ainete nendele omadustele, millel põhineb antud ainete kasutamine rahvamajanduses.

NÕUDMISTE ULATUS

1. Keemia aine ja ülesanded. Keemia tähtsus. Keemia osa kommunismi materiaal-tehnilise baasi rajamisel.

2. Keemilised ja füüsikalised nähtused. Segud ja keemilised ühendid. Keemiliste reaktsioonide põhitüübid. Reaktsioonide soojusefekt. Ekso- ja endotermiliste reaktsioonide mõiste.

3. Liht- ja liitained. Elementide mõiste. Allotroopia. Metallid ja mittemetallid. Metallide ja mittemetallide füüsikaliste ning keemiliste omaduste erinevused.

4. Atomistlik-molekulaarne õpetus keemias. Aatommass. Molekulmass. Mool - aine hulga ühik. Aine massi jäävuse seadus ja selle tähtsus. Koostise püsivuse seadus. Avogadro seadus. Gaasiliste ainete gramm-molekuli ruumala.

5. Valents. Keemilised valemid. Elementide valentsi määramine nende ühendite valemitest lähtuvalt. Valemite koostamine valentsi järgi. Valemite graafiline kujutamine.

Keemilised võrrandid. Keemiliste võrrandite koostamine.

6. Keemiliste reaktsioonide kiirus. Reaktsioonikiiruse sõltuvus reageerivate ainete iseloomust ja nende kontsentratsioonist. Temperatuuri ja katalüsaatori mõju reaktsioonikiirusele. Katalüüsi mõiste. Keemiline tasakaal ja tingimused, mis kutsuvad esile keemilise tasakaalu nihke.

7. Perioodilisusseaduse avastamine D. I. Mendelejevi poolt. Perioodilisusseadus D. I. Mendelejevi sõnastuses. D. I. Mendelejevi perioodilisuse süsteem. Väikesed ja suured perioodid. Perioodid ja rühmad. Metallide ja mittemetallide asend perioodilisuse süsteemis. Perioodilisusseaduse tähtsus.

8. Põhiteadmised aatomite ehitusest. Aatomi tuuma koostis. Isotoobid. Elektronide paigutus energiaalisel tasemel.

tel. Iooniline ja kovalentne side. Polaarne ja mittepolaarne kovalentne side. Metalliline side. Vesinikside. Valentsi mõiste selgitamine aatomi ehituse teooria seisukohalt. Oksüdatsiooniate. Oksüdeerimis- ja redutseerimisreaktsioonid.

Atomite ehitus ja perioodilisusseadus. Perioodilisusseaduse kaasaegne sõnastus.

9. Lahused. Ainete lahustuvus vees. Tahkete ainete lahustuvuse sõltuvus temperatuurist. Küllastunud ja mitte küllastunud lahused. Soojust nähtused lahustumisel. Gaaside lahustuvuse sõltuvus temperatuurist ja rõhust. Lahuste kontsentratsiooni väljendamine protsentides.

10. Elektrolüütilise dissotsiatsiooni teooria põhialused. Ioonide hüdratsatsioon.

Hapete, aluste ja soolade dissotsiatsioon vesilahustes. Dissotsiatsiooni aste. Tugevad ja nõrgad elektrolüüdid. Ioonvõrrandid. Lahuste ja sulandite elektrolüüs.

11. Oksiidid, alused, happed ja soolad. Oksiidid, nende koostis ja nimetused. Saamisviisid. Aluselised, happelised ja amfoteersed oksiidid.

Alused, nende koostis ja nimetused. Aluste saamise viisid ja omadused. Leelised. Amfoteersed hüdroksiidid.

Happed, nende koostis ja nimetused. Saamisviisid. Hapnikhapped ja hapnikuta happed. Hapete aluselisus. Hapete iseloomulikud omadused.

Liht- ja vesiniksoolad, nende omadused ja nimetused. Neutralisatsioonireaktsioon, vahetusreaktsioon ja asendusreaktsioon. Soolade hüdrolyüs. Soolade saamisviisid.

12. Vesinik. Selle saamine. Vesiniku füüsikalised ja keemilised omadused ja kasutamine. Vesi. Vee koostis. Vee füüsikalised ja keemilised omadused.

13. Halogeenide üldine iseloomustus. Kloor. Kloori looduslikud ühendid. Kloori omadused ja kasutamine. Vesinikkloriid ja vesinikkloriidhape. Vesinikkloriidhappe saamine ja omadused. Vesinikkloriidhappe soolad. Kvalitatiivne reaktsioon kloriid-ioonide avastamiseks. Lühiülevaade kloori hapnikuühenditest.

14. Hapniku alarühma kuuluvate elementide lühike iseloomustus. Hapnik. Hapniku saamine ja omadused.

Hapniku tähtsus keemiliste ja metallurgiliste protsesside intensiivistajana.

Väävel. Looduslikud väävliühendid. Väävli omadused. Vesiniksulfiid, tema saamine ja omadused. Vääveldioksiid. Väävlishape. Vääveldioksiidi oksüdeerimine vääveltrioksiidiks. Väävelhappe saamine tööstuses kontaktmenetlusel. Väävelhappe omadused ja praktiline tähtsus. Väävelhappe soolad. Kvalitatiivne reaktsioon sulfaat-ioonide avastamiseks.

15. Lämmastiku rühma kuuluvate elementide lühike iseloomustus. Lämmastik, selle omadused. Ammoniaak. Selle saamine ja omadused. Ammooniumsoolad. Kvalitatiivne reaktsioon ammoonium-ioonide avastamiseks. Lämmastikoksiid ja -dioksiid. Lämmastikhappe saamine, omadused ja kasutamine. Lämmastikhappe soolad. Lämmastikväetised.

Fosfor. Looduslikud fosforiühendid. Valge ja punase fosfori omadused. Fosfor(V)oksiid. Ortofosforhape ja tema soolad. Fosforväetised.

16. Süsiniku alarühma kuuluvate elementide lühike iseloomustus. Süsinik ja selle allotroopia. Süsinikdioksiid. Selle saamine, omadused ja kasutamine. Süsihape ja selle soolad. Kvalitatiivne reaktsioon karbonaat-ioonide avastamiseks. Süsinikmonooksiid. Tahke, vedel ja gaasiline kütus.

Räni. Räni omadused. Ränioksiid ja ränihape. Looduslikud ränühendid. Klaas. Tsement.

17. Metallide üldomadused. Metallide füüsikalised omadused. Sulamid, nende omadused. Metallide keemilised omadused. Elektrokeemiline pingerida. Metallide üldisi saamisviise.

18. Leelismetallide üldine iseloomustus. Naatrium ja kaalium ning nende omadused. Leelised. Naatriumi ja kaaliumi looduslikud ühendid. Kaaliumväetised.

19. Kaltsiumi rühma kuuluvate elementide üldine iseloomustus. Kaltsium, tema omadused. Lubjakivi. Vee karedus ja selle kõrvaldamise viisid. Kustutamata ja kustutatud lubi.

20. Alumiiniumi rühma kuuluvate elementide üldine iseloomustus. Alumiinium. Alumiiniumi looduslikud ühendid. Alumiiniumi omadused ja tööstuslik tähtsus. Aluminotermia. Alumiiniumoksiidi ja -hüdroksiidi amfoteersus.

21. Kroomi rühma kuuluvate elementide üldine iseloomustus. Kroom, selle füüsikalised ja keemilised omadused. Kroomoksiidid ja hüdroksiidid. Kroom- ja dikroomhape, nende soolad. Kroomi ja tema ühendite kasutamine.

22. Raud. Tema asend perioodilisuse süsteemis ja omadused. Raua oksiidid ja hüdroksiidid. Raua soolad. Tähtsamad rauamaagid. Malm ja terased ning nende tähtsus NSV Liidu rahvamajanduses. Keemilised reaktsioonid, mis on aluseks malmi ja terase saamisel. Metallide korrosioon ja selle vastu võitlemine. Kvalitatiivsed reaktsioonid raud(II)- ja raud(III)-ioonide avastamiseks.

23. A. M. Butlerovi orgaaniliste ühendite struktuuri teooria. Isomeerid.

24. Küllastunud süsivesinikud. Küllastunud süsivesinike homoloogiline rida. Metaan, selle ehitus, keemilise sideme olemus, keemilised omadused.

25. Küllastamata süsivesinikud: eteen ja etüün, nende molekulide elektronstruktuur, omadused, saamine ja kasutamine. Polümerisatsioonireaktsioon. Polümeeride mõiste. Dieensed süsivesikud. Looduslik ja sünteetiline kautšuk.

26. Benseen, selle struktuur, füüsikalised ja keemilised omadused. Benseeni homoloogid.

27. Nafta. Põhilised töötlemismeetodid. Nafta produktid. Looduslikud gaasid ja nende kasutamine.

28. Alkoholid. Küllastunud alkoholide homoloogiline rida. Etanool, molekuli struktuur, füüsikalised ja keemilised omadused, saamisviisid. Etaandiool. Propaantriool. Fenool, selle molekuli struktuur, omadused ja kasutamine. Aatomite vastastikune mõju molekulis.

29. Aldehüüdid. Aldehüüdide homoloogiline rida. Metaanal ja etanaal, nende molekulide struktuur, omadused ja kasutamine. Polükondensatsioonireaktsioonid.

30. Karboksüülhapped. Küllastatud ühealuseliste hapete homoloogiline rida. Etaanhape, selle molekuli struktuur, omadused, saamine ja kasutamine.

31. Estrid, Esterifikatsioonireaktsioon. Estrite hüdrolüüs. Rasvad.

32. Süsivesikud. Glükoos, sahharoos, tärklis ja tselluloos. Lühiaidmeid nende ainete molekulide struktuurist, omadustest ja kasutamisest.

33. Amiinid. Aniliin, selle molekuli struktuur, omadused ja saamine.

Aminohapete molekuli struktuur ja omadused.

Valgud, nende koostis ja molekuli struktuur.

MATEMAATIKA

Ü l d j u h e n d

Kõrgkooli sisseastujailt nõutakse matemaatika eksamil:

- a) programmis ettenähtud definitsioonide ja teoreemide täpset tundmist ning viimaste tõestamise oskust;
- b) oskust täpselt ja lühidalt avaldada matemaatilist mõtet nii suuliselt kui ka kirjalikult, kasutada vastavat sümbolikat;
- c) programmis ettenähtud teadmiste ja vilumuste kindlat valdamist ja nende kasutamise oskust ülesannete lahendamisel.

Matemaatika programm 1977. aastal kõrgkooli astujaile koosneb kahest variandist. Variant A on määratud neile, kes on lõpetanud keskkooli 1977.^{*}a. (õppisid uue programmi järgi). Variant B on kõigi teiste jaoks, kellel on keskharidus.

Kumbki programmivariant koosneb kolmest osast. Neist esimeses on toodud matemaatiliste mõistete ja faktide loetelu, mida sisseastuja peab valdama (peab oskama neid õigesti kasutada ülesannete lahendamisel ja teoreemide tõestamisel). Teises osas on toodud teoreemid, mida tuleb osata tõestada, ja valemid, mida tuleb osata tuletada. Eksami-
piletite teoreetiline sisu tuleb koostada sellest osast. Kolmandas osas on iseloomustatud põhilised matemaatilised oskused ja vilumused, mida eksamineeritav peab valdama.

V a r i a n t A

I. M a t e m a a t i k a p õ h i m õ i s t e d j a f a k t i d

Aritmeetika, algebra ja analüüsi alused

1. Hulk, hulga element, osahulk, hulkade ühend ja ühisosa.
2. Naturaalarvude, täisarvude ja reaalarvude hulgal.
Seosed nende hulkade vahel.

* Eesti õppekeeleks keskkooli 1974.a. või hiljem.

3. Naturaalarvud. Alg- ja kordarvud. Tegur, kordne. Ühistegurid. Vähiim ühiskordne.

4. Arvudega 2, 3, 5 ja 10 jaguvuse tunnused.

5. Reaalarvud, nende esitamine kümnendmurruna. Reaal- arvude võrdlemine.

6. Arvvahemikud. ^{***} Reaalarvu absoluutväärtus ja selle geomeetriline tähendus.

7. Arvavaldised. Muutujat sisaldavad algebralised avaldised. Samasused. Korrutamise abivalemid.

8. Aste naturaalarvulise astendajaga. Üksliige ja hulkliige. Hulkliikme kanooniline kuju.

9. Ühe muutujaga hulkliige. Hulkliikme nullkoht.

10. Funktsioon. Funktsiooni esitusviisid. Määramispiirkond, funktsiooni väärtuste hulk. Pöördfunktsioon.

11. Ühe muutuja funktsioon. Funktsiooni graafik. Funktsiooni kasvamine ja kahanemine; perioodilisus, paaris- ja paaritud funktsioonid.

12. Funktsiooni ekstreemum. Funktsiooni suurim ja vähiim väärtus antud vahemikus. Ekstreemumi tarvilik tingimus (Fermat' teoreem). ^{*}

13. Põhilised funktsioonid: lineaar- ja ruutfunktsioon ($y = ax^2 + bx + c$), astme- ($y = ax^n, n \in \mathbb{Z}$), eksponent- ($y = a^x, a > 0$) ja logaritmifunktsioon; trigonomeetrilised funktsioonid ($y = \sin x, y = \cos x, y = \tan x$); aritmeetiline juur $y = \sqrt[n]{x}, (n \in \mathbb{N})$.

14. Arvujada; selle piirväärtus.

15. Aritmeetiline ja geomeetriline progressioon.

16. Võrrand. Võrrandi lahendite hulk. Kahe muutujaga võrrandi graafik. Võrrandite samaväärsus.

17. Võrratus. Võrratuse lahendite hulk. Võrratuste samaväärsus. ^{*}

18. Võrrandi- ja võrratusesüsteemid. Süsteemi lahend. Samaväärsed süsteemid.

19. Funktsiooni piirväärtus. Funktsiooni pidevus.

^{*} Eesti õppekeelega keskkoolide matemaatika programmis puudub.

^{***} Lõik, vahemik, poollõik.

20. Funktsiooni tuletis. Pöördfunktsiooni tuletis. Liitfunktsiooni tuletis.

21. Algfunktsioon. Integraal kui algfunktsiooni juurdekasv.*

22. Permutatsioonid. Variatsioonid. Kombinatsioonid.

23. Newtoni binoomvalem.

Geomeetria

1. Geomeetiline kujund kui punktihulk. Sirge, kiir, lõik, murdjoon; lõigu pikkus. Nurk, nurga suurus. Tipp- ja kõrvunurgad. Ringjoon, ring. Paralleelsed sirged, siht.

2. Liikumine. Liikumise liigid. Teljeline ja tsentraalsümmeetria. Lüke. Pöore. Geomeetriliste kujundite võrdsus.

3. Vektor. Tehted vektoritega. Kollineaarsed vektorid. Komplanaarsed vektorid.

4. Kumerad kujundid. Hulknurk, selle tipud, küljed, diagonaalid. Hulknurga sümmeetriateljed ja sümmeetriakeskpunktid.

5. Kolmnurk, selle mediaan, nurgapoolitaja, kõrgus, ja kesklõik. Kolmnurga liigid.

6. Nelinurgad: rööpkülik, ristkülik, romb, ruut, trapets. Trapetsi kesklõik.

7. Ringjoon ja ring, nende keskpunkt, kõõl, diameeter ja raadius. Ringjoone puutuja. Ringjoone kaar. Segment ja sektor.

8. Kesk- ja piirdenurk.

9. Ringjoone sisse ja ümber joonestatud hulknurgad. Korrapärane hulknurk. Korrapärase hulknurga külje avaldamine ümberringjoone raadiuse kaudu.

10. Hulknurga pindala. Kolmnurga, ristküliku, rööpküliku, rombi, ruudu ja trapetsi pindala; korrapärase hulknurga pindala (siseringjoone raadiuse kaudu).

11. Ringjoone pikkus. Ringi pindala. Ringjoone kaare pikkus. Sektori pindala.

* Eesti õppekeeleaga keskkoolide matemaatika programmis puudub.

12. Homoteetsusteisendus. Sarnasus. Homoteetsed ja sarnased kujundid. Sarnaste kujundite pindalade suhe.
13. Tasand. Paralleelsed ja lõikuvad tasandid.
14. Sirge ja tasandi paralleelsus.
15. Siht ruumis. Kahe sihi vaheline nurk. Kahe kiivsirge vaheline nurk.
16. Sirge ja tasandi vaheline nurk. Tasandi normaal.
17. Kahetahuline nurk, Kahetahulise nurga joonnurk. Kahe tasandi ristseis.
18. Hulktahukas; selle tipud, servad, tahud ja diagonaalid. Püst- ja kaldprisma. Püramiid. Korrapärane prisma ja püramiid. Rööptahukas. Risttahukas. Kuup.
19. Pöördekhad: silinder, koonus, kera. Sfääri ja kera keskpunkt, diameeter, raadius. Sfääri puutujatasand.
20. Hulktahukate ja pöördekhad pindala ja ruumala.

II. Põhilised valemid ja teoreemid

Algebra ja analüüsi alused

1. Funktsiooni $y = ax + b$ omadused ja graafik.
2. Funktsiooni $y = \frac{b}{x}$ omadused ja graafik.
3. Funktsiooni $y = ax^2 + bx + c$ omadused ja graafik.
4. Ruutvõrrandite lahendamine.
5. Vieta teoreem (ka pöörde teoreem).
6. Ruutkolmliikme lahutamise tegureiks.
7. Võrratuse omadused.
8. Aritmeetilise progressiooni üldliikme ja summa valemid.
9. Geomeetrilise progressiooni üldliikme ja summa valemid.
10. Lõpmatult kahaneva geomeetrilise rea summa.
11. Eksponentfunktsiooni omadused.
12. Logaritmifunktsiooni omadused.
13. Korrutise, jagatise ja astme logaritm.
14. Funktsioonide $y = \sin x$ ja $y = \cos x$ omadused ja graafikud.
15. Funktsiooni $y = \tan x$ omadused ja graafik.

16. Võrrandite $\sin x = a$, $\cos x = c$ ja $\tan x = a$ lahendamine.

17. Trigonomeetriliste funktsioonide vahelised seosed ühe ja sama argumendi korral.

18. Trigonomeetriliste funktsioonide taandamisvalemid.

19. Kahe nurga summa siinus, koosinus ja tangens.

20. Kahekordse ja poolnurga trigonomeetrilised funktsioonid.

21. Koonduva jada piirväärtuse ühesuse teoreem.

22. Teoreem kahe koonduva jada summa piirväärtusest. ^{***}

23. Jada koonduvuse tarvilik tingimus. ^{***}

24. Murdratsionaalse funktsiooni pidevuse teoreem. ^{***}

25. Kahe funktsiooni summa tuletis.

26. Kahe funktsiooni korrutise tuletis.

27. Kahe funktsiooni jagatise tuletis.

28. Funktsioonide $y = \sin x$, $y = \cos x$, $y = \tan x$, $y = a^x$ ja $y = \log_a x$ tuletis.

29. Funktsiooni ekstreemumi piisav tingimus. ^{***}

30. Teoreem funktsiooni algfunktsioonide üldkujust.

31. Permutatsioonide arv. ^{**}

32. Variatsioonide arv. ^{**}

33. Kombinatsioonide arv.

34. n-elementilise hulga kõigi osahulkade arv. ^{**}

Geomeetria

1. Võrdhaarse kolmnurga omadused.

2. Lõigu otspunktidest võrdsetel kaugustel asuvate punktide omadused.

3. Sirgete paralleelsuse tunnused.

4. Kolmnurga sisenurkade summa. Kumera kolmnurga sisenurkade summa.

5. Kolmnurga ja trapetsi kesklõigu omadused.

6. Rööpküliku sümmeetriakeskpunkt.

7. Rööpküliku tunnused.

8. Kolmnurga külje keskristsirge omadus.

* Eesti õppekeelega keskkooli programmis puudub.

** Eesti õppekeelega keskkooli programmis on antud teoreem tõestuseta.

9. Kolmnurga ümberingjoone olemasolu.
10. Kolmnurga siseringjoone olemasolu.
11. Ringjoone puutuja omadused.
12. Piirdenurkade määrtmine.
13. Kolmnurkade sarnasuse tunnused.
14. Pythagorase teoreem.
15. Koosinusteoreem.
16. Siinusteoreem.
17. Rööpküliku, kolmnurga ja trapetsi pindala.
18. Sirge ja tasandi paralleelsuse tunnus.
19. Tasandite paralleelsuse tunnus.
20. Vektori lahutamine kolme mittekomplanaarse vektori sihilisteks komponentideks.
21. Sirge ja tasandi ristseisu tunnus.
22. Kolme ristsirge teoreem.*
23. Kahe tasandi ristseisu tunnus.
24. Rööptahuka diagonaalide keskpunkti omadus. Järeldused.
25. Risttahuka diagonaali omadus.
26. Prisma pindala ja ruumala arvutamine.
27. Püramiidi pindala ja ruumala arvutamine.
28. Silindri pindala ja ruumala arvutamine.
29. Koonuse pindala ja ruumala arvutamine.
30. Kera ruumala arvutamine.
31. Sfääri pindala arvutamine.

III, Põhilised oskused

Eksamineeritav peab oskama:

1. Sooritada aritmeetilisi tehteid arvudega, ümardada andmeid nõutava täpsuseni. Sooritada tehteid ligikaudsete andmetega, kasutades otstarbekaid arvutusvõtteid; kasutada tabeleid.

2. Teisendada algebralisi avaldisi ja avaldisi, mis sisaldavad ruutjuuri, astmeid, logaritme ning trigonomeetrisi funktsioone; leida samasuse tõesuspõlvkond.

3. Konstrueerida programmis loetletud funktsioonide

* Või teoreem täisnurga ristprojektsioonist.

graafikuid; uurida funktsioone tuletist kasutades; lahendada ekstreemumülesandeid; kasutada määratud integraali lihtsamate kujundite pindala arvutamiseks.

4. Lahendada esimese ja teise astme ning neiks teisenduvaid võrrandeid, võrratusi, võrrandi- ja võrratuse-süsteeme.

5. Lahendada ülesandeid võrrandite ja võrrandisüsteemide koostamise abil ning kombinatoorikaülesandeid.

6. Kujutada joonisel geomeetrilisi kujundeid ja kehi; teha lihtsamaid konstruktsioone tasandil; kujutada tahk- ja pöördkehade ning nende lihtsamate kombinatsioonide lõikeid tasandil.

7. Teha tehteid vektoritega (liitmine, lahutamine, arvuga korrutamine, skalaarkorrutis) ning kasutada nende tehete omadusi.

8. Kasutada geomeetrilisi kujutisi algebra ja analüüsi ülesannete lahendamisel, samuti kasutada algebra ja analüüsi meetodeid geometria ülesannete lahendamisel.

V a r i a n t B

I. M a t e m a a t i k a p ô h i m ô i s t e d

Aritmeetika, algebra ja elementaarfunktsioonid

1. Naturaalarvud: alg- ja kordarvud.

2. Naturaalarvude vähim ühiskordne ja suurim ühistegur.

3. Ratsionaal- ja irratsionaalarvud.

4. Arvsirge. Reaalarvu absoluutväärtus.

5. Arvujada piirväärtus.

6. Astmed ja juured naturaalarvulise astendajaga.

Juure aritmeetiline väärtus.

7. Astmed nullilise, täisarvulise ja ratsionaalse astendajaga. Irratsionaalse astendajaga astme mõiste.

8. Üksliikmed ja hulkliikmed. Üks- ja hulkliikme aste.

9. Hulkliikmed, milles esinevad ainult ühe muutuja astmed. Hulkliikme nullkohad.

10. Samasused ja võrrandid. Võrrandi lahendid. Võrrandite samaväärsus.

11. Võrrandisüsteem. Süsteemi lahend. Vastuolulised süsteemid.

12. Võrratused. Võrratuste lahendid. Võrratuste sama-
väärsus.

13. Ühe muutuja funktsioonid. Määramispiirkond ja väärtuste hulk. Funktsioonide omadusi: paaris- ja paaritud funktsioonid, monotoonsus, perioodilisus. Funktsiooni graafik. Pöördfunktsioon.

14. Aritmeetiline ja geomeetiline progressioon.

15. Tõkestamatult kahanev geomeetiline progressioon ja selle summa.

16. Logaritmid.

17. Nurkade mõõtmine kraadides ja radiaanides. Positiivsed ja negatiivsed nurgad. Täispöördest suuremad nurgad.

18. Trigonomeetrilised funktsioonid $y = \sin x$, $y = \cos x$,
 $y = \tan x$, $y = \cot x$.

Geomeetria

1. Sirge, kiir, lõik, murdjoon. Lõikude summa ja vahe. Lõigu pikkus. Lõikude suhe. Võrdelised lõigud. Ühismõõduga ja ühismõõduta lõigud.^x

2. Nurga mõiste. Nurkade summa ja vahe. Tipp- ja kõrvenurgad.

3. Paralleelsed sirged ja ristsirged.

4. Hulknurk, tema tipud, küljed, diagonaalid. Hulknurga ümbermõõt. Kumer hulknurk. Korrapärane hulknurk.

5. Geomeetriliste kujundite võrdsus ja sarnasus.

6. Kolmnurk, tema mediaan, nurgapoolitaja, kõrgus ja kesklõik. Kolmnurkade liigid.

7. Nelinurgad: trapets, rööpkülik, ristkülik, romb, ruut. Trapetsi kesklõik.

8. Ristküliku ja hulknurga pindala mõiste.

9. Ringjoon ja ring, nende keskpunkt, kõõl, diameeter ja raadius. Ringjoone puutuja. Ringjoone kaar. Sektor ja segment.

^x Eesti õppekeeleaga keskkoolide matemaatika programmis puudub.

10. Ringjoone kesk- ja piirdenurk.
11. Ringjoone sisse ja ümber joonestatud hulknurgad.
12. Ringjoone pikkus.
13. Ringi pindala.
14. Tasapind, paralleelsed ja lõikuvad tasapinnad.
15. Sirge ja tasapinna paralleelsus.
16. Sirge ja tasapinna ristseis.
17. Kahetahulised nurgad, kahetahuliste nurkade joon-
nurgad. Kahe tasapinna ristseis.
18. Sirge ja tasapinna vaheline nurk.
19. Kiivsirged, kahe kiivsirge vaheline nurk.
20. Hulktahukad: prisma ja püramiid, nende tipud, ser-
vad, tahud ja diagonaalid. Püst- ja kaldprisma. Korrapärane
prisma ja korrapärane püramiid. Rööptahukas. Risttahukas. Kuup.
21. Prisma ja püramiidi pindala ja ruumala.
22. Silinder ja koonus.
23. Silindri ja koonuse pindala ja ruumala.
24. Kera, tema keskpunkt, kõõlud, diameeter, raadius.
Kera puutujatasapind. Kera sektor, segment ja vöö.
25. Kera pindala ja ruumala.

II. Põhilised valemid ja teo- reemid

Aritmeetika, algebra ja elementaarfunktsioonid

1. Naturaalarvude jagunevuse tunnused arvudega 2,3,4,5,
9,10ⁿ.
2. Kahe või mitme naturaalarvu vähima ühiskordse ja suu-
rima ühisteguri leidmine.
3. Irratsionaalarvude olemasolu.
4. Funktsiooni $y = ax + b$ omadused ja graafik.
5. Ühe tundmatuga lineaarvõrrandi lahendamine.
6. Kahe tundmatuga kahest lineaarvõrrandist koosneva
süsteemi lahendamine.
7. Kahe tundmatuga kahest lineaarvõrrandist koosneva
süsteemi lahendi geomeetriline tähendus.
8. Funktsiooni $y = \frac{k}{x}$ omadused ja graafik.

Ilms toetuseta.

9. Funktsiooni $y = ax^2 + bx + c$ omadused ja graafik.
10. Ruutvõrrandite lahendamine.
11. Ruutvõrrandi lahendite omadused. (Vieta valemid).
12. Ruutkolmliikme tegureiks lahutamise.
13. Võrratuste omadused.
14. Võrratus kahe mittenegatiivse arvu aritmeetilise ja geomeetrilise keskmise kohta.
15. Ühe tundmatuga esimese astme võrratuste lahendamine.
16. Ühe tundmatuga teise astme võrratuste lahendamine.
17. Aritmeetilise progressiooni üldliikme ja summa valemid.
18. Geomeetrilise progressiooni üldliikme ja summa valemid.
19. Tõkestamatult kahaneva geomeetrilise progressiooni summa arvutamine.
20. Perioodilise kümnendmurru teisendamine harilikuks murruks.
21. Eksponentfunktsiooni omadused ja graafik.
22. Logaritmifunktsiooni omadused ja graafik.
23. Korrutise, jagatise ja astme logaritm.
24. Kümnendlogaritmi omadused.
25. Trigonomeetriliste funktsioonide vahelised seosed ühe ja sama argumendi korral.
26. Trigonomeetriliste funktsioonide taandamisvalemid.
27. Funktsioonide $y = \sin x$ ja $y = \cos x$ omadused ja graafikud.
28. Funktsiooni $y = \tan x$ omadused ja graafik.
29. Võrrandite $\sin x = p$, $\cos x = p$, $\tan x = p$ lahendamine.
30. * Võrratuste

$\sin x > p$,	$\cos x > p$,	$\tan x > p$,
$\sin x < p$,	$\cos x < p$,	$\tan x < p$,

 lahendamine.

* 1977.a. see punkt jäetakse eksamipiletitest välja.

31. Kahekordse nurga ja poolnurga trigonomeetrilised funktsioonid.

32. Trigonomeetriliste funktsioonide avaldamine poolnurga tangensi kaudu.^x

33. Summa ja vahe trigonomeetrilised funktsioonid.

34. Avaldiste $\sin \alpha \pm \sin \beta$, $\cos \alpha \pm \cos \beta$, $\tan \alpha \pm \tan \beta$ teisendamine korrutiseks.

35. Avaldiste $\sin \alpha \sin \beta$, $\sin \alpha \cos \beta$, $\cos \alpha \cos \beta$ teisendamine summaks.

Geomeetria

1. Tipp- ja kõrvunurkade omadused. Võrdhaarse kolmnurga omadused.

2. Kolmnurkade võrdsuse tunnused.

3. Kolmnurga külgede ja nurkade vaheline seos.

4. Ristsirgete ja kaldsirgete omadus.^x Täisnurksete kolmnurkade võrdsus.^x

5. Sirglõigu keskristsirge omadus. Nurgapoolitaja omadus.

6. Sirgete paralleelsuse tunnused.

7. Vastavalt paralleelsete ja ristuvate haaradega nurkade omadused.

8. Kolmnurga sisenurkade summa. Kumera hulknurga sisenurkade summa.

9. Rööpküliku külgede ja nurkade omadused.

10. Rööpküliku, ristküliku, rombi ja ruudu diagonaalide omadused.

11. Kolmnurga ja trapetsi kesklõigu omadused.

12. Ringjoone puutujate omadused.

13. Piirdenurga mõõtmine.

14. Kolmnurga siseringjoone olemasolu.

15. Kolmnurga ümberringjoone olemasolu.

16. Nurga haarasid lõikavate paralleelide omadus.

17. Kolmnurkade sarnasuse tunnused.

18. Meetrilised seosed täisnurkses kolmnurgas.

^x Eesti õppekeelelega keskkoolide matemaatika programmis puudub.

19. Pythagorase teoreem.
20. Koosinusteoreem.
21. Siinusteoreem.
22. Ristküliku, rööpküliku, kolmnurga ja trapetsi pindala arvutamine.
23. Sarnaste kolmnurkade ja sarnaste kumerate hulknurkade pindalade suhe.
24. Korrapärase samanimeliste hulknurkade sarnasus. Ringi ümbermõõdu ja diameetri suhte konstantsus. Ringjoone pikkuse valem.
25. Ringi pindala valem.
26. Sirge ja tasapinna ristseisu tunnus.
27. Kolme ristsirge teoreem ja selle pöördteoreem.^X
28. Sirge ja tasapinna paralleelsuse tunnus. Kahe tasapinna paralleelsuse tunnus.
29. Kahe tasapinna ristseisu tunnus.
30. Risttahuka tahkude ja diagonaalide omadused.
31. Rööptahuka ruumala arvutamine.
32. Prisma pindala ja ruumala arvutamine.
33. Püramiidi põhjaga paralleelsete lõigete omadused.
34. Püramiidi pindala ja ruumala arvutamine.
35. Silindri ja koonuse pindala ja ruumala arvutamine.
36. Kera pindala arvutamine.
37. Kera ruumala arvutamine.

III. P õ h i l i s e d o s k u s e d j a v i l u m u s e d

Eksamineeritav peab oskama:

1. Teostada aritmeetilisi tehteid nimega ja nimeta arvudega, mis on antud kümnend- või harilike murdude kujul; nõutava täpsusega ümardada andmeid ja arvutustulemusi; ligikaudselt hinnata arvutustulemust; kasutada arvutamisel vajalikke tabelleid.

^X Eesti õppekeeleaga keskkoolide matemaatika programmis: teoreem täisnurga ristprojektsioonist ja selle pöördteoreem.

2. Teisendada algebralisi avaldisi (hulkliikmeid, algebralisi murde ja avaldisi, mis sisaldavad eksponent-, logaritmi- ja trigonomeetrilisi funktsioone).

3. Konstrueerida II osas toodud funktsioonide graafikuid, aga samuti ka funktsioonide graafikuid, mis on elementaarsete võtetega nendeks teisendatavad.

4. Lahendada võrrandeid, võrratusi, võrrandi- ja võrratusesüsteeme vastavalt programmis toodud või nendeks teisendatavatele tüüpidele. Lahendada ülesandeid võrrandite ja võrrandisüsteemide koostamise abil vastavalt programmis kirjeldatud tüüpidele.

5. Kujutada joonisel geomeetrilisi kujundeid ja kehi.

6. Ette kujutada programmis loetletud ruumilisi geomeetrilisi kehi ja nende lihtsamaid kombinatsioone (nagu hulktahuka lõikumist tasapindadega, hulktahuka ümber- või sisse kujundatud kera asendit, hulktahuka projektsiooni tasapinnale jms.).

7. Teostada geomeetrilisi põhikonstruktsioone tasapinnal.

8. Kasutada geomeetrilisi ja graafilisi kujutisi algebraliste ülesannete lahendamisel, aga samuti ka algebra ja trigonomeetria meetodeid geomeetria ülesannete lahendamisel.

ÜLDNÕUDED

kehalise kasvatus ja spordi erialale astujaile kehaliste katsete ja sportliku eriala eksami sooritamiseks

Kehaliste katsete sooritamise kord TRÜ Kehakultuuriteaduskonda astujaile on kooskõlas NSV Liidu Ministrite Nõukogu j. a. Kehakultuuri- ja Spordikomitee poolt 1976. a. kinnitatud vastuvõtueeskirjadega NSV Liidu kehakultuuriinstituutidesse.

Hinnatakse sisseastujate kehalise ettevalmistuse järgmisi lõike:

- erialane tehnilis-taktikaline ettevalmistus;
- erialane kehaline ettevalmistus;
- üldkehaline ettevalmistus.

Seega saab sisseastuja kehalistes katsetes kolm eraldi hinnet. 1977. a. toimub vastuvõtt esmajoones kergejõustiku, suusatamise ja sportmängude erialale. Lisaks nimetatutele võtame soovijaid ka ujumise, ilu- ja sportvõimlemise, laskmise, maadluse ja tõetmise erialadele. Tehnilis-taktikalise ettevalmistuse hinde saamiseks tuleb demonstreerida valitud spordiala tehnikat, taktikalisi võtteid (vajaduse korral ka võistluskorras partneriga). Erialase kehalise ettevalmistuse määramiseks on kontrollnormatiivide puhul arvestatud antud spordialadele spetsiifiliste kehaliste võimete hindamise võimalust. Erialase tehnilis-taktikalise ja kehalise ettevalmistuse kontrollnormatiivid on koondatud TRÜ Kehakultuuriteaduskonna eritrukisesse, mis on saadaval vabariigi spordikoolides, spordiühingute nõukogudes ja TRÜ Kehakultuuriteaduskonna dekanaadis.

Üldkehalise ettevalmistuse hinde saamiseks tuleb täita normatiivid võimlemises, ujumises, murdmaajooksus (naised 500 m, mehed 1000 m).

Üldkehalise ettevalmistuse kontrollnormatiivid on järgmised:

I. Ujumine

100 m distantsi läbimine ühes sportlikus ujumisvii-

sis. Väga hea - mehed 1.50, naised 2.00; hea - 2.05 ja 2.20; rahuldav - distantsi läbimine aega arvestamata.

II. Võimlemine

1. Kordinatsiooniharjutus vastavalt õppejõu poolt antud ülesandele.

2. Mehed - tireltõus kõrgel kangil; väga hea - 5, hea - 3, rahuldav - 1 kord. Naised - kätekõverdamine toenglamangus võimlemispingile : väga hea - 12 , hea - 8, rahuldav 5 korda.

III. Murdmaajooks

Naised 500 m. Väga hea - 1.35, hea - 1.45, rahuldav 1.55. Mehed 1000 m. Väga hea - 3.05, hea - 3.15, rahuldav - 3.40.

Kõigil sisseastujail tuleb esitada valitud spordiala kohta kehtiv järgupilet. Nõutav on vähemalt II spordijärk.

Meistersportlased vabastatakse erialaste normatiivide sooritamise ja märgitakse hinne "5". Kõigil eksami sooritajatel peab olema väljavõtte arstliku kehakultuuridispenseri kaardist, mis sisaldab andmed põhjaliku läbivaatluse kohta (EKG-uuring on kohustuslik) koos märkusega sobivustega kehakultuuri ja spordi erialale. Eesti NSV Tervishoiu Ministri poolt on antud õigus vaidlusküsimuste lahendamiseks Tartu Linna Arstlikule Kehakultuuri Dispanserile. Sama asutus annab otsuse ja teostab vajalikud uuringud nõuetekohase dokumentatsiooni puudumisel. Sisseastuja peaks esitama soovituskirja kas spordikoolilt, ühingult, treenerilt või kehalise kasvatuse õpetajalt.

Vastuvõtutaksed sooritatakse esimesena. Lisaks kontrollnormatiivide sooritamisele toimub vestlus eriala kateedri esindajaga, kus sisseastuja esitab treeneri allkirjaga kirjaliku kokkuvõtte viimase kahe aasta parimatest tulemustest õppe-treeningtöös.

Kõik täiendavad uurimised lahendatakse pärast sisseastumisavalduste laekumist. Täpset informatsiooni on võimalik saada Kehakultuuriteaduskonna dekaanadist: 202400, Tartu, V.Kingissepa 19, tel.341-21/255 ja erialakateedritest.

S I S U K O R D

Sissejuhatus	3
Erialakirjeldused	6
Statsionaarsete üliõpilaste olustikulistest õppe- ja teadusliku töö tingimustest	45
Ühiskondlike Erialade Teaduskond	47
Kaugõppeosakond	48
Soodustustest kõrgemate õppeasutuste õhtuste osa- kondade ja mittestatsionaarsetele üliõpilastele ja keskeriõppeasutuste üliõpilastele	50
Ettevalmistusosakond	52
Informatsioon	57
Tartu Riiklikku Ülikooli astumise tingimused	58
Vastuvõtueksamite programmid 1977.a.	73
Eesti keel ja kirjandus	73
Võõrkeeled	79
Vene keel ja kirjandus eesti õppekeelega kesk- koolide lõpetajaile	83
NSV Liidu ajalugu	85
Bioloogia	119
Geograafia	127
Füüsika	135
Keemia	139
Matemaatika	145
Kehalised katsed	158